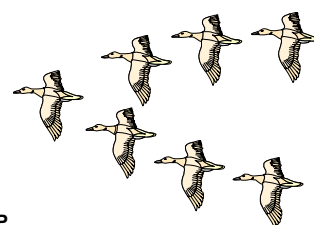

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERKGROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 44, APRIL 2021

Inhoud

Vooraf	3
Resultaten roofvogeltelling Hoeksche Waard in januari 2021.....	4
Crèchetapuit.....	7
Hoeksche Waard doet ook mee aan influx van Bruine Boszangers	9
Influx van Struikrietzanger bereikt Hoeksche Waard.....	11
Verzoek deelname inventarisatie broedende Bruine Kiekendieven.....	12
Resultaten van de roofvogelinventarisatie broedseizoen 2020	14
Overpeinzing bij een Overflakkeese Brandgans in China.....	18
Spectaculaire watervogeltelling op het Spui nabij Oud-Beijerland.....	20
Dordtse jonge Zeearend gedood door windturbine	21
Belevenissen met kunstmatige gierzwaluwonderkomens in Maasdam	23
Herontdekking Dwergganzen dankzij vastraken auto	26
Rapport Meetnet Agrarische Soorten in Zuid-Holland 2017 – 2020.....	27
Waarnemingen van schaarse en zeldzame vogels in de Hoeksche Waard in 2020	28
Het aanzien van het uilenjaar 2020	35
Kleine Zwaan XL89 of 687X?	37
Broedsucces van Zuid-Hollandse en West-Brabantse Slechtvalken in 2020.....	39
In de ban van de Kraanvogel	43
Recensie “Vogelaars zijn romantici”	45
LiveAtlas op je smartphone.....	47
Verslag Huiszwaluwenproject Hoeksche Waard 2020.....	48
Verslag Oeverzwaluwenproject Hoeksche Waard 2020	52
Het begon met een Groene Specht.....	53
BMP-plot Groote Gat e.o. 2020 (plotnr. 0148)	56

Bijlagen

- ❖ Bijlage 1: Uitkomsten roofvogeltelling Hoeksche Waard in januari 2021.
- ❖ Bijlage 2: Uitkomsten roofvogeltellingen Hoeksche Waard in de winters 1983-2021.
- ❖ Bijlage 3: Samenvatting inventarisatie Bruine Kiekendieven broedseizoen 2020.
- ❖ Bijlage 4: Meetnet Agrarische Soorten in Zuid-Holland 2017-2020.
- ❖ Bijlage 5: Overzicht van het aantal bewoonde nesten in huiszwaluwkolonies in de Hoeksche Waard in het tijdvak 1987-2020.
- ❖ Bijlage 6: Overzicht van het aantal bewoonde nesten in oeverzwaluwkolonies in de Hoeksche Waard in het tijdvak 2000-2020.
- ❖ Bijlage 7: Aantal broedparen/territoria in het BMP-plot GROOTE GAT e.o. (plotnr. 0148) in het tijdvak 1982-2020.
- ❖ Bijlage 8 – Adressenlijst Vogelwerkgroep Hoeksche Waards Landschap.

Vooraf

BERT-JAN LUIJENDIJK

Onlangs maakte ik kennis met een voor mij geheel nieuwe manier van vogelen: vogels kijken met een warmtebeeldkijker.

Hoewel warmtebeeldkijkers inmiddels al enkele tientallen jaren bestaan, werden ze tot voor kort bijna alleen gebruikt door militairen, politie, jagers en wat zoogdierenliefhebbers. Mens en dier wanen zich onder de dekking van de duisternis van oudsher ongezien, maar de betere warmtebeeldkijker doorkruist dat beeld en weet met behulp van infrarood warmbloedigen tot op een kilometer afstand digitaal in vuur en vlam te zetten.

Een enthousiaste Belg probeert op de website van Dutch Birding en op zijn facebookpagina zieltjes te winnen voor dit nieuwe wapen in het vogelaarsarsenaal. En eerlijk is eerlijk: zijn pleidooi werkt aanstekelijk.

Neem de Houtsnip. Vanaf medio oktober tot ver in november overspoelen van deze soort duizenden Scandinavische immigranten ons land. Zeker langs de kust kun je dan tijdens een dagje vogelen leuke aantallen Houtsnippen aantreffen. Eenmaal gesetteld in het overwinteringsgebied keren ze terug naar hun teruggetrokken bestaan, tot een vorstperiode ze uit hun schuilplaatsen in bos en struikgewas dwingt. Afgelopen februari nog kon je ze tijdens de kortdurende koude-inval overdag “massaal” tegenkomen op plekken die ze anders vooral mijden. Zo kon ik toen mijn jongste dochtertje trakteren op een onder onze vensterbank tegen de warme buitenmuur aan schurkende, kleumende, Houtsnip. En van Janus Verkerk begreep ik dat een klassiek winters Deltarondje hem toen tientallen vogels opleverde.

Het zal waar zijn dat Houtsnippen tijdens vorstperioden noodgedwongen uit dekking komen, maar de eerdergenoemde Belg kwam er tijdens een avondje speuren met z’n

warmtebeeldkijker achter dat deze vogels ook onder zacht-winterse omstandigheden in Vlaanderen talrijk op de akkers bleken te foerageren: een uurtje scannen leverde hem 17 Houtsnippen op.

Liefhebbers van zeldzaamheden blijken ook voordeel te hebben van warmtebeeldkijkers. Een afgedwaalde Rotszwaluw die in Gent op een richel van een flatgebouw overnachtte, kon de volgende dag in het pikkedonker al worden gelokaliseerd dankzij een warmtebeeldkijker.

De grap van de warmtebeeldkijker is dat ze niet alleen ’s nachts succesvol kunnen worden ingezet, maar dat óók overdag de toepassingsmogelijkheden legio zijn.

Notoir lastig te tellen soorten als Bokjes zijn met behulp van een warmtebeeldkijker eenvoudig te vinden als in de vegetatie weggedoken oplichtende kortsnavelige snipjes.

En zou zo’n kijker ook niet van waarde kunnen zijn voor het inventariseren van Patrijzen op winterse akkerpercelen? Sinds de bedoelde Belg zijn omgeving met dit type kijker afzoekt op Patrijzen, is het één van de patrijzenhotspots van België geworden. Natuurlijk, de inzet van warmtebeeldkijkers levert geen wezenlijk ander beeld op dan we nu hebben: het gaat slecht met dit prachtige veldhoendertje. Maar het zal wél een bijdrage leveren aan efficiëntere én effectievere inventarisatiemethoden, leidend tot een vollediger beeld van de verspreiding van deze bedreigde akkersoort. En dat biedt ontegenzeggelijk meer mogelijkheden om deze rode lijst soort heel gericht te beschermen.

Voorliggende In Vogelvlucht is er één met veel scribenten, veel pagina’s en een keur aan onderwerpen. Iedereen die daaraan een bijdrage heeft geleverd, wil ik hartelijk bedanken! Tot slot spreek ik de hoop uit dat ons blaadje als een kleine pleister op de coronawonde zal dienen.

Veel leesplezier!

Resultaten roofvogeltelling Hoeksche Waard in januari 2021

JANUS VERKERK

Voor de 37ste maal werden in de Hoeksche Waard en Tiengemeten de winterroofvogels geteld. De voorkeursperiode voor de telling besloeg het weekend van 9 en 10 januari. Gezien de uiterst gunstige telomstandigheden in het eerste telweekend werden de meeste blokken daadwerkelijk in dit tijdvak gedaan. Voor Tiengemeten was dit een ander verhaal. Onze vaste teller, Rob Burgmans, had niet de beschikking over motorisch vervoer (Gator genaamd), zodat het eiland pas geteld kon worden op 5 februari na reparatie van dit zo noodzakelijke vervoermiddel.

Weer

Het winterbeeld was tot aan half januari wederom uiterst mild te noemen. Ruim na de telling, pas in de tweede week van februari, viel een flink pak sneeuw en daalde de temperaturen drastisch onder het vriespunt. Voor een doorgaans echte muizeneter als de Torenavalk moeten dit een paar barre weken geweest zijn. Daar kwam bij dat er deze winter weinig (veld)muizen waren. Het is dan ook spannend om dit voorjaar te zien hoe de broedpopulatie van deze sympathieke muizenjager ervoor staat. Maar dit pittige staartje van de winter was dus niet van invloed op de uitkomst van onze klassieke telling.

Noordelijke Delta

Al vanaf 1997 worden ook op Voorne-Putten de winterroofvogels geteld. Coördinator hiervan is Hans op den Dries. De telling en de verwerking van de gegevens vindt plaats volgens het bij ons al jaren beproefde format. Vanaf 2020 worden ook de gegevens van Goeree-Overflakkee betrokken in het roofvogelonderzoek. Hier worden de waargenomen roofvogels gedistilleerd uit de midwintertellingen van

watervogels en uitgevoerd door leden van de vogelwerkgroep in samenwerking met Sovon. Er wordt hier dus, in tegenstelling tot de eerdergenoemde regio's, niet alleen naar roofvogels gezocht. Dit heeft zeker een fikse invloed op de uitkomst van de telling, aangezien deze telling – zeker het landschap en de omstandigheden in ogenschouw nemend – duidelijk minder roofvogels opleverde. Daar de gegevens van Goeree-Overflakkee nu slechts 2 jaar apart worden verzameld kan hier voor de lange termijn (nog) geen trend worden gemeld.

Jaarlijks gaan dus de gegevens van de winterroofvogels van de gehele noordelijke delta naar Sovon. Daarnaast is het natuurlijk dubbel zo interessant om te zien of de hier waargenomen trends zich ook in andere regio's voordoen. Hier en daar zal dan ook een vergelijking worden gemaakt met onze noordelijke en zuidelijke burens.

Resultaten

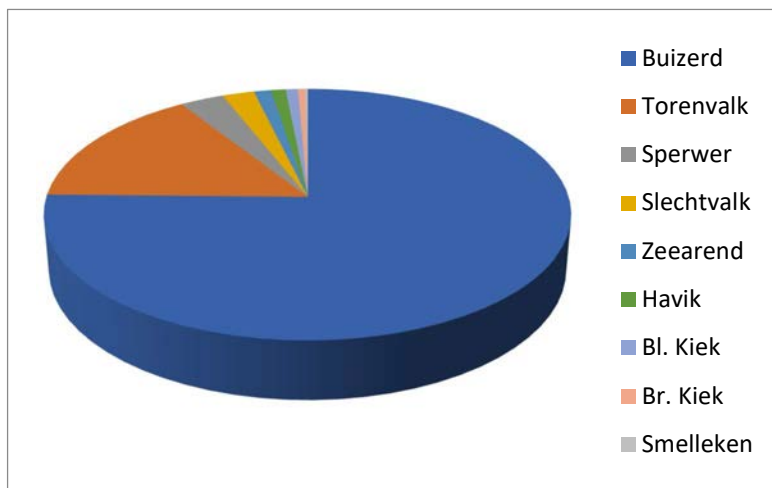
Nooit eerder in de lange geschiedenis van deze telling zagen we in de Hoeksche Waard zoveel roofvogels. Voor de derde keer werden meer dan 500 roofvogels geteld; dit keer kwam de teller op 582 roofvogels. Het oude record stamt alweer uit 2012, toen 524 exemplaren werden geteld. Ook op Tiengemeten (39 exemplaren) werden meer roofvogels geteld dan ooit. Ook in Voorne-Putten werden meer roofvogels geteld dan ooit, namelijk 374 stuks. De uiterst gunstige telomstandigheden zullen hier zeker aan hebben bijgedragen.

Enkele soorten uitgelicht

Buizerd

Voor al het bestand aan Buizerds, een vrij gemakkelijk te scoren soort, was dit jaar indrukwekkend. Sommige 5 kilometer bij 5 kilometer atlasblokken kwamen zelfs boven de 60 exemplaren uit; andere kwamen gemakkelijk aan de 30 tot 40 exemplaren. In blok 43-26 werden veruit de minste Buizerds (15) waargenomen. Het oude record van 2011 met in totaal 388 getelde Buizerds, werd verpulverd. Nu werden in de Hoeksche Waard 439 Buizerds

geteld. Ook op Tiengemeten werden meer Buizerds geteld dan ooit in de geschiedenis van de roofvogeltelling, namelijk 20 exemplaren. Ook in Voorne-Putten was de uitkomst voor de Buizerd met 274 exemplaren de hoogste ooit. Goeree-Overflakkee bleef wat achter met 110 getelde exemplaren, opvallend genoeg 11 minder dan vorig jaar. Het is eigenlijk niet voor te stellen dat de Hoeksche Waard 4 maal zoveel Buizerds zou hebben als Goeree-Overflakkee... In het oog lopende waarnemingen van Buizerds werden gedaan op een bollenveld in de Ambachtsheerlijkheid, waar zelfs 12 buizerds op één grote akker verbleven. Maar dat was nog niets vergeleken met een bietenakker nabij het Kleine Gat, waar zelfs meer dan 20 exemplaren verbleven. Te zien was dat ze rennend over het veld probeerden een prooi te bemachtigen. Ondanks dit tafereel nauwkeurig te hebben gadeslagen, kon niet worden vastgesteld om wat voor prooidieren het ging, al liggen grote insecten (kevers?) het meest voor de hand. Boeiend was het zeker. Hier verbleef ook een vrijwel wit exemplaar – altijd leuk.

1. Cirkeldiagram waarin de uitkomst van de roofvogeltelling in januari 2021 wordt verdeeld naar soort.

Ruigpootbuizerd

Hoewel al een aantal jaren niet meer opgemerkt in de wintertelling, is het wel van belang scherp te blijven op deze soort. Er waren meerdere meldingen van een Ruigpootbuizerd nabij de Hitsertsekade en in de Griendweipolder op Tiengemeten. Hoewel tijdens de telling van Tiengemeten een potentiële Ruigpoot werd

gezien, kon de determinatie gezien de grote afstand niet worden rondgemaakt. In de gehele noordelijke delta werd alleen op Flakkee één Ruigpootbuizerd gezien.

Torenvalk

De 91 getelde Torenvalken betekenen een gemiddelde uitkomst voor deze soort.

Torenvalken zijn sterk afhankelijk van de muizenstand. 2020 was zeker geen goed uilenjaar en de indruk bestaat dan ook dat het geen goed muizenjaar was. Met dit gegeven in het achterhoofd is de uitkomst nog niet eens zo slecht. Het klassieke beeld is dat in oude graslandgebieden de meeste exemplaren worden geteld. Dit jaar bleek dat niet echt op te gaan, want ze werden zeer verspreid over de Hoeksche Waard gemeld.

Slechtvalk

Een opvallend hoge score dit jaar. Maar liefst 12 exemplaren werden waargenomen, waarbij zelfs al op 3 plaatsen paartjes gevormd waren. Met het broedpaar net over de Haringvlietbrug kunnen we inmiddels al bogen op een

broedbestand van maar liefst vijf paren. De uitkomsten van deze broedsels waren in 2020 echter super slecht, aangezien nogal wat broedsels om uiteenlopende redenen dramatisch mislukten. Het blijft zaak om goed op kleurringen te letten mocht je een Slechtvalk goed in de telescoop krijgen. Veel broedsels vinden plaats in nestkasten en deze worden vrijwel allen geringd.

Zeearend

Een opvallende verschijning als de Zeearend is haast niet te missen

wanneer je je gebied telt. Vooral langs de zuid- en westrand van de Hoeksche Waard maak je het meeste kans op een ontmoeting met deze imposante roofvogel. Wanneer zo'n Zeearend echter even zijn gebied inspecteert is de kans groot dat deze door meerdere tellers wordt gespot. En dat maakt het wel lastig om tot een exacte telling te komen. Op basis van de vele

2. Juveniele Sperwer met Houtduif, die later alsnog ontkwam. Tiengorzen, Nieuwendijk, september 2020, Bert-Jan Luijendijk.

waarnemingen van Zeearenden in de Hoeksche Waard kan wel veilig worden gesteld dat er gemiddeld zo'n 4 tot 6 exemplaren verblijven in ons gebied. De uitkomst van 7 getelde exemplaren lijkt in ieder geval wat aan de hoge kant. Op of nabij de Korendijkse Slikken zijn er vaak 2 en soms zelfs 3 exemplaren aanwezig. Ook op en rond de Ambachtsheerlijkheid van Cromstrijen en grofweg het gebied van de Oeverlanden Hollands Diep en het Oudeland van Strijen, zijn er altijd wel een paar te vinden. Hier gaat het dan voornamelijk om onvolwassen exemplaren, maar het adulte broedpaar van de nabijgelegen Tongplaat in de Biesbosch maakt ook een aantal malen per week een uitstapje naar ons gebied.

De laatste 7 tellingen op rij werden er daarnaast ook op Tiengemeten nog eens van 1 tot 2 exemplaren gemeld. Daarmee heeft het gehele Hollands Diep- en Haringvlietgebied, alsmede de Biesbosch en het Krammer-Volkerak zich ontwikkeld tot één van de kerngebieden van Nederland.

- ❖ **Bijlage 1: Uitkomsten roofvogeltelling Hoeksche Waard in januari 2021.**
- ❖ **Bijlage 2: Uitkomsten roofvogeltellingen Hoeksche Waard in de winters 1983-2021.**

Literatuur:

- Mollet, M. 2021. Broedsucces van Zuid-Hollandse en West-Brabantse Slechtvalken in 2020. In Vogelvlucht 44: 40-42.

••

Crèchetapuit

GERARD OUWENEEL

Op vrijdagmiddag 8 mei 2020, rond vijf uur, appte zoon Hajo een foto van een dode Tapuit. Het ongelukkige schepseltje, nota bene een exemplaar in bruiloftskleed, was duidelijk nog maar net heengegaan. Hajo liet weten dat het kennelijk een raamslachtoffer betrof. Hij had het kadavertje gevonden naast de imposante entree van de crèche Kindergarten, het onderkomen waarin hij dagelijks zijn beide dreumeszootjes parkeert. Die crèche is gevestigd in het Oude Raadhuis van Hillegersberg, op de hoek van de Straatweg en de C.N.A. Looslaan. Na de onfortuinlijke Tapuit te hebben gefotografeerd had Hajo het lijkje achtergelaten om verder zijn twee zeer aanwezige boys te beredderen.

3. Dode Crèchetapuit bij het Hillegersbergse Oude Raadhuis. Rotterdam, 8 mei 2020, Hajo Ouweneel.

Bij Tapuiten kom ik per definitie in een verheven stemming. In de eerste aprildagen van 2020 kwam daar een extra sacraal gevoel bij. Net had ik in een van de Hoeksche Waardse polders de eerste doortrekkende voorjaarstapuit gezien en twee maanden eerder zagen wij ze tijdens een

tocht door de Senegalese Sahel in hun winterkwartier. Achter mijn bureautje was ik doende te proberen de verering voor Tapuiten op papier te zetten, een ambitie die vooralsnog moeizaam ging, zodat inspiratie welkom was. Bovendien had kleindochter Somer laten weten zich te willen bekwamen in het prepareren van vogels. En zo'n voornemen moet je als opa-vogelaar natuurlijk altijd stimuleren. Dus al bij al redenen genoeg om die Tapuit niet bij de Kindergarten te laten liggen.

Ik belde dus Hajo of hij die Tapuit even wilde ophalen, mij bewust zijnde dat hij zich dan moest losmaken van alle besognes die twee niet weg te cijferen dreumesen aan het einde van de dag hun ouders bezorgen. Hajo ging. Alvorens het lijkje op te pakken filmde hij hoe het beestje erbij lag op zijn naar mijn smaak passende doodsbed, een tuinhoek gevuld met fijn gemalen graniesteen. Op het filmpje is ook het noodlottige raam te zien en de majestueuze toegangstrap van het Hillegersbergse Oude Raadhuis.

De Tapuit kwam naar Maasdam. Hoewel dood was ik aardig ondersteboven van hem. In mijn romantische vervoering ging ik zo ver niet uit sluiten dat het een van de Tapuiten uit Senegal van twee maanden eerder betrof. Om ter inspiratie van eventueel nog komende tapuitverhalen zicht op hem te hebben, besloot ik hem te laten opzetten. Het resultaat was een anticlimax. De preparateur had in zijn werkstuk niets ingebracht van de zelfbewuste en ferme 'wir schaffen das' houding die mede Tapuiten zulke fijne vogels maakt. In opgezette staat troont hij nu op een van de boekplanken naast mijn bureau. Ik kijk er minder naar dan voorzien.

Het was geen einde verhaal. In een hoofdstuk in *Vogelaars zijn romantici* speelt deze Crèchetapuit een rol. Nadat Kees Moeliker, directeur van het Rotterdamse Natuurhistorisch, het bewuste verhaal had gelezen, vroeg hij zich af waar de Crèchetapuit gebleven was. Op 28 oktober verscheen de volgende mail op mijn scherm met als onderwerp 'die Tapuit op pagina 136': "Gerard, die Tapuit die je zoon vond bij het

Oude Raadhuis in Hillegersberg (ik ben om de hoek opgegroeid) kan natuurlijk hier in de collectie. Graag zelfs, zo'n mooie Rotterdamse vondst. Afzender Kees."

Ik lichtte Kees in over de details en zond hem het door Hajo gemaakte filmpje en de foto. Mijn berichtje besloot met de mededeling dat het slecht gelukte preparatieresultaat op een boekenplank naast mijn bureautje stond, maar dat ik in beginsel bereid was het vogeltje in eeuwigdurende bruikleen aan het Natuurhistorisch te geven.

4. De Crèchetapuit op de klike van huize Ouweneel. Maasdam, herfst 2020, Gerard Ouweneel.

Kees, die door zijn vasthoudendheid erin slaagde voor zijn landelijk bekende rariteitenkabinet in het Natuurhistorisch een collectie op bizarre wijze omgekomen vogels en dieren bijeen te brengen, gaf zich niet zomaar gewonnen. Hij betoogde dat de Tapuit als Rotterdams Ornithologisch Erfgoed in het Natuurhistorisch in depot zou gaan en dat een eeuwigdurende bruikleenverstrekking ook op afstand kan. Hiertoe zou hij het Tapuitje laten registreren als standplaats Maasdam, Merel 17, waarvoor hij mij een museumlabel zou zenden. Dat labeltje diende ik het geprepareerde vogeltje om te

binden. Hij voegde aan zijn sermoen dat ik dan tot het moment dat mijn stoffelijke overschot ter crematie zou worden overgebracht naar Hofwijk, ik vanachter mijn bureautje van wijlen de Tapuit zou kunnen genieten. Kees besloot zijn bericht dat de Tapuit de eerste dode vogel zou zijn die ik het Natuurhistorisch ten geschenke zou geven ... een zin waarin ik een licht verwijtende ondertoon meende te bespeuren. U merkt dat Kees Moeliker soepel omspringt met de dood, zoals een directeur van een museum dat heengegane schepsels verzamelt trouwens betaamt.

Nu had ik nog niet heel lang geleden een paar uur over de Rotterdamse begraafplaats Hofwijk tevergeefs rondgezworven op zoek naar een Hop die er was gemeld. Ik meldde Kees dus dat zijn labeltje welkom was, maar dat voor mijn crematieplechtigheid de keuze niet op Hofwijk zou vallen. Tenzij ik er alsnog terecht kon voor een Hop. Voorts liet ik Kees weten niet te wonen in de Merel maar in de Lijster.

Te zijner tijd kunt u dus voor de Crèchetapuit terecht in het Natuurhistorisch in Rotterdam. Maar hopelijk eerst nog een poos in Maasdam.

Literatuur:

- Ouweneel, G.L. 2020. Senegal V. Living on the edge. In: *Vogelaars zijn romantici*. KNNV Uitgeverij, Zeist.

••

Hoeksche Waard doet ook mee aan influx van Bruine Boszangers

BERT-JAN LUIJENDIJK

Tussen eind augustus en half november struin ik graag de zuidkust van de Hoeksche Waard af. Op zoek naar zangertjes die de oversteek naar Goeree-Overflakkee in de voorafgaande nacht niet meer hebben aangedurfd en zijn neergestreken in de wilgenstruwelen aan de oever van het Haringvliet. Startpunt is stevast het wilgen- en meidoorncomplex op de westpunt van de Tiendgorzen nabij jachthaven “De Put”, waarna ik doorgaans verkas naar de oostpunt van hetzelfde gebied, om de bosjes bij het haventje van Nieuwendijk uit te kammen. De volgende gebruikelijke halte – eveneens bij een jachthaven – betreft de Hitsertsekade. En soms, als de tijd mij is vergund, wil ik de bosschages aan de westzijde van de Haringvlietbrug bezoeken.

De dag van 7 november was een van de schaarse dagen dat ik de mogelijkheid had om het complete traject te voltooien. De Tiendgorzen leverden weinig op, zoals opvallend vaak dit jaar: wat Koperwieken, Kramsvogels, een Tjif, een Goudhaan en daarmee was de koek op. De Hitsertsekade gaf een paar Vuurgoudhanen prijs, naast de soorten die ik ook al op de Tiendgorzen had aangetroffen. En zo koerste ik naar de Haringvlietbrug.

Wetend dat deze door groot onderhoud in beide richtingen was afgesloten keek ik daar met meer plezier naar uit dan normaal, wanneer het vooruitzicht van de constante herrie van over de brug denderende voertuigen mij niet altijd kan bekoren. Hoe anders nu! Rust, windstil en volop zon.

De immer aanwezige adulte Geelpootmeeuw zwom tezamen met de gebruikelijke Zilvermeeuw in de haven. De aandrang om zijn eveneens aanwezige kroost nog eens goed te

bestuderen wist ik te onderdrukken. Dat kan in komkommertijd ook nog!

Ik sloeg het paadje richting het piertje in. Een paar Tjiffen, Roodborsten en Heggemussen gaven acte de présence; Zanglijsters en Koperwieken schoten voor me weg. Het voelde spannend – spannender dan bij de eerder bezochte gebieden in ieder geval. Ik hervatte m’n weg en bij een braamstruik aangekomen deed een smakkend getik mijn adrenalinepeil stijgen. In plaats van in te houden liep ik ietwat verward door, daarbij de in de braamstruik aanwezige vogels onnodig verjagend, zonder goed zicht te hebben op het wegvliegende grut.

In het daaropvolgende kwartier verplaatste de vogel zich ongezien over de gehele breedte van het noordoostelijk deel van het schiereilandje, daarbij een smakkend “tek” ten gehore brengend. Intussen maakten Roodborsten mij het leven zuur door plots tevoorschijn te komen vanwaar de roep van de vermeende Bruine Boszanger (in jargon: “Brubo”) klonk, leidend tot enige twijfel omtrent de identificatie: was het tóch een afwijkend roepende Roodborst – een serieuze pitfall? De vogel riep echter consequent een voor Bruine Boszanger perfecte roep, wat mij deed besluiten de vogel als zeer waarschijnlijke Brubo op de groepsapp te melden.

5. Glimp van de Bruine Boszanger. Haringvlietburg, november 2020, Bert-Jan Luijendijk.

Een kwartiertje later kreeg ik dan toch een weinig bevredigende glimp van de vogel te pakken: een wegschietende bruine loofzanger, waarmee de determinatie wat mij betreft rond was. Veel meer kun je van een Brubo ook niet verwachten, zo liet Dirk van Straalen in een appje aan mij doorschemeren – en gelijk had ie.

Niet lang na de melding arriveerden de eerste vogelaars. Tot circa 16.30 werd de vogel spaarzaam gezien en vooral gehoord door de circa 15 toegesnelde, veelal lokale, waarnemers. Ondanks de moeilijke waarnemingsomstandigheden kon de vogel in geluid en beeld afdoende worden gedocumenteerd.

De geringe belangstelling laat zich overigens gemakkelijk verklaren: 2020 was met ten minste 91 gevallen met afstand het beste jaar ooit voor dit Aziatische boszangertje en velen hadden er al eerder één op hun jaarlijst kunnen bijschrijven. Het deltagebied droeg aan dit illustere aantal 12 exemplaren bij: 9 daarvan werden gevonden in de kuststrook en 3 gevallen (waaronder de vogel van de Haringvlietbrug) werden opgemerkt in het binnenland.

Bruine Boszangers komen van ver – erg ver zelfs. De dichtstbijzijnde broedgebieden bevinden zich in centraal Azië: vanaf het uiterste oosten van Kazachstan en de regio Novosibirsk in Siberië, oostwaarts tot aan de oostkusten van het continent. De winter spendeert deze boszanger in Zuidoost-Azië.

Ondanks dat een Bruine Boszanger hemelsbreed zeker 5.000 kilometer moet overbruggen om in Nederland te geraken, presteert deze dwaalgrage *Phyllo* het jaarlijks om in wisselende aantallen in ons land op te duiken. In de periode 2000-2019 schommelde het aantal tussen de 1 en 18 gevallen per jaar, waarbij de beste jaren 2003 (10), 2007 (11), 2011 (12), 2016 (18) en 2019 (10) betroffen. Buiten deze 5 vette jaren, bedroeg het gemiddeld aantal waarnemingen 3 tot 4 gevallen per jaar, terwijl in magere jaren slechts 1 exemplaar kon worden genoteerd.

Literatuur:

- Van der Spek, V. & T. Fijen (17 januari 2021). Bruine Boszangers in Nederland.
https://www.dutchbirding.nl/dbactueel/1689/bruine_boszangers_in_nederland

••

Influx van Struikrietzanger bereikt Hoeksche Waard

MENNO KORBIJN

In 2002 maakte ik samen met Arie van der Linden en Leen van der Linden een vogelreis naar Scandinavië.

Ter voorbereiding op deze reis begon ik ongeveer een half jaar van tevoren één keer in de week een cassettebandje (toen nog een gebruikelijke geluidsdrager) te draaien in de auto onderweg naar mijn werk met daarop de geluiden van de meest begeerde soorten die we daar zouden kunnen tegenkomen.

Een aantal geluiden waren makkelijk aan te leren, maar Struikrietzanger vond ik maar een lastige zang om je eigen te maken. Na een tijdje viel het me op dat naast onsamenhangend bosrietzangerachtig gebrabbel er in de zang steeds een onderbreking zat met heldere fluittonen.

Die kennis kwam me bijna 20 jaar later van pas toen ik totaal onverwacht tegen een Struikrietzanger aanliep in de Hoekse Waard.

Die ochtend ben ik wat later van huis weggefietst dan normaal en ben van plan om ook wat planten te gaan kijken in de krekken van Bonaventura, waar nu diverse soorten orchideeën volop staan te bloeien.

Een stukje waar ik anders eigenlijk nooit kom, loop ik met het idee van “je-weet-maar-nooit” toch even maar in, waar blijkt dat het pad eigenlijk na een meter of 20 al ophoudt. Mij bekruipt het idee dat het gebiedje niet zoveel voorstelt, als ik ineens realiseer dat een daar zingende vogel toch wel apart klinkt en me ergens aan doet denken...

Voor de zekerheid neem ik het geluid op met mijn telefoon, en luister toch nog even kritisch naar de volop zingende vogel die toch wel erg op een Struikrietzanger lijkt.

Vervolgens stuur ik met enige reserve een bericht in de lokale app-groep, vergezeld van de gemaakte geluidsopname, met de melding dat hier mogelijk een Struikrietzanger zit.

Na korte tijd wordt er gereageerd dat dit een zekere Struikrietzanger is. Niet lang daarna arriveren de eerste lokale vogelaars.

De vogel blijft heel de dag aanwezig en wordt door meerdere mensen bezocht. Vooral in de latere avond leeft de zangactiviteit op.

De dag(en) erna wordt de vogel nog wel geclaimd maar niemand slaagt erin afdoende bewijsmateriaal te verzamelen. De CDNA heeft de vogel alleen aanvaard voor 31 mei.

Achteraf bleek mei en juni 2020 niet alleen landelijk een recordjaar voor de soort te zijn; ook in de landen oostelijk van ons werden – waarschijnlijk door de aanhoudende oostenwind – veel grotere aantallen Struikrietzangers vastgesteld dan gebruikelijk voor deze westwaarts uitbreidende soort.

Toch hebben we behoorlijk geluk gehad met deze vogel: van de ongeveer 30 landelijk vastgestelde voorjaarsgevallen in 2020 waren er maar 4 in het binnenland. De waarneming bleek tevens een van de meest zuidelijke gevallen te zijn: zowel België als Frankrijk hadden bijvoorbeeld maar één vogel.

Op de website van Dutch Birding staat overigens een lezenswaardig artikel over deze voor Noordwest-Europese begrippen ongekende influx van Struikrietzangers.

Literatuur:

- Van der Spek, V. & D. Kok (15 juli 2020). Influx Struikrietzangers in het voorjaar van 2020.
https://www.dutchbirding.nl/dbactueel/1639/influx_struikrietzangers_in_het_voorjaar_van_2020

••

Verzoek deelname inventarisatie broedende Bruine Kiekendieven

GERARD OUWENEEL

In 2010, het Sovon 'Jaar van de Bruine Kiekendief', stelden leden van onze Vogelwerkgroep een onderzoek in naar het aantal broedparen van de Bruine Kiekendief in onze streek. Met een uitkomst van 46 paren was het resultaat boven verwachting. Hoe in 2010 de spreiding van die paren uitpakte laat de in de bijlage van dit artikel opgenomen tabel zien. Kerngebieden waren buitendijks Tiengemeten, de Korendijkse Slikken, de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) door het Oude Land van Strijen en het Argus-krekentracé door Nieuw-Bonaventura. In *De Takkeling*, het tijdschrift van de Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN), kwam een analyse van de eclatante broedpopulatie Bruine Kiekendieven in de Hoeksche Waard, met ook dat resultaat geprojecteerd op de aanwezigheid tijdens de inventarisatie ruwweg vijftien jaar eerder voor onze Avifauna en eerder. Daarbij kwam naar voren dat met name de komst van de EHS-strook door het Oude Land van Strijen en de voltooiing van de kreekprojecten Bruine Kiekendieven een ruime biotoopwinst hadden opgeleverd, terreindelen waarin ze zich dan ook prompt hadden gevestigd.

Of de Hoeksche Waard de bruine kiekendievenscore van 2010 nog haalt is de vraag. Volgens Sovon is er landelijk een afnametendens en naar mijn indruk geldt deze ook voor onze streek, zij het dat ik die mening baseer op indrukken. Collega werkgroepleden die regelmatig in het Oude Land van Strijen op excursie gaan, beamen de mening dat de zes broedparen van 2010 daar niet meer worden gehaald.

Sinds 2010 veranderde de Hoeksche Waard duchtig van karakter. Met de komst van nog meer windturbines en verdere uitbreiding van

woonkernen ziet het ernaar uit dat een verdere teloorgang van het landelijke karakter zal doorgaan. Daarbij komt dat vanuit zekere kringen een toenemend gemor valt te beluisteren over predatie, waarbij óók beschuldigend wordt gewezen op roofvogels, met name op Bruine Kiekendieven en Buizerds. Hierop gelet, alsook op voornoemde infrastructurele veranderingen, is aan te bevelen de gang van zaken te volgen bij onze Bruine Kiekendieven, de roofvogel die wij gerust als karakteristiek voor onze woonstreek kunnen beschouwen, zowel voor de buitendijks gelegen delen alsook voor het binnendijkse gebied.

Om die reden wil ik collega-vogelwerkgroepleden voorstellen om zomer 2021 opnieuw tot een inventarisatie van het aantal broedparen in de Hoeksche Waard te komen.

In voornoemde tabel staan degenen vermeld die in 2010 informatie leverden en ook de namen van de terreindelen waar Bruine Kiekendieven toen broedend werden aangetroffen alsmede het aantal. De 2010-informatie nalopend zie ik dat de meeste, zo niet alle terreinen thans nog steeds potentiële broedbiotopen voor Bruine Kieken zijn. De meeste rapporteurs van tien jaar geleden zijn ook nu ook nog actief in het veld en, naar ik aanneem, op de hoogte van de stand van zaken in deze gebieden. Indien zij bereid zijn komende zomer speciale aandacht te besteden aan de Bruine Kieken in deze gebieden zou ik dat bijzonder waarderen.

Alsdan aandacht voor de volgende details:

- Mochten in een of meer van de in de tabel op gevoerde gebieden in 2021 geen broedactiviteiten meer te bespeuren vallen, laat mij dat dan s.v.p. ook weten.
- De opsomming van de in de tabel opgevoerde terreinen kan geenszins volledig zijn. Er kunnen nog andere gebieden in de Hoeksche Waard broedende Bruine Kiekendieven huisvesten, ook gebieden die wij niet direct als traditionele biotopen beschouwen. Nog onlangs was te lezen over

een paartje dat te broeden kwam in te velde staand oogstgewas. Elders in Nederland gebeurt dat in toenemende mate.

Hoewel ik ervan overtuigd ben dat u allen genoeg thuis bent in bruine kiekenland om een broedgeval te detecteren, meen ik er goed aan te doen nog wat handreikingen toe te voegen:

- Vanaf begin-maart keren de stellen op de potentiële broedplekken terug. Mannetje maakt baltsvluchten en later in de maart begint gesleep met nestmateriaal naar een uitverkoren nestlocatie.
- Paartje heeft zich gevormd. Prooi-overdracht tussen de partners. Eind-april eileg. Gezoek naar nesten vermijden. De Bruine Kiekendief staat bekend als een van de soorten die bij verstoring de boel snel in de steek laat.
- Vanaf eind-mei voedselvluchten naar nestlocatie voor aanbreng prooi jongen.
- Vanaf begin-juli uitvliegen jongen. Deze blijven tijd rondzwaken in de buurt van nest. Goede gelegenheid om vast te stellen of het broedsel succesvol is verlopen en aantal jongen te tellen.
- Graag vermelding in welk terreintype nest gesitueerd is (riet, oeverstrook, ruigte of oogstgewas)

Het moeilijkste terrein om tot een vaststelling te komen van het aantal broedparen zullen weer de Blanke Slikken op Tiengemeten zijn.

Voormalig Hoeksche Waarder Rob Burgmans voert daar nog steeds broedvogelonderzoek uit en ik doe een beroep op hem. Daarnaast hoop ik ook zelf een paar maal naar Bruine Kieken te gaan kijken en wellicht willen collega's bij bezoeken aan Tiengemeten dan ook een speciale bruine kiekenantenne opzetten.

Ik ben zo aanmatigend ervanuit te gaan dat ieder die in 2010 meedeed nu in ieder geval weer hetzelfde terrein voor zijn rekening neemt. Natuurlijk is heel goed mogelijk dat, om wat voor reden ook, komende zomer niet past. Laat mij dat dan ook even weten, zodat ik kan uitkijken naar een plaatsvervanger.

Mijn telefoonnummer is: 078-6762198. Mijn mailadres: glo@xs4all.nl. Op dat adres ontvang ik na afloop van het broedseizoen graag de bevindingen. Of, indien u zulks per post wil doen, dan naar: Lijster 17, 3299BT Maasdam.

Nu alvast dank. En, in de eerste plaats, plezier in het veld bij het observeren van uw Bruine Kiekendieven of anderzijds.

❖ **Bijlage 3: Samenvatting inventarisatie Bruine Kiekendieven broedseizoen 2020.**

••

Triest beeld: de 3-jarige Buizerd "CV" (kleurringcode) met vogelgriep. De knikkende kop is een symptoom van deze ziekte. Deze jonge man had een territorium bij de Oudendijk te Strijen maar heeft het helaas niet gehaald. Strijen, november 2020, Maarten Hotting.

Resultaten van de roofvogelinventarisatie broedseizoen 2020

MARTIN MOLLET

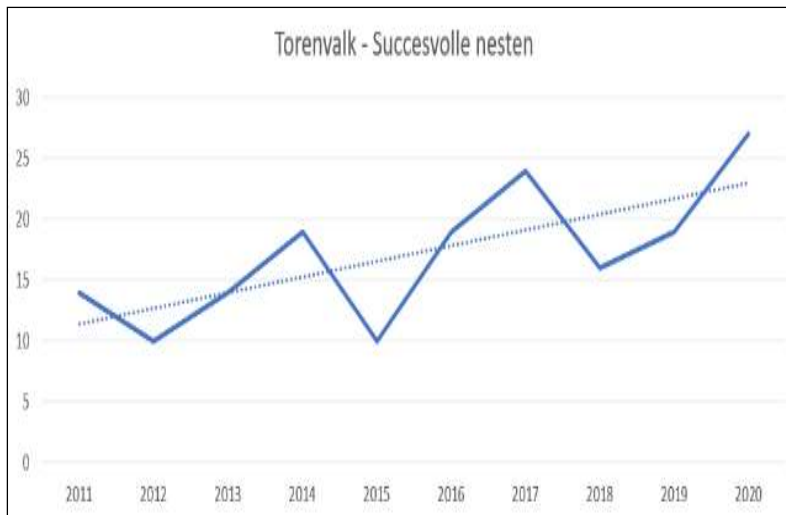
Dat 2020 een bijzonder jaar is staat buiten kijf. Voor wat betreft de roofvogels was het over het algemeen een goed broedseizoen: bij bijna alle soorten vonden we meer actieve territoria dan in 2019 en alle soorten hadden meer succesvolle broedpogingen. Gemiddeld werden er per geslaagd nest minder jongen groot maar onderaan de streep leverde 2020 meer jongen op dan vorig jaar.

Het venijn zat hem in de staart (van het jaar): ook de vogels kregen te maken met een dodelijk virus: H5N8. Deze dodelijke en zeer besmettelijke vorm van de vogelgriep eist vooral veel watervogel levens, maar ook roofvogels kunnen er dood aan gaan. De meeste roofvogels eten wel aas en raken zo besmet. Met name Buizerds lijken ook gevoelig voor de griep te zijn.

Er is echter ook al een Slechtvalk in de vogelklas binnengekomen die de verschijnselen had.

Wat dit jaar vooral opvalt zijn de cijfers van de Torenvalk. In de afgelopen 20 jaar waren er nog nooit zo veel succesvolle broedpogingen. En met gemiddeld 4 jongen per geslaagd nest zitten de Torenvalken dit jaar precies op het gemiddelde van de laatste 10 jaar (3,97). Het aantal bezette/succesvolle nestkasten en het aantal jongen dat er dan gemiddeld groot wordt, wisselt bij de Torenvalken jaarlijks soms aanzienlijk. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het voedselaanbod, het meest waarschijnlijk: Veldmuizen. In goede jaren komen we soms voorraadjes Veldmuizen tegen in de nestkasten; in mindere jaren zien we meer resten van kleine vogels, voornamelijk jonge Spreeuwen.

De laatste 10 jaren is de onderzoeksinspanning in "Oost" redelijk constant en dus zijn de jaren goed met elkaar te vergelijken. De aantallen vertonen al schommelend toch echt een stijgende lijn en het ziet ernaar uit dat het hier goed gaat met deze markante kleine roofvogel.

6. Aantal succesvolle nesten van Torenvalken in het tijdvak 2011-2020.

Ook de Buizerd had een goed broedseizoen, alhoewel niet elk paartje erg efficiënt bezig was. Als je als roofvogel onderzoeker op een gegeven moment constateert dat er in een buizerdnest maar 1 ei ligt dan blijft het altijd gissen waarom er geen groter legsel is: vindt de Buizerd de voedselsituatie ter plekke zo slecht dat er maar energie wordt gestopt in één jong? Boven een bepaalde leeftijd neemt de legselgrootte af: is dit dan misschien een oudere “minder productieve” vogel?

De camera van NestkastLive.nl bij een Hoeksche Waardse buizerdnest legde dit jaar een andere reden vast: de broedafwisselingen tussen man en vrouw Buizerd verliepen niet erg soepel en daardoor lag het ei elke keer toch wel enige tijd onbewaakt op het nest. Nabij wonende Eksters waren alert en namen elke keer het pas gelegde nieuwe ei mee: ook Eksters moeten eten. Pas bij het laatste ei, van wat dus eigenlijk een 4-legsel was, slaagde het buizerdpaar erin om het ei te behouden. Zo leverde het 4-legsel gelukkig toch nog één uitgevlogen jong op. Dit buizerdkoppel gebruikte deze nestlocatie voor het eerst.

De Haviken deden het goed en dit jaar was er voor het eerst ook een camera online bij een nest van een havik in de Hoeksche Waard. Een mooi inkijkje in het leven van deze, veel meer heimelijk levende, superroofvogel. Zo konden we zien hoe het toch al grote nest opnieuw werd opgebouwd met een nieuwe hoge rand en dat er eind maart 3 eieren werden gelegd en dat deze

voornamelijk door moeders werden uitgebroed. Het mannetje en vrouwtje bleken goed te onderscheiden op uiterlijke kenmerken: het vrouwtje is namelijk veel meer bruingrijs op de rug en heeft een duidelijk gebandeerde staart. Het mannetje is meer blauwgrijs en bij hem ontbrak de bandering op de staart. Alle 3 de eieren kwamen uit en we konden de jongen (1 mannetje en 2 vrouwtjes) zien eten, slapen, groeien en oefenen voor de

eerste vlucht. Alle 3 de jongen vlogen half juni uit.

Bruine Kiekendieven worden door de roofvogelwerkgroep, vanwege gebrek aan mankracht (m/v), helaas niet structureel geïnventariseerd. Gerard Ouweneel lanceerde het initiatief om het komende jaar de Bruine Kieken weer met de gehele vogelwerkgroep te inventariseren om zo een beter beeld te krijgen van het aantal territoria.

7. Jonge Bruine Kiekendief langs de A29. Juli 2020, Theo Leijdens.

Daarbij zal men goed op moeten letten want ze broeden tegenwoordig steeds vaker in landbouwgewas (tarwe, luzerne: met risico van

uitmaaïen). Ook blijken ze soms te broeden in onooglijk kleine stukjes riet: Theo Leijdens ontdekte een succesvol broedgeval net naast de A29.

Ook bij de Slechtvalken viel er wel wat te beleven: namelijk 2 nieuwe territoria! Vanuit Dordrecht kwam er een paartje onze kant op en broedde succesvol (1 jong) in een hoogspanningsmast nabij 's-Gravendeel. Dit paar deed eerder broedpogingen aan de andere kant van de A16.

8. Jonge sperwerdame met gebroken ellepijp. Oud-Beijerland, augustus 2020, Martin Mollet.

En nabij de N217/A29 deed een vers paartje bestaande uit een volwassen Nederlandse man en een juveniele Belgische dame een halfslachtige poging. Daar werd ook waargenomen dat Zwarte Kraaien daadwerkelijk een nest verhuisden: takken weghalen uit de oude nestplek om ze op een andere uithoek van de hoogspanningsmast weer te gebruiken! Dat alles uiteraard onder flink geruzie met de Slechtvalken. Zowel de kraaien als de

Slechtvalken lukte het niet om jongen groot te brengen. De herkomst was af te leiden van de kleuren van de ringen, helaas konden van beide valken de ringen niet worden afgelezen.

De klassieke paren in oost en west broeden succesvol: daar zijn respectievelijk 2 en 3 jongen uitgevlogen. Nabij de Haringvlietbrug werd een vrouw Slechtvalk met broedvlek gevonden. Omdat verder alles in orde was werd ze na één dag weer uit de Vogelklas “ontslagen”. Dit mocht niet baten: er zijn geen jongen uitgevlogen.

Op 10 augustus zag ik een jonge sperwerdame langs de weg zitten naast de Nedato in Oud-Beijerland.

Een roofvogel, en zeker een Sperwer, die naast de weg zit voorspelt weinig goeds en inderdaad bleek bij onderzoek in de Vogelklas deze pechvogel een gebroken ellepijp te hebben.

Net zoals bij onze onderarm, “spalkt” het spaakbeen (loopt parallel aan de ellepijp) op een natuurlijke wijze de breuk en na een maand herstellen in de Vogelklas kon deze jongedame half september weer de vrijheid in. Met een ring natuurlijk.

De cijfers voor 2020

Van niet alle nesten is precies bekend of ze zijn geslaagd of mislukt. Daardoor is het mogelijk dat er bijvoorbeeld 10 broedpogingen zijn met 5 geslaagde en 2 mislukte pogingen. Van de overige 3 broedpogingen is dus niet (met zekerheid) bekend hoe het is afgelopen.

Jaarlijks gaan de onderzoeksresultaten in de vorm van zogenaamde nestkaarten naar de WRN en Sovon. Dit jaar kwamen er meer dan 1900 waarnemingen binnen (inclusief de Slechtvalk-ZH waarnemingen) en daarvoor wil ik de volgende personen weer hartelijk bedanken:

Adri de Groot (Vogeldagboek), Adrie Limburg, Agnes Boer, Agnes Gouw, Albert de Jong, André Stootman, André de Baerdmaeker, Anita Notenboom, Anita de Koning, Anton van Meurs (Ecoresult), Ard Lagrouw, Arie den Tuinder (BMP), Arjan de Heer, Bart Vastenhouw, Bas

HW Oost 2020 Jaar	Actieve Territoria		Succesvol		Mislukt		Aantal Jongen		Gem. Aantal Jongen	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Buizerd	58	59	41	40	9	8	90	85	2,2	2,1
Havik	12	8	9	7	2	1	21	19	2,3	2,7
Slechtvalk	4	2	2	2	0	0	3	5	1,5	2,5
Sperwer	6	3	2	2	0	1	6	9	3,0	4,5
Torenvalk	31	21	27	19	4	2	107	95	4,0	5,0
Bruine kiekendief	11	6	5	2	0	1	5	7	1,7	3,5
Boomvalk	4	4	2	1	0	0	3	2	1,5	-
Totaal:	126	103	88	73	15	13	235	222		

9. Broedsucces van roofvogels in het oostelijk deel van Hoeksche Waard in 2019 en 2020.

HW West 2020 Jaar	Actieve Territoria		Succesvol		Mislukt		Aantal Jongen		Gem. Aantal Jongen	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Buizerd	21	12	7	10	2	2	12	19	2,0	1,9
Havik	3	2	2	2	0	0	4	6	2,0	3,0
Slechtvalk	1	1	1	1	0	0	3	2	-	-
Sperwer	3	3	1	1	0	2	2	1	-	-
Torenvalk	10	7	9	7	0	0	35	33	3,9	4,7
Bruine kiekendief	5	4	1	1	0	0	4	3	-	-
Boomvalk	0	1	-	0	-	0	-	-	-	-
Totaal:	43	30	21	22	2	4	60	64		

10. Broedsucces van roofvogels in het westelijk deel van Hoeksche Waard in 2019 en 2020.

Verhoeven, Bas Zevenbergen, Ben Vink, Ben van Vliet, Bob Bayens, Claudia, Corrie Plaizier, Daan van der Groef, Dhr Den Hoed, Dirk Goudswaard, Dirk van Straalen, Ed Langbroek, Edwin Brabander, Els Marijs, Ferry van Stralen, Fons Bongers, Garry Bakker, Guido Aijkens, Guido Keijl, Han Benard, Hans Westerlaken, Hans v/d Langkruis, Hans van Eijk, Harrie Timmermans, Hendrik Baas, Jaap Schelling, Jacqueline Kok, Janneke van Kralingen, Jannie Bielderma, Janus Verkerk, Jeroen de Oude, Johan Quist, Joke Boerlage, Joost van Wingerden, Lenny Kleinjan, Leo Snellink, Leo Vermeer, Lisa van Gils, Marco Lodder, Marco Vriens, Marco van Velzen, Mark van der Zijden, Menno Kuiper, Michel Hitzerd, Monique de Vrijer (Vogelklas), NestkastLive, Nico Haanappel, Niels van Pelt, Patrick den Ridder, Remco Zielstra, Rian Willemen, Richard Flier, Rick van Pelt, Rini en Marian, Rob Jansson, Ronald in't Veld, Ruud Polderman, Ruud Wielinga, Samantha Koch, Sander Elzerman, Sander Thuis, Sjoerd Reinstra, Teun Schoemaker,

Thea van Gogh, Theo Leijdens, Tycho Bouwmeester, Wilson Westdijk, Winfried van Meerendonk, Yvonne v/d Maat, de mensen van de "Vogelklas Karel Schot" en de terreineigenaren.

••

Overpeinzing bij een Overflakkeese Brandgans in China

GERARD OUWENEEL

De op 5 juli 2019 op de Overflakkeese Westplaat als YTBV geringde Brandgans die op 1 januari 2021 in China werd waargenomen en gefotografeerd haalde in ganzenkringen veel overhoop. Bert-Jan Luijendijk mailde dat hij zich in het vervolg minder laatdunkend zou uitlaten over zomerse Brandganzen die óók in dat seizoen het Deltalandschap overspoelen. Mijn veteraanvriend Luuk Draaijer, met wie ik in de vijftiger jaren 's winters naar Noord-Friesland scooterde om Brandganzen te zien, stelde eveneens dat de soort in zijn waardering steeg en haalde herinneringen op aan vroegere excursies naar Goeree-Overflakkee, speciaal naar de Westplaat. In de tijd dat de Brandgans nog te boek stond als een vrij zeldzame, zij het regelmatige wintergast, was de Westplaat the place to be voor Brandganzen. Met Luuk stak ik ruim zestig jaar geleden met de RTM-ponten midwinter naar Goeree-Overflakkee over om ze te zien. Voor Brandganzen scooterden wij dan de zilte buitendijkse graslanden af langs de noordoever van Goeree-Overflakkee. Meestal vonden we ze wel, vooral op de Westplaat. Ze kwamen pas in december en waren in maart alweer foetsie. Rond 1960 omvatte de wereldpopulatie circa 35.000 stuks. Nu komt het voor dat bij een winterse watervogeltelling alleen al uit het Oude Land van Strijen dat aantal uit de bus komt... bent u daar? Ook voor mij, historisch belast, waren Brandganzen echte wintervogels en is het soms slikken in onze Delta hoogzomer een tsunami van Brandganzen te zien. En ook op steeds meer plekken in onze natie!

Enfin, herinneringen. Maar dat de Westplaat Brandgans YTBV als overwinteraar in China opdook is dusdanig sensationeel dat hij de uitzending van Vroege Vogels van 14 maart 2021

haalde. Maken wij mee dat *Branta leucopsis* bezig is zich over het hele Euraziatische continent te verspreiden? Oorspronkelijk stond hij te boek als broedvogel van Nova Zembla, Spitsbergen en Zuidoost-Groenland. De vogels van de beide laatste gebieden verbleven 's winters op de Britse eilanden en die van Nova Zembla vooral in Nederland. Het begon ermee dat ze in de vroege jaren zeventig ook gingen broeden op Gotland en in de Zweedse scherenarchipel. Daarna annexeerden ze om te broeden andere locaties langs de trekroute tussen Nova Zembla en Nederland. In ons land werden de eerste nesten rond 1990 gevonden, pas circa dertig jaar geleden! Daarbij vormde de Delta de eerste basis. Vanuit Rusland kwam het nieuws dat ze zich vestigden op andere eilanden in de Barentszee en langs de noordkust van Siberië oostwaarts oprukte. Bart Ebbinge, die lang een onderzoeksstation op het Taimyr bemande voor onderzoek aan Rotganzen zag ze daar komen.

Ga half-mei het Haringvliet rond en u zult ingeprent krijgen hoe onstuimig de broedpopulatie in Nederland groeide. Voor het tijdvak 2013-15 komt Sovon uit op 16.000 tot 22.000 paren. En dat in ruim een kwarteeuw! Al jarenlang vingen ringploegen op de Slikken van Flakkee of de Westplaat Buitengronden 's zomers halfwas en/of ruiende Brandganzen. Aan de hand van geringde exemplaren viel vast te stellen dat hier vliegvlug geworden exemplaren zich vestigen op eilanden in de Barentszee en andersom. Henk van der Jeugd veronderstelt dat uit het quotum in 2019 op de Westplaat geringde Brandganzen YBTV voorjaar 2020 met noordelijke Brandganzen meeding en op Taimyr terechtgekomen is, vanwaar hij najaar 2020 met in China overwinterende Toendrarietganzen meeding. Er was nog een tweede Brandgans in de club ganzen bij de Gele Rivier, een locatie ongeveer 1200 kilometer noordwestelijk van Shanghai. Er waren ook enkele Roodhalsganzen bij. Brandganzen zijn zeldzaam in China. In de gangbare vogelgids voor het land staat de soort niet beschreven. Het is trouwens goed mogelijk dat YBTV op de Slijkplaat uit het ei is gekropen.

Daar broeden er veel. En met hun daar uitgekomen jongen peddelen brandgansouders over het Haringvliet naar de Westplaat of De Beeningen op Putten.

Hoe gaat dit verder? Rond 1960 was de Brandgans een wintervogel van uitsluitend zilte graslanden. Nu vinden we hem het jaarrond op alle soorten voedselterreinen. Waarom maakt de Brandgans een zegetocht en redt de Dwerggans het nauwelijks op deze wereld? En, nog een vraag, hoeveel malen in de geschiedenis kwam het meer voor dat een vogelsoort in een halve eeuw zo'n expansie te zien gaf? Boeiend, nietwaar?

Literatuur:

- Boele, A., van Bruggen, J., Hustings, F., van Kleunen A., Koffijberg, A., Vergeer, J.W., & T. van der Meij. 2021. Broedvogels in Nederland in 2019. Sovon-rapport 2021/02. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kramer, J. 2021. Geringde Brandgans uit de Zeeuwse/Zuid-Hollandse Delta in de Gele Rivier, China. In: *Nieuws van de velden* 2020/2021-23.
- Ouweneel, G.L. 2020. Brandganstsunamie. In: *Vogelaars zijn romantici*. KNNV Uitgeverij, Zeist.

••

Spectaculaire watervogeltelling op het Spui nabij Oud-Beijerland

RUUD POLDERMAN

Na jaren van kwakkelwinters was het een verrassing dat in februari van 2021 de winter ruim een week toesloeg. Een dikke laag sneeuw en alle sloten en plassen bevroren.

Al vanaf 1999 worden de watervogels (en alle andere vogels) geteld langs het Spui in drie plots, vanaf Brakelsveer tot Klein Profijt, inclusief De Kleiput. Aanvankelijk door Frank van Gessele, maar rond 2007 ging ik mee tellen met Frank en heb het later overgenomen.

Er is nu een mooie groep mensen die van september tot en met april deze tellingen doen voor Sovon. De februari telling was op 13 februari precies in de winterweek.

Marleen en Theo namen het deel van het Spui inclusief de Staart voor hun rekening. Marianne, Hetty en Joop telden het deel van de haven van Oud-Beijerland tot Brakelsveer.

Het zal niemand verwonderen dat de aantallen op het Spui alle vorige tellingen overtrof. Om een paar aantallen eruit te lichten: 26 Futen, 335 Aalscholvers, 46 Knobbelzwanen, 193 Grauwe Ganzen, 77 Nijlganzen en 14 Blauwe Reigers. En dat is dus niet het hele Spui.

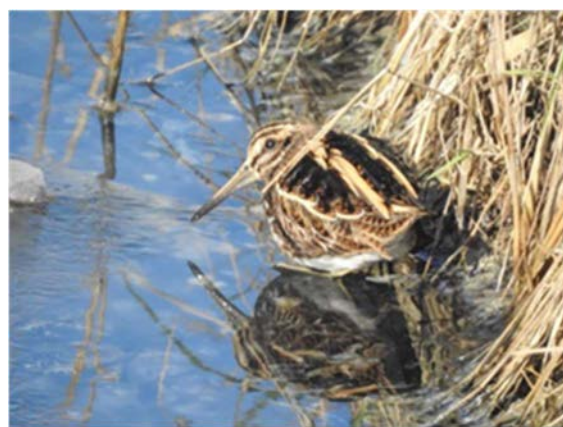

11. Wattaral langs de Kleiput. Oud-Beijerland, februari 2021, Joop van den Berg.

Bij de eenden waren de aantallen heel groot: 122 Smienten, 426 Krakeenden, 52 Wintertalingen, 353 Wilde Eenden en 1 Slobeend en 1 Kuifeend, maar ook een Grote Zaagbek.

Verder de gewone soorten als: 96 Meerkooit, 278 Kokmeeuw en 35 Stormmeeuw.

Bijzondere waarnemingen waren: Watersnip, Houtsnip, Kleine Mantelmeeuw, Witte Kwikstaart, 2 IJsvogels en Graspieper. Op de Kleiput ook een Watersnip en de Wattaral die er al een tijd vertoeft.

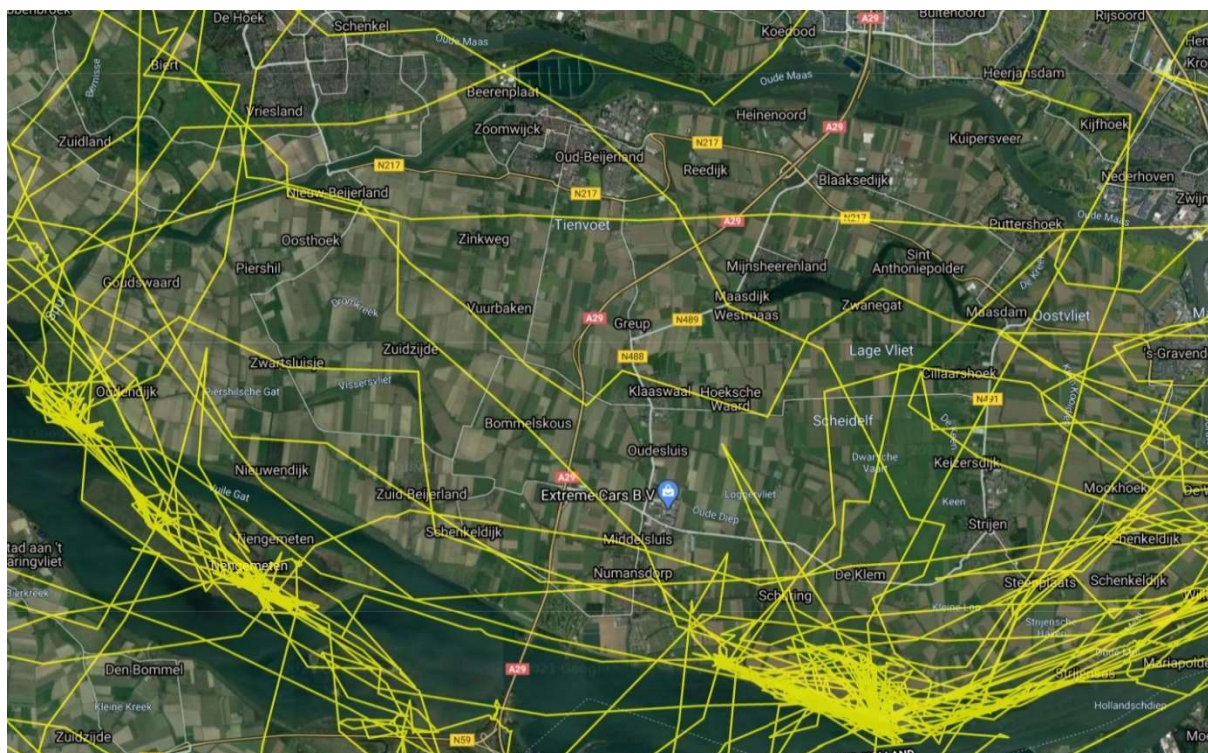

12. Bokje bij Brakelsveer. Oud-Beijerland, februari 2021, Joop van den Berg.

Heel bijzonder was het Bokje dat bij Brakelsveer tussen de basaltblokken zijn kostje bij elkaar probeerde te scharrelen.

Koud maar voldaan gingen de tellers weer huiswaarts.

••

13. Vliegbewegingen Dordtse Zeearend in de Hoekse Waard gedurende haar leven.

Dordtse jonge Zeearend gedood door windturbine

DIRK VAN STRAALEN & STEF VAN RIJN
(WERKGROEP ZEEAREND NEDERLAND)

In 2019 werd een jonge vrouwelijke Zeearend in de Dordtse Biesbosch gezenderd. De vogel verkende de eerste maanden vooral de Dordtse Biesbosch, maar bezocht ook zeer regelmatig de Hoeksche Waard. De meeste vogelaars kennen de ouders van de gezenderde Zeearend wel, deze worden zeker in de wintermaanden regelmatig in het Oudeland van Strijen en de oeverlanden van het Hollandsch Diep gezien. Ook de jonge vogel verbleef regelmatig in deze gebieden. Daarnaast verbleef de vogel op meerdere dagen op Tiengemeten en de Korendijkse Slikken en vloog over diverse dorpen. Veelal ongezien, want zeearenden vliegen regelmatig tot een kilometer hoogte en zijn dan niet zichtbaar voor het menselijk oog.

De vogel uit de Dordtse Biesbosch verliet de geboorteregio op 16 februari 2020. In februari - maart bezocht ze de Duitse zijde van de Eems-Dollard, de monding van de Weser en aanliggende Duitse Waddeneilanden. Eind maart en begin april kwam de vogel terug naar de Zoete Delta en maakte ze een lange reis door Noord-Frankrijk, waarbij ze onder andere gebieden langs de Franse kust bezocht. Daarna vloog de vogel tot de zomer door grote delen van Noord-Nederland en Duitsland en bezocht onder andere het Lauwersmeer en opnieuw de Waddeneilanden tussen Terschelling en Mellum, de Eems-Dollard en monding van de Weser. Tussen half juli en half augustus verbleef ze opnieuw in de Zoete Delta en tot eind augustus opnieuw in Noord-Nederland. In de eerste helft van september werd Flevoland bezocht, vooral de Oostvaardersplassen, en navigeerde ze vervolgens weer terug naar de Zoete Delta. In de tweede helft van oktober werd de Oostvaardersplassen weer bezocht. Vanaf eind oktober verbleef de vogel wederom in Duitse gebieden, waaronder de monding van de Weser

en de Waddeneilanden tussen Schiermonnikoog en Mellum.

In de ochtend van 24 februari 2021 vloog de Zeearend vanaf haar slaapplaats, in een groot boscomplex aan de Sellstedter See ten oosten van Bremerhaven, richting het wad in de monding van de rivier de Wezer. Hier verbleef ze die ochtend tussen 7:50 en 10:35, vermoedelijk om te foerageren. Daarna cirkelde de vogel op om de Wezer over te steken. Ze navigeerde over Bremerhaven en zette een daling in waarbij ze in een windpark terecht kwam. In het windpark vloog ze op rotorhoogte tussen twee windturbines door. Het naderen van een derde windturbine werd haar fataal. Om 11:10 stierf ze als gevolg van een aanvaring met de rotoren.

De Hoeksche Waard is in trek bij onze gezenderde vogels, want 6 van de 11 bezochten het eiland. De vogels verbleven met name in de oeverlanden van het Hollandsch Diep, waar ook regelmatig werd overnacht. Dit gebied is in trek omdat het grotendeels ontoegankelijk is en dus rustig is, met voldoende voedsel. Daarnaast ligt dit gebied precies in een deel wat ingeklemd ligt

tussen de territoria van de paren uit de Dordtse Biesbosch en de Hellegatsplaten. Dit laatste paar bezoekt in de Hoekse waard de gebieden Tiengemeten, oostzijde Korendijk, de laagjes en Oosterse Bekade Gorzen. Het paar van de Dordtse Biesbosch bezoekt met name natuurgebieden aan de oostzijde van de Hoeksche Waard. Naast de bekende reeds gevestigde paren vormen gebieden langs het Hollandsch Diep als de Esscheplaat een potentieel toekomstig broedgebied voor nieuwe paren.

Momenteel zitten de eerste zeearenden al op eieren. Altijd een spannende tijd. Zijn er weer nieuwe paren bijgekomen? Hoeveel jongen gaan er uitvliegen en valt de verstoring dit jaar mee bij de bekende verstoring gevoelige locaties? Vragen die bij ons altijd spelen in deze periode. In ieder geval is de Zeearend in de Hoeksche Waard tegenwoordig een alledaagse verschijning. Daar durfden vele oudgedienden binnen uw vereniging 20 jaar geleden nog niet eens van te dromen.

••

14. Plaats delict en overblijfselen van de Zeearend uit de Dordtse Biesbosch. Bremerhaven, februari 2021, Franz-Otto Müller.

Belevenissen met kunstmatige gierzwaluwonderkomens in Maasdam

KARIN VAN DEN BERG

15. Gierzwaluw in gierzwaluwappartement aan de Merwedestraat te Maasdam. Maasdam, juli 2020, Karin van den Berg.

Met mijn echtgenoot Henk woon ik nu ruim zes jaar in Maasdam en wel aan de Merwedestraat. Iedere zomer genieten wij enorm van de aanwezigheid van een kolonie Gierzwaluwen die iets verderop in de wijk broeden, onder de daken van onder andere huurwoningen van HW wonen. Hier het verhaal van een succesvol verlopen transitie, waarbij wij hebben geprobeerd de Gierzwaluwen over te laten gaan van eigen nestonderkomens naar kunstmatige.

In het vroege voorjaar van 2019 werden er, bij die bewuste huurwoningen, een aantal nestkasten en geluidsboxen onder de dakgoten en aan de kopgevels gehangen. Dat kon alleen maar betekenen dat er plannen op til waren die wellicht niet gunstig zouden uitpakken voor de Gierzwaluwen.

Na een praatje met een buurtbewoner werd mij duidelijk dat er een renovatie gepland stond voor najaar/winter 2019-2020. De huurwoningen moesten onder andere voorzien worden van een nieuw, goed geïsoleerd dak. Logisch in deze tijd van verduurzaming, maar ik kreeg er toch nare gevoelens bij. Want het zou voor de giertjes een brute huisuitzetting met zich meebrengen. Je zal toch maar terug komen vliegen vanuit Afrika en bij aankomst ervaren

dat je vertrouwde nestholte, na jaren gebruik, ineens ontoegankelijk geworden is! Maar goed, Maasdam is geen uniek geval. Het gebeurt op grote schaal in Nederland en niet alleen Gierzwaluwen zijn hiervan de dupe.

Zoals de wet voorschrijft, is er door de woningcorporatie een ecologisch adviesbureau (uit Gelderland) in de hand genomen om de zwaluwen een alternatieve huisvesting te bieden. Het resultaat was dat nestkasten werden bevestigd en dat er lokgeluiden werden afgespeeld, nota bene tot ver in december. Ik had er een hard hoofd in.

Eind mei was ik op de afscheidsreceptie van een boswachter van Staatsbosbeheer. Daar ontmoette ik iemand die in 2011 in Oostvoorne een groot en succesvol project had opgezet voor de kolonie Gierzwaluwen daar, een vestiging die in eenzelfde situatie beland was. Ik ben toen met mijn nog steeds 'nare gevoel' en 'harde hoofd' samen met een bevriende boswachter gaan kijken bij dat project. Het was geweldig om te zien dat er in die nestkasten zo massaal en succesvol gebroed werd. Met een goed gevoel, en in bezit van de bouwtekening, ging het retour naar Maasdam. Ik wilde dat bouwsetje ook aan ons huis aan de Merwedestraat!

16. Zelfgemaakte gierzwaluwkasten. Maasdam, juni 2019, Karin van den Berg.

Echtgenoot Henk had binnen enkele weken de zes luxe gierzwaluwappartementen gefabriceerd en ik had bij de 'Gierzwaluwbescherming Nederland' een CD met lokgeluiden besteld. Alles werd op 27 juni 2019 aangebracht, wetende dat het broedseizoen (mei/juni) dan eigenlijk al voorbij was. In juli zijn de kasten eerst van een afstand en later van dichtbij geïnspecteerd door wat 'bangers'. 'Bangers' zijn

17. Gierzwaluwkasten aan de voorgevel. Maasdam, juni 2019, Karin van den Berg.

vernoemd naar het Engelse 'to bang', hetgeen staat voor een naar een nestgelegenheid zoekende Gierzwaluw die tegen de kast stoot om te registreren of de ruimte al bezet is. De bewuste giertjes werden hierbij duidelijk aangespoord door de lokgeluiden uit de box die we onder de dakgoot naast de kasten hadden gehangen. Verder dan dat kwam het niet, maar het was een veelbelovend begin!

Nadat de giertjes waren vertrokken, hebben we in september de kasten eraf gehaald om deze in de wintermaanden droog op te slaan en om te voorkomen dat andere bewoners hun intrek zouden nemen. Wij kregen al complimenten dat we zulke mooie bijenkasten hadden opgehangen. In dezelfde winter werd ook de huisrenovatie uitgevoerd, waarbij gierzwaluwkasten werden ingemetseld in de muren.

Op 5 april 2020 onze kasten alvast weer opgehangen met 6 opgerolde sokken van Henk. Ik vond dat hij het maar even zonder moest doen, zodat wij deze in de invliegopeningen konden proppen om te verhinderen dat ze alsnog ingepikt zouden worden. Op 18 april om 18:52 ontdekte ik de eerste vier foeragerende Gierzwaluwen vanuit onze tuin. Ik heb toen meteen de sokken eruit gehaald en een paar dagen later voorzichtig de cd afgespeeld. Vol goede moed gingen de kasten het eerste gehele broedseizoen in. Spannend!

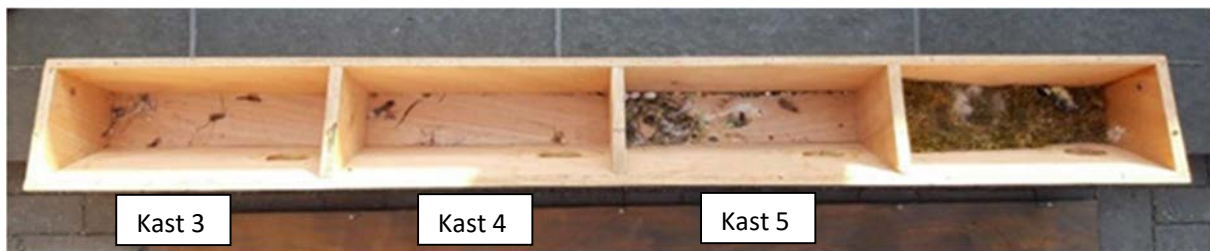
Een paar weken was er weinig tot geen reactie of interesse in de kasten. Ik had eens in een artikel gelezen dat iemand poepjes had geschilderd onder de invliegopeningen om de indruk te wekken dat het een veilige, gebruikte

nestplaats was. Dat klonk best logisch, dus ik weer de ladder op en met Tipp-Ex correctievloeistof een paar mooie flatsen gemaakt. En toen was het weer wachten...

Op 23 mei begon een stel Koolmezen mos te slepen waarna deze gingen broeden in kast nr.6. Op 21 juni jongen vlogen er vier jongen uit.

Op 25 mei vloog er ineens, al gierend, een Gierzwaluw in kast nr.3. We zagen het toevallig allebei vanuit het badkamerraam gebeuren, op zo'n 40 cm afstand. Wat een spektakel! Hij/zij bleef er de rest van de dag in zitten. Zijn/haar partner kon de ingang niet goed vinden, ondanks luide aanwijzingen vanuit de kast, en hield het na vijf mislukte pogingen maar voor gezien en vertrok. Die nacht bracht die pionier in de kast door. Om 23:40 uur schrok ik wakker door een paar schelle, harde gillen die door het openstaande badkamerraam mijn trommelvliesen hadden bereikt. Om 23:56 uur volgde er nog een sessie. Daarna was het stil. Zou hij/zij dan in het pikkedonker nog steeds contact zoeken of onderhouden met de weggevlogen partner, vroeg ik mij af? Ik had geen idee.

En toen ging het snel... De volgende dag vloog ook de partner moeiteloos de kast in. Vanaf die dag, de 26e mei dus, zijn we meteen gestopt met het afspelen van lokgeluiden. Want anders zou dat verstorend kunnen werken. Op 27 mei bezocht een koppel kast nr.5 en weer een dag later werd kast nr.4 geïnspecteerd door een stel. Omdat kast nr. 6 fel werd verdedigd door de koolmezen, lieten ze deze met rust. Opvallend was dat ze voorkeur lieten blijken voor de lange kast; de invliegopeningen met poepstrepen waren ook wel favoriet. Op 2 juni werd de eerste enkele kast (nr.2) bekeken en op 23 juni ook kast nr.1, maar bij allebei hebben we later geen activiteit meer gezien. Zelfs de onbewoonde (kunst) huiszwaluwnesten aan de zijkant van onze woning werden gekeurd, maar kennelijk ongeschikt bevonden. Het stel in kast nr.5 heeft vanaf die tijd elke nacht samen in de kast doorgebracht.

18. Inkijkje in de nestkasten 3 tot en met 6. Kast 5 bevat 3 eieren. Maasdam, september 2020, Karin van den Berg.

Op 23 juni zagen we dat dit koppel nestmateriaal aan het verzamelen was. Alles wat door de lucht dwarrelde namen ze mee. Slierten gedroogd gras hingen nog uit de opening en werden op een later moment alsnog naar binnen getakeld. Er werd veel heen en weer gevlogen, geroepen, gegild en als ze samen in de kast zaten hoorde we ze zachtjes piepen en met die scherpe klauwtjes van ze over het hout lopen.

Op 24 en 25 juni werd de rust verstoord door een zeer territoriale Atalanta. Niet dat de giertjes zich er wat van aantrokken, maar de vlinder deed hard zijn best om alles wat langs zijn uitkijkpost kwam weg te jagen. Hij zat dan op een hoek van ons markies en als er een Gierzwaluw op volle snelheid langs kwam scheren, dan 'snelde' hij er meteen achteraan. Een volhouder... wat hebben we er om gelachen. Ik heb er nog een van filmpje van gemaakt.

Van 26 juni tot en met 9 juli was er een omslag in het weer. Regen, onweer en harde wind zorgde ervoor dat er in de straat geen enkele Gierzwaluw meer te zien was. Het stel in nr.5 heeft toen dagenlang samen in de kast doorgebracht. Soms hoorden wij ze vanuit de badkamer heen en weer lopen en zachte geluiden maken. Op 10 juli kwam de zon en meteen kwamen de giertjes weer tot activiteiten.

De maand juli verliep verder vrij rustig. Het vaste koppel bleef trouw aan kast 5, maar ook 3 en 4 werden regelmatig bezocht door andere Gierzwaluwen. Af en toe kwamen er bangers langs om de boel op stelten zetten, maar dan werd er fel opgetreden tegen deze hangjongeren.

We hebben op 30 juli voor het laatst geluiden uit de kast gehoord. Toen werd het stil. Ze waren foetsie, begonnen aan hun duizenden kilometers lange vliegreis naar hun winterkwartieren in Afrika. Wat een gemis!

In september hebben we de kasten weer naar beneden gehaald en open gemaakt. In kast 1 zat een beetje sleepsel van voornamelijk wortels van planten. De aanbrengrer was ons onbekend. Kast 2 was helemaal leeg. In 3 en 4 was al een mooie ronde speeksel-plakrand met wat nestmateriaal te zien. Kast 5 was een echte verrassing. Een prachtig compleet nest van speeksel, veren, gedroogd gras en zelfs met 3 eieren! Ze lagen wel alle 3 buiten de nestkom. Ik heb de eieren weggehaald en later uitgeblazen. Ze waren niet bevrucht/bebroed, want ik zag geen bloedvaten of iets dergelijks. In kast 6 zat, zoals verwacht, het koolmezenest met 1 dood, volgroeid jong. Dit nest heb ik helemaal verwijderd. De gierzwaluwnesten heb ik uiteraard onberoerd gelaten. Daar gaan ze hopelijk volgend jaar weer mee verder.

Het is voor mij pas helemaal geslaagd als er jongen uitvliegen, maar voor nu is het toch al een groot succes! Ik heb begrepen dat het normaal drie tot vijf jaar, of nog langer, kan duren voordat een nestkast voor het eerst bezocht wordt. Dat dit hier zo snel is gegaan is erg leuk, maar het wil misschien ook wel wat zeggen over de woningnood. De ingemetselde kasten in de huurwoningen heb ik natuurlijk ook nog in de gaten gehouden en ook daar heb ik diverse kasten door Gierzwaluwen bezocht zien worden. Dat is hoopvol! Was het maar weer april...!

Herontdekking Dwergganzen dankzij vastraken auto

GERARD OUWENEEL

19. Winterse sfeer in het Oude Land van Strijen. Strijen, Lia Maaskant, februari 2021.

In het Oude Land van Strijen week het 'dwergganzenzeizoen' 2020-2021 in menig opzicht af van dat van vorige jaren. In de eerste plaats verschenen ze vroeger dan ooit. Al op 18 september werden de eerste gesignaleerd, 31 stuks. Later zijn er nog enkele bijgekomen, maar al bij al zijn er aanzienlijk minder komen opdagen dan de Zweden hadden aangekondigd. Op het moment dat ik dit schrijf proberen de Zweden uit te zoeken waar in Europa het 'vermiste' contingent terechtgekomen is.

Voor wat hun Dwergganzen betreft volgen de Zweedse projectmensen, en met name Niklas Liljebäck, op de Nederlandse waarnemingsite het reilen en zeilen van de Dwergganzen ten minste zo intensief als het dwerggansteam hier in de Hoeksche Waard. Als te doen gebruikelijk kwam dan ook kort na aankomst op de 18^e september het mailverzoek hoe het met de geringde exemplaren zat. Op zich is dat begrijpelijk. Iedere zomer wordt via bijplaatsing de populatie aangesterkt en is het spannend of het toegevoegde contingent aansluiting vond bij de hoofdmacht. Een minderheid lukt dat wel, maar vele niet. De Zweden weten deksels goed dat alleen al het ontdekken van de Dwergganzen in het Oude Land geen sinecure is, laat staan het

correct aflezen van de ringcombinaties. Welnu, ze kunnen tevreden zijn want dankzij het geduld en de volharding van Hoeksche Waardse dwergganzen supporters ging er ook dit seizoen een aardige stroom afgelezen ringcodes naar Zweden.

Het was aanzienlijk drukker in het Oude Land van Strijen dan dat we gewend waren. Waarschijnlijk als gevolg van de coronaperikelen werd er veel meer gewandeld en gefietst en de luchtmacht hield weer oefeningen. Dan kwamen er welhaast dagelijks een of twee Zeearenden de boel op stelten zetten, waarbij deze er ook in slaagden ganzen te bemachtigen. Deze weten dat Zeearenden het op hen voorzien kunnen hebben en gaan bij hun komst dan ook massaal op de wieken. Daarbij komt dat de Dwergganzen Zeearenden hebben leren vrezen in hun broedgebied in Lapland, waar ze voor hen de belangrijkste predatiefactor vormen. Een indirect gevolg van de zeearendpresentie is dat de ganzen ook opgaan voor zich verplaatsende Blauwe Reigers, die in hun beleving aan Zeearenden doen denken. Het zou best kunnen dat als gevolg van het ver bovenmodale verstoringniveau de Dwergganzen eerder dan normaal verkasten naar Petten in Noord-Holland.

Zoals te doen gebruikelijk keerden er weer terug: de 's-Gravendeelse broers telden er op 1 februari 10 stuks.

20. Herontdekking van de zoekgeraakte Dwergganzen vanuit een vastgeraakte Mercedes Van. Het is voor weinigen weggelegd! Strijen, Dick van Houwelingen, februari 2021.

De vorst- en sneeuwperiode die op 7/8 februari aanving verdreef niet alle Brandganzen uit het Oude Land, maar er volgde wel een periode zonder dwerggansmeldingen, ook niet uit het Noord-Hollandse Petten, noch van elders uit het land.

Het was Dick van Houwelingen die ze na tien dagen afwezigheid op de 16^e februari terugvond. En hoe? Vanuit zijn onwrikbaar in de prut annex sneeuw vastgeraakte Mercedes Van had hij alle tijd om de ganzengroepen te scannen, waarbij hij er 17 stuks ontdekte. Later op de dag telden Arie en Leen er 31. Grote opluchting bij zowel de Nederlandse dwerggansfans als bij de Zweden, die al direct bij de eerste winterverschijnselen in Nederland een bezorgde mail hadden gezonden met de vraag hoe de Dwergganzen reageerden. Welnu, die waren tien dagen foetsie.

Op verzoek van Niklas Liljebäck zond Dick een paar foto's van het winterse Oude Land en ook eentje van zijn vastgeraakte auto. De Zweden zetten die foto's waaronder die van Dicks auto prompt in hun dwerggansbulletin.

••

Rapport Meetnet Agrarische Soorten in Zuid-Holland 2017 – 2020

MARIANNE VAN DER WAAL

Niels Godijn van Kenniscentrum Akkervogels Grauwe Kiekendief stuurde onlangs het rapport van de MAS-tellingen (Meetnet Agrarische Soorten) van 2020 aan alle tellers. Ook voor niet-tellers interessante materie.

Na 4 jaar tellen komt er meer duidelijkheid over de stand van de vogels van het platteland in de Hoeksche Waard en hoe deze zich verhoudt tot de ons omringende gebieden.

Dat het met de weide- en akkervogels nog steeds bergafwaarts gaat is geen nieuws en omdat meer dan de helft van het Nederlandse

grondgebied agrarisch is, is dat een groot probleem.

‘Meten is weten’ is een open deur, maar wel één die hout snijdt. Dat hadden ze 17 jaar geleden in Groningen al in de gaten en daar is het tellen van plattelandsvogels begonnen door toen nog de “Werkgroep Grauwe Kiekendief”, die de MAS-telling introduceerde. Nu wordt er in 7 provincies geteld en kan er met cijfers onderbouwd worden wat er met de vogelstand op het boerenland aan de hand is.

Er zijn nog nieuwe tellers nodig, ook in de Hoeksche Waard. Heb je hart voor plattelandsvogels meld je dan aan bij Niels (niels.godijn@grauwekiekendief.nl).

Het is niet veel werk: 4 maal een telling van 10 minuten tussen 1 april en eind juli op een bepaald telpunt. Ik heb er zelf 4; is prima te doen en je hebt geen last van coronaregels want je kan in je eentje gaan.

Niels heeft aangeboden om voor de tellers, maar ook voor geïnteresseerden, een excursie te verzorgen in Rhoon. Daar wordt in de Zegenpolder getracht om verdwenen soorten als Veldleeuwerik en Graspieper weer terug te krijgen door het beheer aan te passen. Als de resultaten daar positief zijn geeft dat hoop voor de toekomst.

Hopelijk is een excursie over een paar maanden weer mogelijk!

❖ **Bijlage 4: Meetnet Agrarische Soorten in Zuid-Holland 2017-2020.**

••

Waarnemingen van schaarse en zeldzame vogels in de Hoeksche Waard in 2020

HANS WESTERLAKEN

In 2020 werden via www.waarneming.nl 224 soorten doorgegeven. Twee meer dan in 2019 en vier boven het gemiddelde van de afgelopen 6 jaar. In tegenstelling tot 2019 werden er in 2020 wel nieuwe soorten voor de Hoeksche Waard ontdekt, namelijk **Struikrietzanger** en **Bruine Boszanger**. Wat betreft een mogelijke **Bergfluit** is na een eerdere afwijzing door de CDNA (Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna) een verzoek tot herroolatie ingediend, hetgeen inmiddels is gehonoreerd. Op het moment van schrijven is de uitkomst van deze herbeoordeling nog ongewis. Andere zeldzame soorten, die waargenomen werden, waren onder andere **Griel**, **Gestreepte Strandloper**, **Woudaap**, **Vale Gier**, **Hop**, **Bijeneter**, **Grauwe Klauwier**, **Grauwe Gors** en **Ortolaan**.

Bij het doorgeven van een waarneming van een vet-rode soort in de Hoeksche Waard wordt voortaan verwacht, dat er, bij gebrek aan een foto en/of geluidsopname, minimaal een beschrijving wordt gegeven van de kleedkenmerken van de vogel, het eventuele gehoorde geluid en de waarnemingsomstandigheden.

Ganzen, Zwanen en Eenden

Op 25/26 januari zat een **Rotgans** in Polder Raepshille bij Strijensas, op 23/2 en tussen 20/11 en 23/12 werd een eerste-winter vogel waargenomen in het Oudeland van Strijen. Op 12 december bevond zich een solitair exemplaar in de Eendragspolder-West bij Nieuwendijk. Op 17, 18, 19 mei werden in Oud-Beijerland een achttal verschillende, overtrekkende groepen op geluidsapparatuur geregistreerd. Tussen 1 januari en 15 maart werd steeds 1 **Roodhalsgans** gezien in het Oudeland van Strijen. Op 7 februari was er een melding van de Korendijkse Slikken.

Tussen 1 november en 13 december werd een al dan niet geringd exemplaar gemeld uit het Oudeland van Strijen.

Alle meldingen van de **Ross' Gans** bleken om geringde exemplaren te gaan. De melding van een ongeringde **Sneeuwgans**, tussen de Grauwe Ganzen op 1 augustus op de Hoogezandsche Gorzen, is gezien de datum op zijn minst opmerkelijk. Op 11 oktober werd een exemplaar in het Oudeland van Strijen gezien. **Kleine Rietganzen** waren op 1 en 2 januari in het Oudeland aanwezig en op 19 januari zat een exemplaar in de Sint Anthoniepolder. In het najaar werden 30 overvliegende exemplaren opgemerkt vanaf de trektelpost Zuidpunt Hoeksche Waard; 7 stuks vlogen op 7 november over de Korendijkse Slikken. Maximaal 38 **Dwergganzen** werden tussen 5 januari en 7 maart geteld in het Oudeland van Strijen. De vroegste ooit, 31 exemplaren, werden op 18 september gevonden en tot 31 december werd een maximum van 49 gemeld.

21. Dwergganzen, Oudeland van Strijen. Strijen, november 2020, Arie den Tuinder.

Kleine Zwanen werden op 26 januari overvliegend gezien bij de APL-polder; en op 17 oktober 3 bij de trektelpost. Tussen 29 november en 29 december werden verspreid over het eiland negen keer tot maximaal 26 overvliegende exemplaren gezien. Ter plaatse vogels werden her en der gemeld op het eiland tot een maximum van vier vogels. **Wilde Zwanen** waren schaarser met een waarneming op 18 januari in het Oudeland, op 21 november vier overvliegend bij de APL-polder, 10 over Strijensas op 29 november en een ter plaatse exemplaar in het Oudeland van 5 tot 20 december.

22. Kleine Zwanen langs de Schoutsdijk. Zuid-Beijerland, februari 2021, Dirk Dekker.

Wellicht worden beide soorten over het hoofd gezien en zou een integrale telling samenvallend met de roofvogeltelling (?) een beter beeld kunnen geven.

Krooneenden van minder dubieuze afkomst waren een mannetje bij Schuring tussen 20 en 28 maart (het ook aanwezige vrouwtje bleek wel geringd), een eclipskleed man op het Hollands Diep op 17 juli en maximaal twee exemplaren in de APL-polder op 11 en 14 oktober.

Twee **Toppers**, man en vrouw, waren van 6 januari tot 29 maart aanwezig te Oud-Beijerland. Drie vrouwen werden op 11 januari waargenomen op de Korendijksche Slikken en een man bevond zich daar op 8 december. Uit Oud-Beijerland kwam een melding van een vrouw op 27 december.

23. Nonnetje, man, bij de Westerse Laagjes. Nieuwendijk, januari 2021, Dirk Dekker.

Het maximale aantal **Nonnetjes** was een zestal bij Zwartsluisje. Voorts werden tot vijf exemplaren gezien bij de Korendijksche Slikken/Leenheerengorzenpolder en op Tiengemeten, vier bij de Tiendgorzen, twee in het Oudeland van Strijen en individuen bij de Oosterse Laagjes, bij Zuid-Beijerland en op het

Haringvliet. De uiterste data waren 2 januari - 3 april en 27 november – 31 december.

Hoenderachtigen en rallen

Patrijzen werden, afgezien van de bekende exemplaren bij Nieuw-Beijerland, Piershil en Oud-Beijerland, nauwelijks gemeld. Vanaf 2 januari werden er maximaal 11 gezien bij Nieuw-Beijerland en Piershil en 7 bij Oud-Beijerland. Op 8 februari was er een melding van 5 vogels nabij Schuring en op 9 juni vijf juveniele vogels in Polder Nieuw Bonaventura te Strijen. Tussen 17 en 30 mei werden 12 's nachts overvliegende **Kwartels** (veelal) geregistreerd op geluidsopnames en werd een vogel bij Heinenoord gehoord. Tussen 8 juni en 16 augustus werden individuen gehoord bij Klaaswaal, het Land van Essche, de Geertruida Agaatha Polder, Polder Groot Cromstrijen, twee bij Polder Nieuw-Bonaventura en Polder Oude Korendijk. De enige melding van een **Porseleinhoen** was een zichtwaarneming bij de Leenheerengorzenpolder op 13 september.

Futen

De **Roodhalsfuut** werd slechts eenmaal gemeld op 20 april op het Vuile Gat, maar werd niet zoals misschien verwacht op Tiengemeten aangetroffen. Twee **Geoorde Futen** werden van 5 januari tot 19 februari op de Binnenmaas gezien. Tussen 4 maart en 9 mei waren er maximaal zeven op het Haringvliet/Hollands Diep. In het najaar kwamen slechts twee waarnemingen binnen: een vogel op 19 augustus bij Korendijk en een andere op 2 september op Tiengemeten.

Flamingo's

Er kwam op 16 juli een melding zonder foto of goede beschrijving van Tiengemeten.

Steltlopers

Een tweemans-waarneming bij de Oosterse Bekade Gorzen van een voorbijvliegende en roepende **Griel** op 7 april kon helaas niet door andere waarnemers teruggevonden worden.

Steltkluten werden tussen 10 april en 22 juli op de Oosterse Laagjes, Tiengemeten en de

Leenheerengorzenpolder met een maximum van zeven gezien.

Tussen 29 april en 22 mei werden maximaal twaalf **Zilverplevieren** gezien: op 12 mei in de Leenheerengorzenpolder en verder individuen op de bekende steltloperplekken zoals de APL-polder en de Oosterse Bekade Gorzen. Tussen 29 augustus en 23 november werden vogels gemeld uit de Leenheergorzenpolder met een maximum van vijf en een van Tiengemeten. Tevens werden waarnemingen gedaan op geluidsrecorders in Oud-Beijerland op 3 en 29 mei en 29 augustus en in 's-Gravendeel op 10 september. Op 27 en 28 april sierden vier **Morinelplevieren** de Leenherenpolder en op 15 mei deden zes exemplaren het nogmaals. Op 29 augustus werden er daar weer vijf gezien en nog een exemplaar op 31 augustus.

Rosse Grutto's waren erg schaars met een waarneming op 3 mei op de Hoogezandsche Gorzen en een mogelijke overvliegende over Maasdam op 1 september. **Steenlopers** waren net zo schaars met maar twee geverifieerde waarnemingen van respectievelijk twee en vier vogels op 4 en 8 mei op de Oosterse Bekade Gorzen.

Kanoeten waren er al vroeg bij op 4 april in de Leenheergorzenpolder; de andere vier voorjaarswaarnemingen kwamen uit de APL-polder en van de Oosterse Bekade Gorzen met het laatste exemplaar op 17 mei. Tussen 16 augustus en 13 september kwamen er twee meldingen met een maximum van zes vogels op 16 augustus uit de Leenheerengorzenpolder. Slechts drie **Krombekstrandlopers** werden tijdens de voorjaarstrek gezien: een exemplaar op 4 mei bij de Oosterse Bekade Gorzen en op 4 mei en op 22 mei (twee) bij de Leenheerengorzenpolder. Tussen 4 augustus en 1 oktober werden er maximaal 5 gezien bij de Leenheerengorzenpolder en werd er op 5 september een van Tiengemeten gemeld. **Temmincks Strandlopers** zaten tussen 27 april en 22 mei met een maximum van vier bij de Oosterse Bekade Gorzen, de Leenheergorzenpolder, de Tiendgorzen en een in het Oudeland

bij een opgepompt plasje. Het najaar telde slechts drie waarnemingen tussen 6 augustus en 15 september met een maximum van vier op Tiengemeten. **Drieteenstrandlopers** waren dit jaar ook bijzonder schaars met maar twee waarnemingen. Op 30 april een exemplaar op de Oosterse Bekade Gorzen en een drietal op 18 mei op de Hoogezandsche Gorzen. Twee **Gestreepte Strandlopers** werden tussen 21 en 28 september waargenomen in Leenheerengorzenpolder. Het betrof pas de vierde geverifieerde waarneming in de Hoeksche Waard.

Bokjes werden op dertien dagen gemeld tussen 7 februari en 8 mei en in het najaar / de winter tussen 22 september en 19 december. De mei-waarneming was de eerste voor deze maand.

24. Morinelplevieren in de Leenherenpolder. Goudswaard, april 2020, Arie Leijdens.

Meeuwen en Sterns

Tussen 18 april en 5 mei vlogen er tot 20 **Dwergmeeuwen** boven het Hollands Diep. Op 13 en 15 juni bij Tiengemeten en de enige najaar-vogel bij de Oosterse Bekade Gorzen op 12 september. Sinds de "ontdekking" van de **Pontische Meeuw** in 2012 waren er tot 2017 slechts enkele betrouwbare waarnemingen. Vanaf 2017 heeft er een opvallende stijging plaatsgevonden naar circa 30 – 40 per jaar. In 2020 kwamen, op twee na, alle meldingen van de zuidkant van de Hoeksche Waard. In totaal ging het om niet meer dan 20 vogels. De vogels worden in alle maanden gezien met een piek in april/mei. Van de **Geelpootmeeuw** kwamen weliswaar meer meldingen, maar deze hadden bijna geheel betrekking op vogels bij de Haringvlietbrug, Tiengemeten en de

Ventjagersplaten. Laatstgenoemde plaats herbergde er op 11 juni maar liefst 5 exemplaren.

Behalve een exemplaar op de Oosterse Bekade Gorzen op 17 mei en 4 stuks op 16 juli bij Strijensas, kwamen meldingen van de **Grote Stern** tussen 29 mei en 19 juli uit de zuidwesthoek van de Hoeksche Waard. Opmerkelijk was de waarneming op een geluidsrecorder op 14 juni om 00.50 uur boven Oud-Beijerland. Alle waarnemingen van de **Dwergstern** kwamen dit jaar van de Leenheerengorzenpolder. Tussen 2 mei en 4 augustus werden daar maximaal 6 stuks gezien. De vogels kwamen met zeer hoge waarschijnlijkheid van het vogeleiland Blik. Twee **Noordse Sterns**, die kortstondig aanwezig waren in de APL-polder op 27 april, waren de eerste sinds 2017. **Zwarte Sterns** werden tussen 19 april en 14 mei zonder uitzondering langstrekkend gezien langs het Hollands Diep. Daarbij ging het op 19 april om 20+ stuks. Op 20 juli werd nog een adult bij Korendijk gezien en op 8 september een eerste kalenderjaar aldaar.

Reigers en Ooievaars

Op 21 april hield een **Zwarte Ooievaar** zich op rond de Esscheplaat en ging daar slapen, maar werd de 22^e niet meer waargenomen. De andere, niet geverifieerde melding, kwam op 26 juli van Tiengemeten. Spectaculair waren de groepen van respectievelijk circa 65 en 43 exemplaren **Ooievaars**, die zich rond Maasdam ophielden op 16 en 17 augustus en de tweede groep was op 20 en 21 augustus aanwezig. Laatstgenoemde sliep in een onweersbui op een elektriciteitsmast bij Maasdam. In de avond van 18 augustus werd vanuit een tuin in Nieuw-Beijerland een overvliegende **Woudaap** opgemerkt, waarvan het geluid kon worden opgenomen. Dit was de tweede waarneming ooit in de Hoeksche Waard, na een eerder exemplaar op 1 september 1968 op de Hoogezandsche Gorzen. Een **Koereiger** was al in januari aanwezig rond het Munnikenland en werd daar tussen 18 maart en 13 april regelmatig gezien. Op 19 maart was een groep

van acht stuks zeer kortstondig ter plekke in Polder Raepshille. Vanaf 15 april tot 23 april werden er drie in het Oudeland gezien. De laatste voorjaarsvogel vloog op 1 mei over de Korendijksche Slikken en op 20 juli was de enige zomerwaarneming aldaar. Tussen 21 september en 15 oktober waren er twee exemplaren in het Oudeland en op 4 november drie exemplaren op de Korendijkse Slikken. Van 16 tot 28 november was er weer een exemplaar in het Munnikenland.

25. Ooievaars in Polder Oud-Bonaventura. Strijen, augustus 2020, Arie Leijdens.

Visarenden en Sperwers

Van de 150 meldingen van **Visarenden** tussen 4 april en 24 oktober kwamen de meeste van de zuidkant van de Hoeksche Waard.

Wespendieven werden tussen 31 mei en 17 september elf maal her en der gemeld. Elf overtrekkende **Vale Gieren** werden vanaf Willemstad op 30 mei boven de Veerweg bij Numansdorp gezien, maar niet opgepikt in de Hoeksche Waard. De enige **Steppekiekendief** van het seizoen vloog op 23 april naar noord over de APL-polder. Ook de enige **Grauwe Kiekendief** van het jaar vloog voorbij op de Korendijksche Slikken op 22 mei. Zes **Rode Wouwen** passeerden tussen 13 april en 9 mei, met een maximum van twee op 21 april door het Oudeland. In het najaar tussen 6 augustus en 12 november werden nog een zestal her en der vastgesteld. Negen **Zwarte Wouwen**, die soms lastig te determineren bleken te zijn, trokken tussen 12 en 23 april door. **Zeearenden** werden

maar liefst 606 maal gemeld, maar het is nog steeds wachten op het eerste broedgeval.

26. Juvenile Zeearend in de APL-polder. Strijensas, december 2020, Arie Leijdens.

Uilen

Door het vervagen van de waarnemingen van uilen wordt het lastig om deze te verifiëren. Behalve tijdens de zomermaanden wordt er af en toe een **Velduil** gemeld. Na enige filtering lijken er een tiental betrouwbare waarnemingen met foto's over te blijven.

Hoppen, Bijeneters, Draaihalzen, Spechten, Klauwieren, Wielewalen

Een **Hop** werd via Facebook gemeld nabij Zuidzijde op 28 april, maar kon helaas niet teruggevonden worden. Daarnaast waren er meldingen op 17 april nabij Oud-Beijerland en op 5 mei vanuit de Hoogezandsche Polder.

Een groep van tien **Bijeneters** vloog over Strijen op 23 mei en de meeste hadden blijkbaar op de Esscheplaat de nacht doorgebracht, want daar werden er de volgende morgen acht waargenomen. Waarnemingen van twee vogels waren er op 31 mei te Maasdam en op 12 juni op de Korendijksche Slikken. Men vraagt zich af of met de toename van Bijeneters in Nederland er gezien de vervolgwaaarnemingen ook geen vogels broedpogingen in de Hoeksche Waard (en omstreken) hebben overwogen. **Draaihalzen** werden op 16 april te Oud-Beijerland en 3 mei te Maasdam gemeld; in het najaar werden op 28 augustus een vogel dood gevonden in Nieuw-Beijerland en op 30 augustus mooi gefotografeerd in Oud-Beijerland. Alle

meldingen van de **Kleine Bonte Specht** kwamen tussen 16 maart en 17 augustus van de Esscheplaat. Tijdens de Big Day op 9 mei werd in Polder Raepshille een vrouwtje **Grauwe Klauwier** gevonden. Opmerkelijk genoeg was dit het eerste bezoekbare exemplaar. Tussen 14 en 20 augustus verbleven twee juveniele vogels op de Korendijksche Slikken. **Klapeksters** werden van 13 januari tot 19 februari en weer tussen 6 oktober tot 10 november gemeld van de Korendijksche Slikken. De enige andere waarneming was op de Hoogezandsche Gorzen op 17 oktober. Zingende **Wielewalen** werden op 9 mei bij de Oosterse Bekade Gorzen en tussen 14 en 30 mei op de Esscheplaat gehoord.

27. Adult vrouw Grauwe Klauwier in Polder Raepshille. Strijensas, mei 2020, Garry Bakker.

Zangvogels

Boomleeuweriken werden uitsluitend overvliegend gemeld tussen 26 september en 7 november met een piek van 38 vogels op 24 oktober bij de trektelpost Zuidpunt Hoeksche Waard. Een **Fluiter** zat op 26 april nabij Strijen en op 26 juni werd een zingende gehoord bij Nieuwendijk. Een mogelijke **Bergfluiter**, die in de ochtend van 12 april zat te zingen bij de Schuringse Haven zorgde voor wat controverse. Aanvankelijk als Fluiter gedetermineerd, rees er direct twijfel en paste het geluid beter op Bergfluiter. Vanwege onder andere de vroege datum en de mogelijkheid dat het om een imiterende Gekraagde Roodstaart ging, werd de waarneming afgewezen. Vanwege het feit, dat de vogel consequent als **Bergfluiter** zong en er toch een zichtwaarneming bleek te zijn, is de vogel na eerdere afwijzing in herroulatie genomen. Wordt vervolgd!

Op 26 september werden zowel in het Oudeland-Noord als in Polder De Mijl een **Bladkoning** door meerdere mensen gezien en gehoord. Een nieuwe soort voor de Hoeksche Waard, de **Bruine Boszanger**, werd op 7 november aan de westkant van de Haringvliet-brug gevonden. Gezien de ongekeerde influx van deze soort dit jaar in Nederland, was het eigenlijk een kwestie van tijd, dat er hier een gevonden zou worden. Een uitgebreid verslag over de influx van Bruine Boszangers is te vinden op de website van www.dutchbirding.nl.

Op 26 november werd een **Siberische Tjiftjaf** gezien en gehoord in Mijnsheerenland. De vondst van de eerste nieuwe soort voor de Hoeksche Waard dit jaar, de **Struikrietzanger**, maakte ook onderdeel uit van een ongekeerde influx. Tot 2013 waren er 13 voorjaarsgevallen terwijl er dit jaar minimaal 31 zingende vogels waren. Net als de roep bij de Bruine Boszanger is het essentieel de zang van deze vogel goed te kennen. Struikrietzanger kan makkelijk verward worden met een (afwijkende) Bosrietzanger of een imiterende Blauwborst. Laatstgenoemde was mogelijk het geval op 1 juni, een dag na de ontdekking van de vogel op 31 mei in Polder Nieuw Bonaventura te Strijen. Van die dag konden de geluidsopnamen helaas de toets van het CDNA niet doorstaan. Op de website van Dutch Birding kunt u over het verdere voorkomen, identificatie en de influx lezen.

Spotvogels werden dit jaar in grotere aantallen gemeld dan de voorgaande 3 jaren. Hoewel de meeste waarnemingen van de Esscheplaat kwamen, lag het aantal verschillende zingende vogels dat gemeld werd rond 15. De **Snor**, niet eerder benoemd in een overzicht, blijft stabiel met circa 10 territoria en kan in elk uitgebreid rietveld gevonden worden. Tussen 5 april en 27 april werden **Beflijsters** bijna dagelijks gemeld met het hoogste aantal een groep van 6 op 7 april in de APL-polder. In het najaar wordt de soort aanmerkelijk minder waargenomen. Tussen 7 en 13 oktober slechts zevenmaal. Of de **Grote Lijster** nog tot broeden komt in de Hoeksche Waard is maar zeer de vraag. Er was

slechts één waarneming met nest-indicerend gedrag. Voorts waren er tussen 26 januari en 15 april acht waarnemingen. In het najaar trok de soort van 2 oktober tot 8 november regelmatig door met het grootst gemelde aantal van 19 vanaf de trektelpost Zuidpunt Hoeksche Waard. In december kwam een melding binnen uit Puttershoek.

Bonte Vliegenvangers werden gemeld op 12 april te Nieuw-Beijerland en op 15 juli op de Esscheplaat, wat mogelijk op een territorium zou kunnen duiden. Op 5 augustus zat een man in een tuin in Maasdam. Op 13 en 24 augustus werd de soort op een geluidsrecorder geregistreerd in Oud-Beijerland.

Op 18 april werd een **Engelse Gele Kwikstaart** in de APL-polder gezien, op de 19^e een exemplaar in het Oudeland en op 29 april en op 13 mei wederom een vogel in de APL-polder. **Noordse Kwikstaarten** waren nog schaarser met alleen op 29 april een waarneming in de APL-polder en op 4 mei een bij Maasdam. Slechts zes **Rouwkwikstaarten** werden op verschillende plaatsen op het eiland gemeld tussen 23 maart en 2 mei. Een **Roodkeelpieper** werd gemeld uit de APL-polder op 22 april; een **Grote Pieper** was op 21 november ter plaatse bij de Korendijkse Slikken. **Duinpiepers** werden overvliegend gezien en gehoord op 1 mei te Westmaas en op 17 september te Maasdam.

28. Appelvink op de Esscheplaat. Strijensas, mei 2020, Arie Leijdens.

Appelvinken worden inmiddels vrijwel in alle grote bospercelen in de Hoeksche Waard waargenomen, maar het zwaartepunt van de

waarnemingen ligt op de Esscheplaat als broedvogel en als doortrekker op de trektelpost. Dit najaar werden er daar 54 geregistreerd met als topdag 9 oktober met 16 voorbijvliegende vogels. De enige melding van een **Goudvink** was van een mannetje in de Buitenzomerlanden-West op 7 maart. **Kleine Barmsijzen** werden tussen 6 en 24 oktober gezien en gehoord bij de trektelpost Zuidpunt Hoeksche Waard, bij Nieuwendijk en gefotografeerd bij de Borrekeken, Zuid-Beijerland. **Kruisbekken** waren eveneens schaars met waarnemingen op 12 dagen tijdens de periode 4 april tot 11 november.

29. **Mannetje Europese Kanarie aan de Schouteneinde te Puttershoek. Puttershoek, december 2020, Martin Edelman.**

Naast overvliegende **Europese Kanaries** bij de trektelpost Zuidpunt Hoeksche Waard op 17 oktober en 6 november, vlogen er ook twee individuen langs de Haringvlietbrug op 7 november. Een mannetje op het terrein van de gesloopte Posthoorn langs het Schouteneinde in Puttershoek kreeg zelfs aandacht van buiten de regio. De vogel werd, zoals tegenwoordig vaker gebeurt, via Facebook opgemerkt en op 2 december teruggevonden. De vogel verbleef daar tot het einde van het jaar. Dit was de eerste keer dat een Europese Kanarie langdurig te bezoeken was in de Hoeksche Waard. Een exemplaar werd op de Hoogezandsche Gorzen gezien op 13 december.

Een roepende **IJsgors** vloog op 16 oktober over de Leenheerengorzenpolder. Een tweede exemplaar werd opgenomen in 's-Gravendeel tijdens de nacht van 15 september. Een **Grauwe Gors** verbleef kortstondig in Polder Raepshille op 14 maart. Het geluid van een overtrekkende

Geelgors werd op 16 oktober opgenomen in Polder Moerkerken langs de Langeweg. 's-Nachts trekkende, inmiddels geverifieerde, **Ortolanen** werden opgenomen in Nieuw-Beijerland op 21 en 29 augustus en op 10 en 11 september, in Oud-Beijerland op 13 en 25 augustus en op 8 september, in Maasdam op 29 augustus (2 exemplaren) en in 's-Gravendeel een op 11 september. Daarnaast was er een eenmanswaarneming op 1 september bij de Leenherengorzenpolder en een waarneming door 2 vogelaars op 20 september in Polder Raepshille, Strijensas.

Het aanzien van het uilenjaar 2020

RUUD POLDERMAN

Voor de uilen in de Hoeksche Waard was 2020 een matig jaar. Een lange droge voorjaarsperiode, gevolgd door een lange zeer natte periode, was niet ideaal. Ook niet voor de muizenstand en deze is in hoge mate van invloed op de broedresultaten van de uilen, zeker voor de kerkuilen.

30. Ringers in actie. Broedseizoen 2020, Ruud Polderman.

Het eerste broedsel bij de Kerkuilen werd geringd op 6 juni en dat waren er wel 5. Alle broedsels daarna waren veel kleiner. Tot in augustus waren het broedsels van 1, 2 of hooguit 3 jongen. Op 17 september werd weer een nest van 5 jongen geringd en tot eind oktober waren er in totaal 3 nesten met 5 jongen, 4 nesten met 4 jongen en nog een aantal met 2 of 3 jongen. Er was slechts sprake van 1 tweede broedsel, in Oud-Beijerland.

Ook het aantal van 4 mislukte nesten in oktober, waarvan 3 in de ei-fase, was opvallend. Een verklaring was hiervoor niet te geven.

Niet verbazingwekkend dat er dus in totaal maar 60 jonge Kerkuilen zijn geboren, waarvan er 57 konden worden geringd.

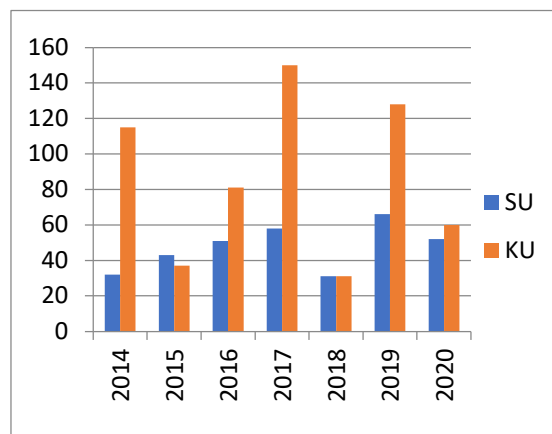
Ook de Steenuilen deden het iets minder goed, maar omdat die minder afhankelijk zijn van muizen is het verschil met 2019 minder groot. Wel zijn er 7 nesten mislukt in de broedperiode van de steenuilen, waarvan 6 in de ei-fase. Dat wijst erop dat ook de Steenuilen het moeilijk hadden. Een nest met 2 jongen ging verloren door predatie van een oudervogel.

Opvallend in de grafiek is wel dat het jaar 2018 een heel slecht jaar was qua aantal geboorten. Het vermoeden bestaat dat de muizenstand in dat jaar, na het topjaar 2017, was ingestort. Een cyclus van een jaar of 3 in de muizenstand tekent zich hierbij min of meer af.

Bij de Kerkuilen was de gemiddelde leeftijd van de geringde vogels 40 dagen. Bij een aantal nesten waren we gelukkig nog net op tijd, want na zo'n 60 dagen vliegen ze wel uit. Het gemiddelde gewicht van de Kerkuilen was 328 gram en dat ligt net iets onder het streefgewicht bij de leeftijd.

De Steenuilen werden geringd na gemiddeld 19 dagen met een gemiddeld gewicht van 125 gram.

De vogels zijn geringd door Eveline van der Jagt en Martin Mollet, maar onder hun auspiciën zijn veel vogels geringd door aspirant-ringer Karin van den Berg. We zijn heel verheugd dat zij de opleiding mag volgen als ringer van uilen en roofvogels. De komende tijd zal zij de nodige ervaring opdoen bij haar mentoren en nog op stage gaan bij een andere mentor, namelijk Ger

31. Aantal geboren Steenuilen (SU) en Kerkuilen (KU) in het tijdvak 2014 tot en met 2020.

Maatkamp uit Voorne. Uiteindelijk volgt een examen.

Inmiddels zijn er in de hele Hoeksche Waard 107 kerkuilenkasten geplaatst op 102 locaties. Daarvan zijn er rond de 30 bezet door een paartje. De niet-bezette kasten worden ook regelmatig gebruikt door mannetjes die tijdens het broeden en het grootbrengen van de jongen niet meer in de broedkast (mogen) komen, maar ook door uilen zonder partner en jonge uilen op zoek naar een nieuw territorium. Af en toe wordt ook nog wel eens tussen het dakbeschot van een schuur gebroed.

Bij de Steenuilen hebben we inmiddels 210 kasten geplaatst op 187 locaties. Het komt regelmatig voor dat de steenuilenkast bezet wordt door bijen. Op zeker 4 locaties is dat het geval. Soms verdwijnen die weer en op twee locaties is het bijenvolk opgehaald door een imker. Zelf verwijderen we de bijen niet en plaatsen er dan zo mogelijk een 2^e kast bij. Met in 2020 zo'n 32 paartjes Steenuilen hebben weten te bereiken dat de populatie aardig in stand is gebleven en zelfs ten opzichte van 2014 met zo'n 10 paartjes is toegenomen. Opgemerkt moet worden dat zeker in de beginfase van de uilenwerkgroep niet alle steenuilenlocaties zijn ontdekt en dat er ook nog een aantal broedparen de voorkeur geven aan knotwilgen of onder daklijsten om te broeden. Niet altijd is dan het exact aantal jongen bekend.

Al geruime tijd geleden is een aanvraag ingediend bij Rijkswaterstaat om evenals op andere wegen in Nederland, rollers te plaatsen op de hectometerpaaltjes van de A29. Uiteindelijk zijn deze begin maart 2021 geplaatst op het wegdeel tussen Numansdorp en Mijnsheerenland, inclusief de daarbij horende zitpalen een stuk van de rijksweg af.

Aanleiding voor het verzoek was de constatering dat er jaarlijks terugmeldingen komen van dode uilen, waarvan een flink aantal verkeersslachtoffers. We zijn dus blij met deze actie van RWS.

Jaar	Aantal	Verkeers- slacht- offers	Waar- van op A29	Waar- van op N217
2017	19	5	3	0
2018	24	13	6	4
2019	27	12	8	1
2020	28	15	7	3

32. Aantal terugmeldingen van dode uilen in de Hoeksche Waard, alsmede het aantal daarin begrepen verkeersslachtoffers.

Niet alle uilen zullen zijn gevonden. Zeker bij Steenuilen is het aantal terugmeldingen gering, evenals bij de Ransuilen en een enkele Bosuil. Ook lang niet alle terugmeldingen van uilen zijn geringde vogels. Ook dode Steenuilen in een waterbak voor dieren, komt nog regelmatig voor. Andere doodsoorzaken: dood in de kast of schuur gevonden, ergens tegenaan gevlogen en predatie. Af en toe hebben we wel eens een verdenking van mogelijk gifgebruik in de omgeving, maar bewijs daarvoor hebben we niet.

Heel blij zijn we met de 15 ladders die we hebben gekregen door sponsoring van De Groene Motor van het Zuid-Hollands Landschap. Deze ladders zijn geplaatst op locaties waar we heel moeilijk de ladder op de juiste plek konden krijgen of bij hele hoge kasten. De ladders mogen daar met toestemming van de bewoner blijven staan en dat scheelt heel veel gesjouw. Joop van den Berg heeft er op de ladders de aanduiding HWL in gestanst zodat deze ladders herkenbaar zijn. Ze blijven ook eigendom van HWL.

Na alle zachte winters van de afgelopen jaren was er in week 6 van 2021 een hele koude periode met sneeuw en bevroren plassen en sloten. Grote wateren zoals het Spui waren wel open en daar was het aantal (water) vogels hoog. Ook de uilen hadden het heel moeilijk wat resulteerde in de terugmelding van 10 dode Kerkuilen in iets meer dan een week – allemaal verhongerd.

33. Een van de door de Groene Motor gesponsorde ladders, waarvan de werkgroep dankbaar gebruik maakt. Broedseizoen 2020, Ruud Polderman.

De uilenwerkgroep bestaat nog uit een handvol actieve leden en het wordt steeds moeilijker om alle taken uit te voeren. Zeker met de huidige pandemie geeft dat wat uitvoeringsproblemen. Zoals bij veel werkgroepen zouden we dus wat versterking kunnen gebruiken van leden die ook een ladder op kunnen en liefst ook over een ladder beschikken.

Benieuwd wat 2021 ons gaat brengen!

Kleine Zwaan XL89 of 687X?

GERARD OUWENEEL

Er was een tijd dat wij in onze streek 's winters aardig terecht konden voor Kleine Zwanen. In het nu ruim twintig jaar oude *Vogels van de Hoeksche Waard* kwam hij te boek te staan als een doortrekker in vrij groot aantal en als een wintergast in klein tot vrij klein aantal. Oudere vogelaars zullen zich winters herinneren met gezelschappen van tot tientallen Kleine Zwanen in onze streek, die wekenlang bleven pleisteren op akkers met oogstresten of ongeogste aardappelakkers.

Dat is goed voorbij. Een deel van de Kleine Zwanen hebben hun trekroutes verlegd, waarbij ze in plaats van rond de Noordzee naar winterkwartieren in de Oekraïne en Griekenland gaan. Ook blijven ze steeds meer oostelijk van Nederland overwinteren. Ze komen nog wel, maar mondjesmaat. Wim Tijsen, de Nederlandse kleine zwanenspecialist bij uitstek, voorspelt dat indien dit veranderende trek- en overwinteringspatroon in dit tempo doorgaat, er binnen tien jaar nauwelijks nog Kleine Zwanen in Nederland zullen overwinteren, zeker in de Delta.

Dat is slikken.

Najaar 2020 zag Menno Korbijn c.s. er enkele overkomen op de trektelpost Zuidpunt Hoeksche Waard. Dus ergens in de Delta moesten er een paar zijn. Omdat een winterhalfjaar zonder Kleine Zwanen ondenkbaar is, gingen onze voorzitter en ik op 11 november op de bekende locaties op Schouwen-Duiveland naar hen op zoek. Op de eerste potentiële plek, de polders tussen ruwweg Zonnemaire en Brouwershaven, vingen wij bot. Of misschien: wij konden ze niet vinden. Dat gemis werd overigens ruimschoots gecompenseerd door twee volwassen Zearenden op de Veermansplaat, fraai te zien vanaf het haventje van Bommenede. Meer geluk hadden Marianne en ik bij Ouwerkerk. Ten noorden van die plaats, aan de binnenzijde van

de Zuiddijk, bevindt zich een plas waar het altijd de moeite waard is na te lopen welke vogels er zijn. Op die 11^e ook. Er was veel, waaronder zes rustende zwanen, lijkend op minisneeuwbergen tussen de overvloedig aanwezige Rotganzen, eenden en meeuwen. Toen ze zo attent waren zich even op te richten zagen wij dat het kleine betroffen en dat er bovendien eentje een gecodeerde nekband omhad. Hier begint het verhaal.

Beiden brachten wij onze telescopen in stelling waarna wij, onafhankelijk van elkaar, de code ontcijferden als XL89. En reken maar dat wij er meerdere second looks aan wijdden eer die XL89 eensgezind groen licht kreeg.

Blij dat we konden bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek en daardoor, hopelijk, aan het welzijn van Kleine Zwanen bracht Marianne onze waarneming in, inclusief de door ons afgelezen nekringcode. Dat hebben wij geweten. Nog niet terug in de Hoeksche Waard of er was al een mailtje van Sven Prins, iemand van de Werkgroep Lepelaar. Diens boodschap hief aan met 'Beste Marianne' met daarna de tekst: 'De code van deze Kleine Zwaan is 687X, een lastige code die al snel op de kop afgelezen wordt'. Meer niet. Wij moesten even slikken want vast stond wel dat wij met onze XL89 ernaast hadden gezeten. Maar even vast stond dat wij noch de bewuste Kleine Zwaan op onze respectievelijke koppen hadden gestaan. Trouwens, de tekst van het mailtje liet ruimte voor de veronderstelling dat wij niet de eersten waren die de code naar XL89 hadden vertaald.

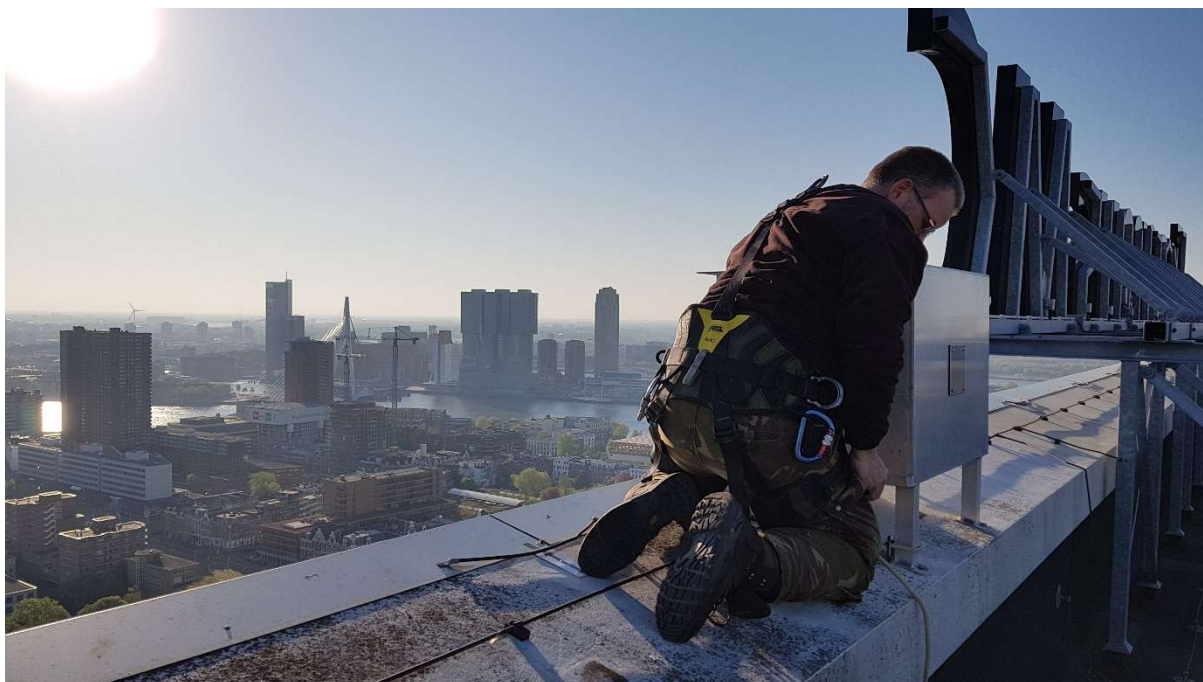
Het was te laat om terug te rijden naar Ouwerkerk om, voorzien van dat gegeven, die nekring nog eens af te lezen. In de dagen na de terechtwijzing kwam nadere informatie. De 687X was, met twee andere exemplaren, op 11 januari 2019 gevangen en genekband door Didier Vangeluwe in Oedelem in België. In die winter was hij nog driemaal gemeld uit Nederland, begin februari tweemaal uit de Alblasserwaard en op 10 februari bij Langelo in Drenthe. In november 2019 kwam er een melding uit Polen, in welk land hij op 29 februari

2020 opnieuw werd gezien, bij een plaats Dzwonowo geheten. De onze, die van 11 november 2020 bij Ouwerkerk was de volgende registratie.

Toch zat het ons niet lekker. Toen Marianne en ik op de 18^e november, een week later dus, vanaf De Prunje onder Zierikzee over de provinciale weg huiswaarts reden, deed ik voorzichtig de suggestie nog even rechts af te slaan richting Ouwerkerk om daar te zoeken naar onze kleine zwaan. Hoe hoog onze mislezing óók Marianne zat bewees ze door direct te reageren met: 'Ja, dan kunnen we nagaan of ze die nekband inmiddels goed hebben bevestigd...!'

Wij zijn doorgereden. Tot slot echter. Het vrijwel verdwijnen van Kleine Zwanen uit onze streek is zeker niet de enige verandering die de Hoeksche Waardse avifauna de gepasseerde kwarteeuw heeft ondergaan. Reken erop dat indien onze vogelwerkgroep de komende jaren ertoe mocht komen een nieuwe samen te stellen er alsdan eentje uit de bus komt die qua vogelsoortensamenstelling en aantallen grondig zal gaan verschillen van de huidige.

34. Het Slechtvalkenkoppel van het Erasmus MC in Rotterdam is in 2020 verkast van de richel aan één van de oude gebouwen naar deze RVS-nestkast op het hoogste dak van het Erasmus MC-complex; 120 meter hoog, pal naast de neonverlichting. Hoogtevrees is hier niet wenselijk, goede valbeveiliging wel! Rotterdam, april 2020, Anton van Meurs.

Broedsucces van Zuid-Hollandse en West-Brabantse Slechtvalken in 2020

MARTIN MOLLET

In 2020 zijn in Zuid-Holland en westelijk Noord-Brabant 45 territoria vastgesteld, met zeker één tweede legsel. Bij 8 territoria is niet gebroed of is het onbekend of er echt is gebroed. Van de resterende 38¹ broedsels zijn er 8¹ mislukt en dus bleven er 30 succesvolle nesten over.

Die 30 geslaagde nesten leverden 70 uitgevlogen jongen op waarvan er 50 zijn geringd. Van die 50 jongen is het geslacht bepaald: 24 vrouwen (48%) en 26 mannen (52%).

Het gemiddeld legbegin was 18 maart en varieerde van 6 maart tot 3 mei (n=22). Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per geslaagd nest is 2,4 tegenover 2,6 in 2019. De gemiddelde legselgrootte is 3,3 (n=21).

Nieuwe territoria

Dit jaar waren er een fiks aantal nieuwe territoria met geslaagde broedpogingen op hoogspanningsmasten: Den Bommel, Raamsdonk, Zevenhuizen (vorig jaar mislukt), 's-Gravendeel en 2 geslaagde territoria in Visarend-nesten (!) in de Biesbosch.

Ook werden ongebruikte kasten succesvol in gebruik genomen: de nestkast op het gebouw van Binnenlandse Zaken (Den Haag) en de nestkast van Heineken, Zoeterwoude.

Op de toren van het NH Hotel Leeuwenhorst, Noordwijk is de nieuw geplaatste nestkast in gebruik genomen en leverde gelijk een geslaagde broedpoging op.

¹ Inclusief één 2e legsel. Er is dus sprake van 45 territoria en 46 broedpogingen.

35. Veel broedpogingen vinden plaats in kraaiennesten in hoogspanningsmasten. Martin Mollet.

Bij Isover in Etten-Leur blijken naar verluid al jaren Slechtvalken te “zitten”, dit zal verder moeten worden onderzocht.

Bij de spoorbrug bij 't Weegje, Gouda, de Hefbrug Waddinxveen en een Hoogspanningsmast in het midden van de Hoeksche Waard verbleven koppels Slechtvalken, maar kon geen broedpoging worden vastgesteld.

Hoeksche Waard

In de Hoeksche Waard konden we ineens 2 nieuwe paren verwelkomen.

Nabij 's-Gravendeel broedde een “nieuw” paar en bracht daar op een kraaiennest minimaal 1 jong groot. “Nieuw” want Marco Vriens wist de ring van het vrouwtje af te lezen en daarbij bleek dat hij deze dame in 2018 ook al had afgelezen tijdens een mislukte broedpoging in Dordrecht.

Op een hoogspanningsmast wat meer in het midden van de Hoeksche Waard bivakkeerden ook 2 Slechtvalken die meer dan gemiddelde interesse voor elkaar hadden. Gebaseerd op hun (helaas niet afgelezen) kleurringen ging het hierbij om een volwassen Nederlandse man en een Belgische jongedame. Opmerkelijk genoeg werd het oude kraaiennest, waar de Slechtvalken interesse voor hadden, door de Zwarte Kraaien gedemonteerd en weer opgebouwd op een ander uiterste punt van de mast. Zowel de kraaien als de Slechtvalken brachten geen jongen groot.

Het westelijke paar bracht 3 jongedames groot. De jongste daarvan werd helaas 2 maanden na het uitvliegen vlak bij het nest doodgereden terwijl ze langs de weg van een duif zat te eten.

Voor het oostelijke paar dat een jongeman en een jongedame grootbracht, was het einde van seizoen wel helemaal dramatisch: de jongedame werd ook gewond langs de weg gevonden. In de Vogelklas bleek dat ze een verbrijzelde schouder had en daarom moest worden geëuthanaseerd. Nog dramatischer werd het toen eind november de volwassen man van dat territorium met vogelgriep werd binnengebracht, helaas met uiteindelijk hetzelfde resultaat. Opmerkelijk was dat deze oudervogel zelf in 2017 in dit territorium was geboren...

Het Haringvlietbrug paar had ook al pech: op 2 mei werd er in de buurt een volwassen slechtvalkvrouw met broedvlek gevonden. Zij is zo snel mogelijk (de dag erna) weer losgelaten en op 4 mei is de nestkast geïnspecteerd en die bleek toen leeg te zijn. Naar de oorzaak van deze feiten kunnen we alleen maar gissen...

Andere opmerkelijke gebeurtenissen

Dat het leven van Slechtvalken een hard bestaan is blijkt ook wel uit andere locaties. Een territorium dat daar dan weer uitspringt is de Waalhaven, wat een slachthuis is het daar! In 2019 broedt daar slechtvalkvrouw AKT (2015 Heerlen) die al in eind mei, vers dood met verwondingen, onder de toren wordt gevonden. De jongen zijn dan nog niet eens uitgevlogen en worden later gedeeltelijk opgevangen in de Vogelklas. Op 28 maart 2020 worden er deels opgegeten resten van andere vrouw (2018 Eindhoven) gevonden. Op 28 mei 2020 wordt de ring van de dan broedende vrouw afgelezen (2017 Aalsmeer), misschien wel de moordenaarster van de 2 vorige dames. Op 11 juni ontvang ik een melding dat op een naastgelegen dak een andere vrouw (2018 Aalsmeer) dood is gevonden.

Ook bij de Nehertoren in Leidschendam is gevochten en hebben er (dames) wisselingen plaats gevonden. Het vrouwtje dat de afgelopen 3 jaar broedde is naar Den Haag (Binnenlandse Zaken) verhuisd en heeft daar succesvol gebroed. Verder zijn daar een juveniele Belgische dame en een Friese adulte dame gezien. Resultaat: wel eieren maar geen jongen.

36. Een nakomertje van 3 dagen oud tezamen met z'n 14 dagen oude "brussen" in de nestkast bij de Merwedeburg. Dordrecht, mei 2020, Martin Mollet.

Bij de Merwedeburg waren er 3 jongen: twee jongen van 14 dagen oud en één jong van 3 dagen, een verschil dus van 11 dagen. De levensverwachtingen van dit kleinste jong waren naar mijn verwachting erg klein. In 2017 was er in Rijswijk een vergelijkbaar geval en haalde het kleinste jong het ook niet. Maar deze benjamin was klaarblijkelijk een echte vechter want hij is gewoon uitgevlogen.

Bij de "Jacobuskerk" in Den Haag verdween het mannetje en werd zijn plaats ingenomen door zijn zoon uit 2017. Die bracht dit jaar, samen met zijn moeder, 3 jongen groot. Dit verschijnsel komt niet vaak voor maar is wel vaker waargenomen: het gaat dan voor zover bekend altijd om jonge mannen die hun eigen vaders opvolgen en soms zelfs actief verdrijven. Opmerkelijk genoeg is aan het einde van het broedseizoen ook de vrouw daar verdreven uit het territorium, en dat terwijl ze daar al minimaal 7 jaar de dienst uitmaakte.

In Leiden verstoorden Nijlganzen het slechtvalkbroedsel van 4 eieren en een tweede legsel leidde helaas ook tot niets. In Delft (4 jonge Slechtvalken uitgevlogen) waren ook nijlganzen actief en daar zijn nu tralies aangebracht om de nijlganzen buiten te houden.

Tralies werken goed bij torenvalkkasten maar die hebben geen sta-platform voor de kast. Mogelijk zijn tralies ook een oplossing om de Nijlganzen uit slechtvalkkasten te houden. In Delft zijn de valken alweer in de kast geweest. Nu maar even afwachten of deze tralie-afstand ook werkelijk de Nijlganzen buiten houdt.

Het koppel van het Erasmus MC in Rotterdam broedde de afgelopen jaren op een richel aan één van de oude gebouwen. Dit gebouw staat op de nominatie om te worden gesloopt. Om de Slechtvalken nieuwe woonruimte aan te bieden heeft het Erasmus MC twee nestkasten geplaatst, waarvan één prominent naast de letters op het hoogste dak en direct boven het logo op de muur waar de valken al graag zaten. Dit jaar is die kast inderdaad gebruikt: er werden 3 eieren gelegd en er vlogen 2 jongen uit.

Dankwoord

Graag wil ik de volgende personen en instanties bedanken die op enigerlei wijze hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit artikel: Ad Kivits (Essent), Albert de Jong (Sovon), André de Baerdemaeker (BSR), Anton van Meurs (Ecoresult), Arend Lagrouw, Bas Kessels (Shell), Ben Vink (IHC), Arie Kwakernaak (NestkastLive.nl), Bart Pluijmers (Oceanco), Bart

	2020	2019	2018	2017	2016
Aantal territoria	45	34	36	35	32
Broedpogingen	38 (100%)	29 (100%)	30 (100%)	31 (100%)	28 (100%)
Geslaagd	30 (79%)	24 (83%)	25 (83%)	26 (84%)	22 (79%)
Mislukt	8 (21%)	5 (17%)	5 (17%)	5 (16%)	6 (21%)
Legselgrootte gemiddeld	3,3 (n=21)	3,3 (n=15)	3,5 (n=17)	3,3 (n=15)	3,5 (n=13)
Aantal uitgevlogen jongen	70	63	76	72	52
Geringd	50 (100%)	55 (100%)	60 (100%)	57 (100%)	41 (100%)
Jongedames	24 (48%)	20 (36%)	25 (42%)	29 (51%)	18 (44%)
Jongemannen	26 (52%)	35 (64%)	35 (58%)	28 (49%)	23 (56%)
Jongen per geslaagd nest	2,4	2,6	2,9	2,7	2,4
Legbegin	6/3 - 3/5	1/3 - 31/3	2/3 - 23/4	2/3 - 13/4	3/3 - 20/4
Gemiddeld	18/3 (n=22)	12/3	19/3	19/3	19/3

37. Overzicht van het broedsucces van Slechtvalken in Zuid-Holland en West-Brabant in het tijdvak 2016 tot en met 2020.

Vastenhout (TU-Delft), Chiel Camping (RWE),
Daan van der Groef, Dirk van Stralen, Ed
Langbroek (Meneba), Els Marijs, Ferry van
Stralen (Gunvor), Fons Bongers, Garry Bakker
(BSR), Guido Aijkens, Harrie Timmermans, Hans
vd Langekruis, Henk Baas (Gem. Zoetermeer),
Henno MacDaniël (Tennet), Johan Quist
(Bethlehemkerk), Joost van Wingerden, Marcel
van Eijl (Uniper), Marco Coenradi, Martin Prins
(RWE), Marco Vriens, Mark van der Zijden,
Menno Kuiper, Nico Haanappel (Vliegasunie),
Patrick den Ridder (Cargill), Peter Bultena
(Uniper), Peter van Geneijgen (WSN), Renske
van de Wetering (Uniper), Rian Willemsen (RWE),
Rob Janssen, Ronald in't Veld (SBB), Sander
Elzerman, Sander Thuis, Teun Schoemaker, Thea
van Gogh, Thomas van der Es (SBB), Ton Snijders
(Uniper), Winfried van Meerendonk, Yvonne v/d
Maat, de dierenambulances, de vogelasiels en
de terrein eigenaren.

••

38. Jufferkraanvogels te over in Khichan, India. Rajasthan, India, januari 2020, Marianne van der Waal.

In de ban van de Kraanvogel

MARIANNE VAN DER WAAL

Een jaar of 10 geleden was ik in het NLC aanwezig bij een lezing van Peter de Barse. Hij vertelde daar op zijn kenmerkende bevrolog manier over Europese Kraanvogels. Ik had deze prachtige vogels een keer hoog over zien vliegen maar van dichtbij had ik ze nooit gezien. En daar moest verandering in komen vond ik, na Peters enthousiaste verhaal.

Een tijdje later stond er op het programma van Stichting Vogelreizen een trip naar het Diepholzer Moor, begeleid door Janus en Peter. Dat was mijn kans om duizenden, misschien wel tienduizenden Kraanvogels (*Grus grus*) te zien. En hoe! We stonden heel vroeg buiten, het schemerde nog, op de plek waar ze pal over ons

heen zouden vliegen. Ik hoor nóg het geluid van de ontwakende vogels, eerst zachtjes, steeds luider en tenslotte als een apotheose het geweld van duizenden vogels die allemaal tegelijk de lucht ingaan. Onvergetelijk!

Een paar jaar later tijdens een reis door Hongarije kreeg ik een tweede kans. Ook daar grote zwermen Kraanvogels met het trompetterende geluid van de oude vogels met daar doorheen het gepiep van de jonkies.

Dat smaakte naar meer! Toen in januari vorig jaar de gelegenheid zich voordeed om in India Jufferkraanvogels te spotten, was ik van de partij. De reis ging naar Rajasthan in Noordwest India. We zouden daar Khichan bezoeken waar de Jufferkranen (*Grus Virgo*) van september tot maart verblijven. Daarna vertrekken zij naar hun broedgebieden in het noorden, die zij bereiken nadat ze de Himalaya zijn overgestoken. Een

hele zware reis van zo'n 5.000 kilometer die ze lang niet allemaal overleven.

Hoe de Kurja's, zo worden de Kranen aldaar genoemd, in Khichan terecht gekomen zijn is een bijzonder verhaal. Het begon in 1970 toen een jonge Indiër duiven ging voeren op het veld buiten het dorp. Er kwamen ook een paar Kurja's op af. Na verloop van tijd werden het er steeds meer en werd er zelfs een stuk grond omheind zodat de vogels ongestoord konden eten. De jongen kon het niet meer alleen af en hij werd geholpen door de lokale bevolking. Elk jaar kwamen er meer vogels en de afgelopen jaren wordt er elke dag zo'n 3 ton graan gestrooid voor de 20.000 Kurja's. Het geld komt van donaties en een kleine vergoeding die bezoekers betalen. Inmiddels is het Khichan Bird Sanctuary een begrip bij vogelkenners.

De Engelse naam Demoiselle Crane doet recht aan deze sierlijke vogel. Een mooie vrouw wordt soms met een Demoiselle Crane vergeleken, net zo slank, rank en elegant...

40. Jufferkranen op de wieken. Rajasthan, India, januari 2020, Marianne van der Waal.

Toen wij aankwamen in het dorp leek het geen decor voor een jufferkranenshow. Het was er stoffig en vlak met weinig begroeiing. De streek maakt dan ook deel uit van de Thar woestijn. Hoe anders bleek het te zijn toen we in de middag naar het gebied met een aantal meertjes wandelden. Dat is de plaats waar de vogels heengaan nadat ze zich bij de voerplek volgegeten hebben. De aanblik was overweldigend, duizenden dieren in een stralende zon, waardoor hun verenpak prachtig

39. Jufferkraanvogels. Rajasthan, India, januari 2020, Marianne van der Waal.

uitkwam. We hebben er uren gestaan, we konden er geen genoeg van krijgen.

Als het begint te schemeren vertrekken ze naar een overnachtingsplek op 12 kilometer van het dorp. Daarvandaan vertrekken ze 's morgens vroeg naar de plek waar ze gevoerd worden.

De volgende morgen vroeg op om de kranen bij de voerplek op te wachten. Tot mijn verrassing mochten we het spektakel gadeslaan vanaf het dak van het huis van Ratanlal Maloo; de jongen (inmiddels man) die met het voeren begonnen was. De 'Birdman' is nu een beroemdheid en in Indiase en buitenlandse bladen worden artikelen aan hem en het succes van zijn missie gewijd. En een spektakel was het! De vogels bleven maar binnenstromen en het graan verdween als sneeuw voor de zon. Gelukkig bleven we 2 nachten in Khichan en konden we het ritueel zowel in de middag als de volgende morgen nogmaals beleven.

Op de allerlaatste dag van de reis hadden we het geluk dat onze gids een plek wist, gewoon langs de grote weg, waar we misschien Sarus Kraanvogels (*Grus antigone*) konden zien. Deze soort is veel zeldzamer dan de Jufferkraan en wordt bedreigd door habitatverlies. Het is een grote vogel, ruim anderhalve meter hoog. Bij aankomst op de bewuste plek zagen we een koppel met een jong rustig foerageren in een plasje dicht langs de weg. Als bonus liepen er ook nog een drietal Painted Snipes in hetzelfde plasje.

In 2003 tijdens een reis in Oeganda heb ik de Grijze Kroonkraanvogel (*Balearica regulorum*

gibbericeps) mogen aanschouwen. Deze prachtige vogel is het nationale symbool van Oeganda en hij staat pontificaal op de nationale vlag.

Dat betekent dat ik tot nu toe 4 van de 15 soorten kraanvogels heb gezien en daar heb ik bijna 20 jaar over gedaan. Ik zou er graag meer op mijn lijstje bijschrijven, maar met dit tempo kom ik niet ver. En of er überhaupt bij zullen komen is nog maar de vraag. Dan moeten we eerst af van de lockdown en reisbeperkingen. Hopelijk kan er in de tweede helft van het jaar weer wat meer en kan ik plannen gaan maken voor een nieuwe reis met nieuwe ontmoetingen en nieuwe soorten...

Recensie “Vogelaars zijn romantici”

BERT-JAN LUIJENDIJK

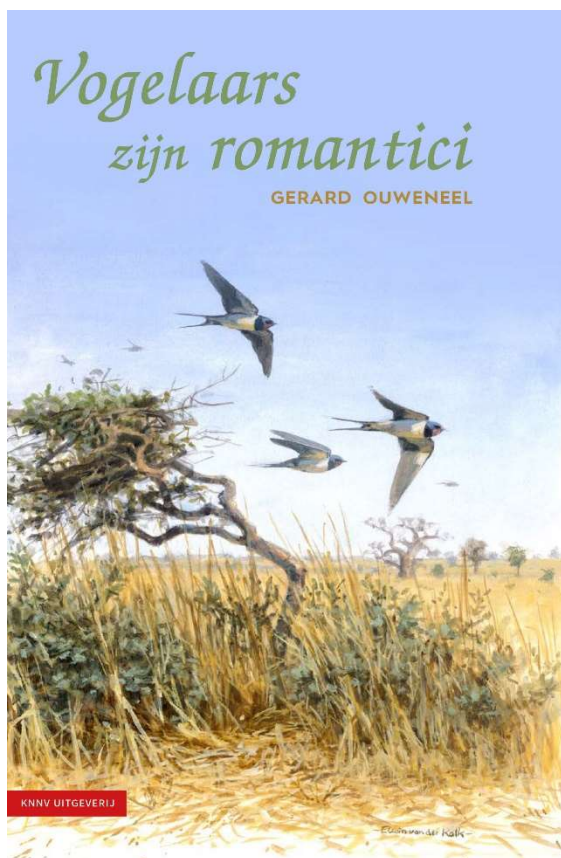
Van Gerard Ouweneel ontving ik kort na het verschijnen ervan, zijn laatste pennenvrucht: “Vogelaars zijn romantici”.

Ik durf het als in de Hoeksche Waard geboren en getogen vogelaar bijna niet te bekennen, maar dit is het eerste boek dat ik van streekgenoot Gerard lees. Deze recensie heeft dus noch geprofiteerd, noch te lijden gehad, van enige kennis van Ouweneels uitdijende boekenoeuvre.

De 272 pagina’s tellende verhalenbundel is in soft-cover uitgegeven door de KNNV en is voorzien van enkele tientallen trefzekere potloodschetsen van de hand van Elwin van der Kolk.

Gerard heeft zijn boek verdeeld in 70 korte verhalen, naar het getal van zijn dienstjaren als vogelaar. De meeste verhalen beslaan zo’n 3 á 4 bladzijden; sommige zijn een enkele pagina langer of korter. Het bezit van een lange spanningsboog is daarmee geen vereiste voor de lezers van dit boek.

Ouweneel brengt in deze bundel een scala aan onderwerpen quasi luchtig te berde. Die variëren van inkijkjes in vermakelijk echtelijk gekibbel over het voeren van vogels (“Voor wie voer je nu eigenlijk? Voor je tuinvogels? Voor die Sperwer? Of voor jezelf?”), tot een kritisch relaas over het besluit van de parkautoriteiten om Wolven de toegang tot De Hoge Veluwe te ontfemen. De subtitel van het boekwerk getrouw, zijn het echter de vogels – vooral watervogels en roofvogels trouwens, want aan bosvogels maakt Gerard weinig worden vuil – én de vogelaars die in de verhalen de boventoon voeren.

41. Cover van *Vogelaars zijn romantici*.

Het is mooi om te zien dat de vogelliefhebber Ouweneel zich niet in een hokje laat plaatsen. Hij is gepassioneerd vogelbeschermer, anserofiel, halfslachtig twitcher, wereldreiziger, fervent pleitbezorger van het dagboek, trotse opa van kleindochter-vogelaar Somer en – in dezen niet onbelangrijk – een begenadigd verhalenverteller.

Pakweg een kwart van de verhalen speelt zich niet ver van ons bed af. Letterlijk, want die epistels gaan over Hoeksche Waardse taferelen, waarin vogelwerkgroepleden van het HWL niet zelden figureren. Het aantal verhalen over exotische buitenlandse trips is beperkt en tot mijn genoegen gaat het daarbij vaak om verhalen waarin West-Palearctische soorten opduiken.

Ouweneel is naar eigen zeggen een veteraan op leeftijd. Dat merk je niet alleen aan enkele verhalen over vogelvrienden die hem ontvielen, maar ook aan de vele herinneringen die hij ophaalt uit de jaren vijftig tot zeventig van de vorige eeuw. Daaruit moet zeker niet de

conclusie worden getrokken dat de verhalen blijven steken in nostalgische mijmeringen over het verleden. Integendeel: veelal gaan de verhalen over gebeurtenissen in het heden, waarbij Ouweneels gedachten worden teruggevoerd naar hoe het was en hoe het zo is gekomen. Gerard mag dat als “historische belasting” duiden, maar als prille veertiger vind ik het juist erg leerzaam en verhelderend dat huidige ontwikkelingen telkens in een historisch perspectief worden geplaatst. Want wie van de jongere garde staat erbij stil dat Brandganzen in de jaren vijftig een bezienswaardigheid waren?

Bij dit alles maakt Ouweneel gebruik van de hem zo typerende schrijfstijl: fraaie volzinnen met bloemrijk taalgebruik rijgen zich aaneen. Ik kan dat als taalliefhebber erg waarderen en jongeren doen er goed aan zich hierdoor niet – juist niet! – te laten afschrikken.

Met uitzondering van de quarantaine-verhalen (2) en de Senegal-verhalen (5), is het verband tussen de verhalen in de regel beperkt en kan men naar behoefte een andere volgorde aanhouden dan waarin Gerard of de uitgever de verhalen heeft geplaatst. Door deze beperkte samenhang leent het boek er zich naar mijn smaak minder voor om in één ruk uit te lezen. Zelf vond ik het prettig de korte verhalen als een dagboek te lezen.

In de tijd dat Gerards boek in mijn huiskamer lag, merkte ik dat de titel niet bij iedereen evenveel herkenning opriep. Maar zelf ben ik er na de inname van mijn laatste dagelijkse dosis Ouweneel wel uit: als vogelaars romantici zijn, zoals wijlen professor Voous beweerde en dit boek illustreert, dan is GLO hun onbetwiste profeet.

Naar aanleiding van: G.L. Ouweneel, 2020.
Vogelaars zijn romantici. KNNV Uitgeverij, Zeist.

••

LiveAtlas op je smartphone

GERT HUIJZERS

Begin 2020 werd het mogelijk om LiveAtlas-registraties via iAvimap op de iPhone vast te leggen. Voor mij een belangrijke reden om deel te nemen, mede omdat ook de weidevogel-BMP van de Korendijksche Slikken via deze hardware-software combinatie op eenvoudige wijze kan worden opgevoerd. Beide apps kennen een goede gebruikersvriendelijkheid, met de mogelijkheid om nabewerkingen op de desktop te doen.

LiveAtlas is in 2018 door Sovon als voorzetting van de Vogelatlas van Nederland gelanceerd. Het doel van LiveAtlas: de aan- en afwezigheid (verspreiding) en veranderingen daarin van soorten in heel Nederland vast te leggen. Wil je nog meer weten, ga dan naar de website van Sovon.

Het leuke van LiveAtlas is het enorme gemak waarmee je al lopend of fietsend (wel even stil staan) je waarnemingen kan opvoeren. Maak niet uit of het een telling van vijf minuten is of van een uur. Kan een vast traject zijn, maar ook wisselend, wat je zelf wilt. Dikwijls betreft het waarnemingen van soorten die je anders niet zo gauw vastlegt, namelijk van allerlei 'huis-tuin-en-keuken' soorten. Als ik nu een rondje door de polder, het dorp of één van mijn thuisgebieden maak, dan leg ik bijna alles met het grootste gemak vast. Je wordt je daarbij nog meer bewust van het soortenverloop door het jaar heen, 'ineens' is de Tjiftjaf, Grutto, of Gierzwaluw vertrokken, of zijn de Brilduikers, Goudplevieren of Waterpiepers gearriveerd, maar ook waar je nog wel of niet Huismussen aantreft. Zoals je ook op Waarneming.nl voor de Hoeksche Waard ziet, worden de Nonnetjes veelal wel vastgelegd, maar de Tjiftjaffen en Huismussen niet. Te veel werk om iedere 'mus' op Waarneming.nl vast te leggen. Daarmee blijven de huidige en toekomstige ontwikkelingen van veel soorten onderbelicht. Reden voor mij om mee te doen, maar dan wel voor de eigen omgeving. Het heeft

er ook mee te maken dat ik alle tijd heb als pensionado en moeilijk binnen te houden ben, m'n telefoon bijna altijd meedraag, daarbij altijd naar vogels en andere beestjes kijk; dan is het nog maar een kleine stap om die vogels (en eventueel zoogdieren, vlinders en libellen) in te voeren. In 2020 werden dat 693 lijstjes, 22.228 waarnemingen en 166 soorten. Het aantal soorten zou iets hoger kunnen uitpakken als ik daar een enkele losse waarneming aan toe zou voegen, zoals bijvoorbeeld een Kerkuil, die ik voornamelijk 's avonds tijdens een autorit door de polder tegenkom.

Het hergebruik van de informatie is voor gebruikers tot nu toe beperkt, maar er wordt door Sovon hard aan gewerkt om dat uitbreiden. Op dit moment beperkt het zich op verschillende niveaus tot je waargenomen soorten, soorten per kilometerhok, meldingsfrequentie, fenologische informatie per soort en nog wat zaken. Onvoldoende om echt iets mee te kunnen, althans als gebruiker, tenzij je geluk hebt dat een bepaald object precies een kilometerhok omvat, zoals mijn dorp. Gelukkig zijn een aantal fraaie ontwikkelingen aanstaande, zoals een exportfunctie naar Waarneming.nl; iets waar ik bijzonder naar uitkijk, want voor mijn thuisgebieden breng ik die waarnemingen nu achteraf in, hetgeen ik niet 'eeuwig' vol zou houden. Verder is er een koppeling tussen BMP en LiveAtlas, totaalijsten per kilometerhok en nog meer statistieken. Al die verbeteringen, vooral die 'koppeling' met Waarneming.nl, geven veel mogelijkheden, namelijk kilometerhok inzichten via LiveAtlas en (persoonlijke) gebiedsinzichten via Waarneming.nl. Op deze manier wordt het bijzonder laagdrempelig om LiveAtlas te gebruiken en alle soorten vast te leggen, van Winterkoning tot Zeearend, want bijna allemaal vallen ze wel ergens een keer in een telling.

Verslag

Huiszwaluwenproject

Hoeksche Waard 2020

JOKE BOERLAGE

Allereerst een terugblik op de weersomstandigheden in het seizoen 2020. De Bilt registreerde met 26,7 °C de enige zomerse dag van de lente, normaal zijn dat er vier. Het aantal warme dagen (20 °C of hoger) lag met vierentwintig ruim boven het langjarig gemiddelde van veertien. De lente telde in totaal twaalf vorstdagen (minimumtemperatuur onder 0,0 °C), het normale aantal. Verder was de lente zeer droog met gemiddeld over het land 77 millimeter neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 172 millimeter. Ondanks een koele juli was ook de zomer van 2020 zeer warm. De zomer eindigde op de 6^e plek in de lijst van warmste zomers sinds 1901. In totaal werden in De Bilt 28 zomerse (maximumtemperatuur 25,0 °C of hoger) en 11 tropische dagen gemeten, tegen respectievelijk 21 en 4 normaal. De hoeveelheid neerslag was gemiddeld.

Nestonderzoeken

Bij de Huiszwaluw duurt de volledige broedcyclus (vanaf het leggen van het eerste ei tot het uitvliegen van de jongen) zo'n 44 dagen (eileg 5 dagen, broeden 15 dagen, jongen 24 dagen). Kenmerkend voor de Huiszwaluw is dat er 2 pieken in het broedseizoen zijn en dat zijn de periodes van het eerste en tweede broedsel. Nadat een broedsel mislukt is, kan een paartje overgaan tot een vervolglegsel.

Sovon en Vogelbescherming Nederland hebben in 2018 tijdens het Jaar van de Huiszwaluw een landelijk project opgezet. Na het succes van het nestonderzoek in 2018 werden de financiële middelen gevonden om het project in 2019 en in 2020 voort te zetten en de nestonderzoekers uit de Hoeksche Waard

hebben ook in 2020 enthousiast meegedaan met het vervolgproject!

De kans bestaat dat het landelijke project na 2020 stopt. In de Hoeksche Waard gaan we in ieder geval wel door met ons eigen jaarlijks terugkerende kleine onderzoek dat we in het Jaar van de Huiszwaluw gestart zijn.

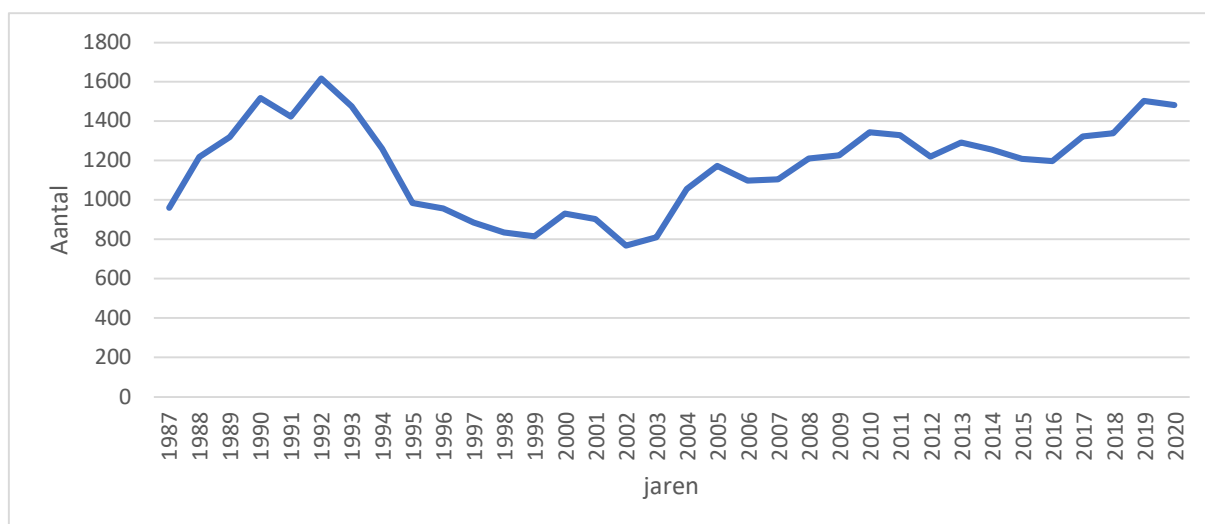
Aankomst en nestbezoek

De vroegste Huiszwaluwen werden in 2020 op 28 maart in Maasdam gemeld. Dat was 3 dagen eerder dan in 2019 en ook toen kwam de eerste melding uit Maasdam. In 2018 was de vroegste melding pas op 4 april. Vanaf 4 april tot en met 8 april 2020 waren er dagelijks waarnemingen van Huiszwaluwen in de Hoeksche Waard. Het ging om waarnemingen van steeds 2 of 3 Huiszwaluwen. Vanaf 12 april werden de aantallen groter.

Op 5 april bezochten de eerste 6 Huiszwaluwen hun nesten aan de Stougjesdijk in Westmaas en op 6 april waren de eerste Huiszwaluwen in Zuid-Beijerland en Numansdorp weer terug bij hun nestplaats. Enkele dagen later, op 11 april, verschenen de eerste Huiszwaluwen in Maasdam, half april in Nieuw-Beijerland en tussen 20 en 25 april werden de eerste nesten in Strijen bezet. In Heinenoord en Nieuw-Beijerland gebeurde dat op 6 en 8 mei. Tussen het eerst gemelde bezoek aan de nesten in Westmaas en de terugkomst in Heinenoord en

42. Huiszwaluwen bij de kolonie aan de Spuidijk. Nieuw-Beijerland, mei 2020, Joke Boerlage.

43. Verloop van het aantal bewoonde huiszwaluwnesten in de Hoeksche Waard in het tijdvak 1987-2020.

Nieuw-Beijerland zit dus een maand! Er waren berichten over nesten in kolonies die slecht de winter waren doorgekomen en er waren ook huizen waar de nesten in verband met schilderwerk en/ of renovatiewerk verwijderd waren. Veel Huiszwaluwen moesten hard werken aan de bouw of het herstel van hun nest en de droogte zal bij die opgave best parten hebben gespeeld.

Nu we de laatste jaren de aankomst van de Huiszwaluwen bij de nesten en de start van de nestactiviteiten volgen lijkt er een bepaald patroon tevoorschijn te komen. Er zijn bepaalde kolonies waar de Huiszwaluwen vroeg terug zijn en waar de zwaluwen vroeg aan de nesten gaan werken en vroeg met broeden beginnen. Bij het merendeel van de nesten lijkt het echter zo te zijn dat een deel van de Huiszwaluwen vroeg tot redelijk vroeg een kijkje komt nemen bij de nesten en vervolgens een tijdje afwezig is. In de loop van mei komen daarna meer Huiszwaluwen terug en wordt met de nestactiviteiten gestart. Huiszwaluwen in complete natuurlijke nesten of in kunstnesten zijn dan duidelijk in het voordeel.

Tellingen

Sinds 1987 worden de bewoonde huiszwaluwnesten in de Hoeksche Waard door vaste tellers uit de vogelwerkgroep van het HWL jaarlijks geteld en dat is werkelijk een respectabele prestatie! Dankzij de 25 tellers is

het ook in 2020 gelukt om de Hoeksche Waard volledig te inventariseren. De tellers worden hierbij ondersteund door meldingen van bewoners die huiszwaluwnesten aan hun huis of in de omgeving hebben. Door al deze inspanningen kan de trend door de jaren heen goed gevolgd worden en weten we dat de ontwikkeling in de Hoeksche Waard aardig overeen komt met de landelijke trend.

Het totaal aantal bewoonde huiszwaluwnesten in de Hoeksche Waard was in 2020 iets lager dan in 2019. De totaalscore van 2020 is op 1.490 bewoonde nesten gekomen en dat zijn er 14 minder dan het totaal van 2019 dat met 1.504 bewoonde nesten een buitengewoon goed jaar was.

Als we naar de resultaten kijken van 1987 tot en met 2020, dan komt 2020 op de 4^e plaats! Alleen de totalen van 1992 (1.617 bewoonde nesten), 1990 (1.518 bewoonde nesten) en 2019 zijn hoger. Hierbij moet vermeld worden dat het totaal aantal bewoonde nesten van 2019 met + 2 gecorrigeerd is naar 1.504.

Van de 34 kolonies in 2020 zitten er in vergelijking met 2019 13 in de plus, 15 in de min en zijn er 6 gelijk gebleven.

Naam kolonie	Vooruitgang >10
Polder Nieuw Piershil	van 42 naar 64
Hoogezandse Haven	van 86 naar 106
Zwartsluisje	van 39 naar 65

44. Overzicht van huiszwaluwkolonies waar het aantal bewoonde nesten met meer dan 10 toenam.

De kolonies van Numansdorp (-27) en Schuring West (-24) lieten in 2020 de grootste achteruitgang zien.

Aandachtspunten bij de tellingen

Volgens de richtlijnen van Sovon moeten ten minste eenmaal nesten in aanbouw en bewoonde nesten tussen 15 juni tot 15 augustus geteld worden. Er wordt gewaarschuwd dat tellingen vóór juli doorgaans onvolledig zijn in verband met vestigingen tot in juli.

De ervaring leert dat tellingen die in de eerste helft van juli plaatsvinden vaak een goed beeld geven van het aantal bewoonde nesten. Bij tellingen die in augustus plaatsvinden kunnen er al Huiszwaluwen na het eerste legsel vertrokken zijn en bij bewoonde nesten van het 2^e legsel kunnen de uitgevlogen jongen van het 1^e legsel het de tellers knap moeilijk maken om tot het juiste aantal bewoonde nesten te komen.

Uitvliegen 1^e legsel

Bij de vroegste nesten vlogen de jongen al eind juni/ begin juli uit. De meeste jongen vlogen in de periode van 8 tot 30 juli uit en de jongen van de late nesten verlieten de nesten in de eerste 10 dagen van augustus. Het lijkt erop dat de piek dit jaar later lag. De slechte toestand van veel nesten bij de start van het broedseizoen en de droogte in mei zullen daarop van invloed geweest kunnen zijn.

Uitvliegen 2^e legsel

In 2020 lag de start van het 2^e legsel vaak tussen half juli en eind juli en voor de latere vogels tussen 8 en 15 augustus. De meeste jongen vlogen tussen eind augustus en 7 september uit en de laatste jongen vlogen tussen 21 en 23 september uit. Dit komt overeen met het vertrek van de laatste Huiszwaluwen van de nestplaatsen in 2018 en 2019.

Aantal 2^e legsels in 2020

Bij de vroege nesten lijkt het aantal 2^e legsels hoger te liggen dan bij de late(re) legsels. De indruk bestaat dat het aantal 2^e legsels dit jaar lager was dan in 2019 en dat er al aardig wat Huiszwaluwen in augustus naar het zuiden zijn vertrokken.

Enkele opvallende zaken tijdens het broedseizoen van 2020

In het broedseizoen deden zich enkele opvallende zaken voor:

- Strijen: Ringmussen broeden al in een deel van de huiszwaluwnesten, als de Huiszwaluwen arriveren. Het broedsucces van de Huiszwaluwen loopt daardoor terug.
- Het aantal bewoonde nesten in Heinenoord is iets lager dan in 2019. Opvallend waren tijdens de telling de vele kapotte broedkommen en bij 2 adressen was een nest met jongen en al naar beneden komen zetten. Bijzonder was dat er soms in de kapotte nesten nog wel gebroed werd.
- Ook uit Zuid-Beijerland werd het afvallen van een nest gemeld. Oorzaak leek ook hier in de slechte kwaliteit van de klei te liggen. Gelukkig hebben de zwaluwen daarna wel weer een nieuw nest gebouwd en zijn de jongen van dit nest uitgevlogen.
- Aan de Spuidijk: de predatie van 10 zwaluwnesten en een door een Huismus gekraakt nest, door Eksters; slechts 2 huiszwaluwparen begonnen na het mislukte broedsel aan een 2^e legsel.
- In Puttershoek hangen al een paar jaar 3 ongebruikte kunstnesten. Dit jaar kozen Huiszwaluwen ervoor om een natuurlijk nest tussen de kunstnesten te bouwen en daarin hun eieren uit te broeden.
- Uit Zuid-Beijerland kwam ook nog een apart bericht over de nestbouw. Huiszwaluwen aan de Molendijk gebruikten dit jaar ander nestmateriaal. Ze haalden materiaal uit de paardenbak en gebruikten dit materiaal voor de nestbouw en voor de

binnenbekleding van het nest. Het was echter geen goede keuze. Het materiaal droogde snel uit door de warmte, kromp daardoor en het nest viel omlaag.

- In Heinenoord vielen de “plakjongen” op. Dit zijn jongen die het in het nest zo naar de zin hebben dat ze het nest niet willen verlaten. De ouders moeten veel moeite doen om ze uit het nest te lokken. Ook aan de Spuidijk werd zo’n jong opgemerkt.
- Zwartsluisje: Mislukken van het 2^e legsel. Vanaf 10 september werd er 4 dagen achtereen een bijna vliegvlug jong dood op het straatje gevonden. De oorzaak was onbekend.
- Bericht van de Bommelskoussedijk: Een prima huiszwaluwjaar. Al tientallen jaren huizen er Huiszwaluwen aan ons huis. Ze vertrekken nooit voor eind augustus. Er zijn dus elk jaar 2^e legsels! Op 16 juli vlogen er 25 huiszwaluwen boven het huis; een feestje!!

Vertrek Huiszwaluwen

In Zuid-Beijerland verlieten de laatste Huiszwaluwen op 26 september hun nest. Op 14 oktober werd de laatste Huiszwaluw waargenomen.

Dankwoord

Ik wil alle tellers, bewoners die hun huiszwaluwnesten gemeld hebben en nestonderzoekers heel hartelijk danken voor al hun inspanningen in 2020. Het was weer groots werk!! We hopen van harte dat we ook in 2021 weer op alle medewerkers kunnen rekenen!

- ❖ **Bijlage 5: Overzicht van het aantal bewoonde nesten in huiszwaluwkolonies in de Hoeksche Waard in het tijdvak 1987-2020.**

••

Verslag Oeverwaluwenproject Hoeksche Waard 2020

JOKE BOERLAGE

Dankwoord

Arie Leijdens en Janus Verkerk hebben de inventarisaties van de oeverwaluwkolonies weer voor hun rekening genomen. Het is een pittige klus geweest en zij worden heel hartelijk bedankt voor al het werk!

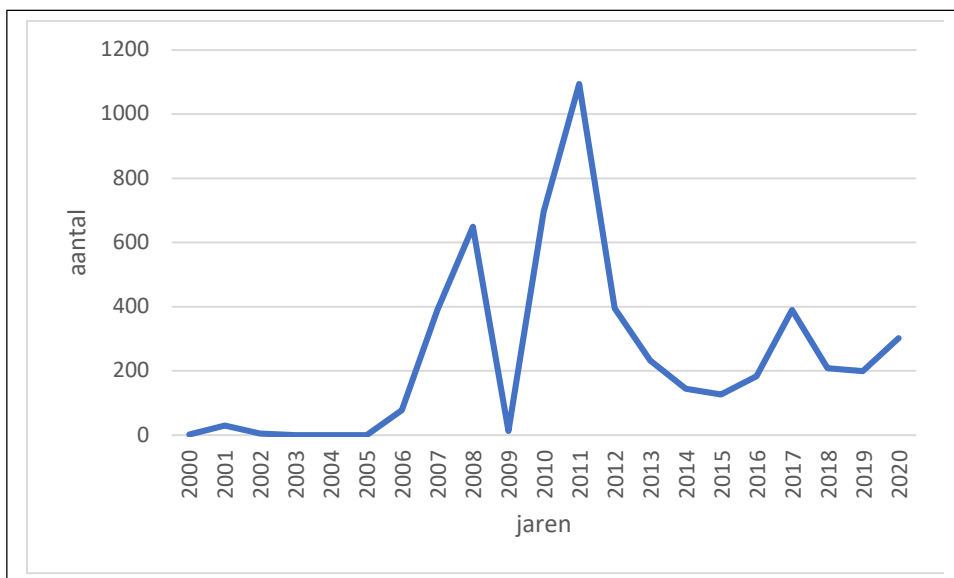
De totaalscore van het aantal bewoonde oeverwaluwnesten in 2020 is 302 en is verdeeld over 4 locaties. In vergelijking met 2019 is er sprake van een vooruitgang van 103 nesten.

Zie voor de resultaten van alle kolonies de bijlage met het kolonie-overzicht van Sovon.

De volgende lijngrafiek geeft het aantalsverloop vanaf 2000 van de Oeverwaluw in de Hoeksche Waard weer.

❖ **Bijlage 6: Overzicht van het aantal bewoonde nesten in oeverwaluwkolonies in de Hoeksche Waard in het tijdvak 2000-2020.**

••

45. Verloop van het aantal bewoonde oeverwaluwnesten in de Hoeksche Waard in het tijdvak 2000-2020.

Herhaalde oproep

We zijn nog steeds op zoek naar een coördinator voor de oeverwaluwtelling. Heb je hart voor de Oeverwaluwen en wil je de bescherming van de Oeverwaluwen in de Hoeksche Waard op je schouders nemen? Meld je dan aan en stuur een mailtje naar huizwaluwen.hwl@gmail.com.

Het begon met een Groene Specht

GERARD OUWENEEL

Begrip ervoor indien bij Vogelbescherming zondagavond 31 januari jl. een fles champagne werd ontkurkt. Voor de Nationale Tuinvogeltelling 2021 hadden, vergeleken met die van 2020, ruim tweemaal zoveel deelnemers meegedaan, tegen de 200.000 tuinvogelaars, die bijna 2.800.000 vogels bij elkaar telden. Ongetwijfeld zal een zielkundige haarfijn kunnen uitleggen hoezeer ruim een jaar coronaperikelen de belangstelling deed groeien voor alles wat rond onze woningen groeit, bloeit, kruipt, vliegt of zich anderszins voortbeweegt. Ondanks die akelige coronamisére is dat fijn. Nu al bestrijken in dit land tuinen een aanmerkelijk deel van de totale landoppervlakte en komende decennia zal dat alleen maar toenemen, mits tuineigenaars ermee stoppen hun lapje grond te betegelen en/of te betonnen.

Bezig met het schrijven van verhalen voor een nieuwe bundel had ik het plan opgevat om voor de bewuste tuintelling extra te gaan zitten. Op zaterdagochtend de 30^e ging er rond negenen voor de Merels – en hopelijk ook voor hun verwanten – een donatie aan gesnipperde appels naar buiten. Voorts werden de beide silootjes gevuld en was ik guller met zonnebloempitten dan normaal, wetend dat muizen, en daardoor ook de Blauwe Reiger, die geste op prijs zouden stellen. Om de voedertafel extra te pavoiseren had ik Vivara een bestellinkje gezonden voor door die club als speciale vogelsnacks aangeprezen waren. Voor wie mocht denken: ‘Nou, nou, wat een gepamper’, voer ik als vergoelijking aan dat er in het Maasdamse Plan Oost meer tuineigenaren zich inspannen het vogels via een voedertafel het naar de zin te maken. Er is dus enige competitie, hetgeen leuk is voor de vogels, maar minder voor tuintellers.

Het programma hield voorts in dat ik rond koffietijd mij voor de pui zou installeren, voorzien van koffie plus een aangename versnapering, kijker en notitieboekje. Met het aanvangstijdstip was ik van plan soepel om te gaan. Mocht zich een glanssoort presenteren dan zou ik het cruciale halfuurtje naar diens verschijningstijdstip naar voren halen. Maar zo’n min of meer opmerkelijke tuinsoort mocht niet de wijksperswerman Mazzelaar III zijn. Diens komst zou immers voor ten minste een kwartier de vogelcommune letterlijk de heg injagen met minder soortdiversiteit als gevolg. Aan het einde

van dat halfuur was Mazzelaar III wél welkom, want een Sperwer in het halfuurtje tuinsoorten staat natuurlijk ook best gekleed.

Die zaterdagochtend liep het anders dan waarin het plannetje voorzag en kreeg ik ingeprent dat de tuinvogelteller wikt maar de tuinvogel beschikt. De Vivara-snacks waren niet gearriveerd. Toen ik, met een naderend uur U, een paar dagen eerder een enigszins verbolgen mail naar Veghel had verzonden, kwam er een retourmail dat geen bestelling was genoteerd. Omdat alsdan herhaling dreigde van een dergelijke affaire, waarbij ik twee dagen achterelkaar een baal Vivara vogellekkers bezorgd kreeg, zag ik van die uitnodiging af. Maar wederom was bevestigd dat de

postverbinding tussen Maasdam en Veghel niet functioneert.

Daarbij bleef het niet. Nog in de badkamer doende met ochtendrituelen riep Els: 'Hij is er weer...!' Ze doelde op de Blauwe Reiger die, nadat hij in een recordtempo de vijver had ontdaan van goudwindes, zich met succes was gaan toeleggen op de jacht op muizen die rond en onder de voedertafel een kroostrijk bestaan leiden. Daardoor is *Ardea cinerea* tot de vaste tuinavifauna gaan behoren. Al tandenpoetsend twijfelde ik. Ook een Blauwe Reiger staat best gekleed op een halfuurlijstje tuinvogels, nietwaar? Maar ik gokte erop dat hij er rond half elf nog zou zijn. Dat bleek juist.

Dat het D-daytjdstip toch eerder aanving kwam door een Groene Specht. Nog boven, achter mijn bureautje, ontdekte ik die in de voortuin, ijverig doende met zijn snavel ons armentierige gras-annex mos gazonnetje te bewerken. Bingo, een droom aanvangstijdstipsoort. Er zwerven er een paar door Maasdam, maar ik had al in geen weken er eentje gehoord, laat staan gezien. En nog nooit had ik een Groene Specht in het jaarlijkse Tuintelling halfuur soortenrijtje kunnen bijschrijven.

In geïmproviseerd tenue stormde ik naar beneden, Els toeroepend: 'Een Groene Specht. Mooie soort om mee te beginnen...!' Even later zat ik achter de glazen pui. De aan gene zijde van de pui langs de vijveroever staande Blauwe Reiger trok zich ogenschijnlijk geen lor van mijn deels ongekuiste en plotselinge verschijning aan. Het soortenrijtje kon ik openen met Groene Specht en Blauwe Reiger. Bij het twee dagen later nalopen van het nationale eindresultaat zag ik dat beide het niet tot de Top 25 hadden gebracht.

Eigenlijk ging het niet gek. Weliswaar kwam ik aan het einde van het snel voorbij halfuurtje uit op slechts 29 individuen maar die wel verdeeld over 15 soorten. Daarbij slechts één Merel en vier Huismussen, maar wel twee Groenlingen, twee Holenduiven en twee Grote Bonte Spechten, die in de esdoorn lieten zien een oprechte belangstelling voor elkaar te hebben.

Trouwens de Grote Bonte Specht was een van de verrassingen van de tuinvogeltelling 2021. De bijna 200.000 deelnemers telden er ruim 26.000. De twee Holenduiven gaven op de valreep acte de présence.

Nu plegen vogelaars meestal te praten over de gemiste soorten. Ligt bij tuinvogelaars dezelfde onhebbelijkheid op de loer? Klagerig voegde ik Els toe: 'Waar bleef onze Roodborst nou?' En voorstelde ik bezorgd vast geen Staartmezen, Zanglijster en Winterkoning. Die laatste had ik al in geen weken in de tuin gezien, waarbij een boos vermoeden was gerezen dat die muizen bejagende Blauwe Reiger wel eens en passant de in de houtmijt donderjagende Winterkoning had gespietst. En weer geen Ringmussen! Ooit waren er tuinvogeltellingen waarin die als talrijkste soort uit de bus kwamen. Vorig jaar nog slechts eentje. Nu de hele winter nog niet. En wat ben ik op Ringmussen gesteld!

Om inzicht te geven in de frustraties die ik kreeg te verwerken bij de pogingen die vijftien gescoorde soorten in te brengen op de Tuintelling-site, moet u even door een uiteenzetting heen over mijn omgang met enkele facetten van onze huidige samenleving. Ik neem er drie: de Iphone, het dashboard van moderne auto's en de PC. Over de relatie met de Iphone kan ik kort zijn. Ik gebruik die twijfelloos uiterst nuttige vinding soms in geen weken waardoor, wanneer hantering weer eens van pas komt, de mij moeizaam bijgebrachte handelingen zijn vervlogen.

Aan het dashboard van mijn auto zitten zoveel knopjes dat men, al rijdend, voorovergebogen een studie moet maken om die ene te vinden die wél nodig is. Dat komt de rijveiligheid niet ten goede, nietwaar? Waartoe al die andere dienen wordt uiteengezet in een 300 pagina's tellende dundrukhandleiding waarvan de Wolfsburgse whizzkids verwachten dat men zich deze eigen maakt. Voor degenen die na deze bekentenis nog naast mij durven instappen moge als geruststelling dienen dat indien een of ander sensortje vindt dat het tijd is even te stoppen, er een waarschuwingstoetertje door het interieur

klinkt, waarbij een dampend kopje koffie op een schermpje verschijnt ... bent u daar? Mijn ontgoocheling met de bediening van huidige automobielen niet meer mee te kunnen nam af bij het lezen van twee vernietigende recensies over de reeks flauwekulgadgets waarmee de fabrikant van het voertuig het dashboard had voorzien.

Na deze belijdenis zult u er niet van opkijken dat ik mij achter de PC voel als een aap die wat kunstjes heeft geleerd. Na de vijftien getelde soorten op de Tuintelling-site te hebben ingebracht kreeg ik vragen te beantwoorden over de hoedanigheden van ons Maasdamse tuintje. Dit naar beste vermogen gedaan hebbend drukte ik op een knop, waarna er even later een bedankje kwam voor deelname, maar met de mededeling dat ik bij de telling geen vogels had geregistreerd. Einde verhaal. Het was een anticlimax en het was maar goed dat ik alleen in de kamer was.

Na een gramstorig mailtje naar het Servicecentrum Vogelbescherming Nederland te hebben gezonden ging ik eropuit, naar het Oude Land van Strijen, waar de 's-Gravendeelse broers de vorige dag drie Roodhalsganzen hadden aangetroffen.

Kort na drieën was ik terug. Tussen de honderden vierkante meters Brandgans had ik

geen Roodhalsganzen kunnen ontdekken. Elders wel een stel in baltstemming verkerende Haviken. Toen ik de PC had aangezet was er een mail van Gerald Derksen van Vogelbescherming die, mij wijzend op een kennelijk cruciale knop op de Tuintelling-site, uitnodigde het nog eens te proberen – aannemelijk is dat er in het Tuintelling-zenuwcentrum schampere opmerkingen over de PC-kennis van die Maasdammer zijn gemaakt. Alsdan niet ten onrechte.

Tijdens de thee begon ik aan een tweede halfuurtje. Wie weet pakte het namiddagspitsuur beter uit dan de gepasseerde ochtend en kon ik dan, aan de hand van Gerald Derksens aanwijzingen, desgewenst die inbrengen. Net toen ik zat schoot sperwerman Mazzelaar III door de tuin. Alle mussen, mezen en Vinken foetsie, de dekking in. Alleen een Houtduif bleef dociel zitten en een Ekster deed of hij niets had gezien. Pas na tien minuten kwam er een Koolmees omzichtig poolshoogte nemen, een man, in mijn tuinkoolmezen-gemeenschap waarschijnlijk het alfamannetje.

Ondanks die Sperwer heb ik het gehouden op de ochtendtelling en die ingebracht. Even later kwam de 'Dank voor de deelname' mail met het lijstje halfuursoorten van die ochtend, inclusief de Groene Specht en Blauwe Reiger. Maar in mijn agitatie was ik vergeten die twee Holenduiven op te geven. Jammer. Hopelijk komen die bij de Tuintelling van januari 2022 weer opdagen voor een herkansing.

Uit: *Vogelen vanachter 't Venster*.

Verhalenbundel in voorbereiding. De bundel wordt voorzien van cartoons van de hand van Elwin van der Kolk. Twee daarvan zijn in dit artikel ter illustratie opgenomen.

46. Sereen uitzicht op het Groote Gat en zijn kijkhut. Zuid-Beijerland, vroege voorjaar, Rob ter Horst/Lodewijk Ouwens.

BMP-plot Groote Gat e.o. 2020 (plotnr. 0148)

LODEWIJK OUWENS & ROB TER HORST

Het Groote Gat en omgeving wordt door ons sinds 1982 jaarlijks op broedvogels geïnvventariseerd en de resultaten zijn vanaf 1984 ingebracht in het landelijke BMP-project van Sovon. 2020 was dus alweer het 39^e jaar in deze reeks.

Het BMP-plot ligt in de polder Groot-Zuid-Beijerland in het zuidwesten van de Hoeksche Waard en heeft een oppervlakte van ruim 150 ha. De kern van het plot wordt gevormd door het gelijknamige SBB-reservaat van ongeveer 35 ha. Verder omvat het plot de Vissersvliet, de Kom, de omringende akkers en wat bebouwing langs de dijk. De westgrens ligt op het Zwartsluisje, de oostgrens op de Kraagweg en de noord- en de zuidgrens op de (verlengde) kavelpaden in de akkers. Voor een uitgebreide beschrijving van het plot verwijzen we naar In Vogelvlucht nr. 42 van maart 2020.

Er werden door ons 15 volledige plus nog wat aanvullende tellingen uitgevoerd. Het totaal aantal soorten kwam uit op 59, drie minder dan in 2019. Er werden geen nieuwe soorten gevonden. Canadese Gans, Gierzwaluw, Roodborst en Sprinkhaanzanger lieten ditmaal verstek gaan, maar de Spotvogel was terug van weggeweest. Kleine Karekiet, Rietzanger en Wilde Eend waren wederom de meest talrijke soorten met respectievelijk 63, 57 en 45 territoria of broedparen. Het totaal aantal territoria steeg van 423 naar 474.

Weer en beheer

Het voorjaar was zeer zonnig, vrij zacht en buitengewoon droog. In april en mei was het op de akkers dan ook een drukte van jewelste. Naast de normale landbouwwerkzaamheden, die veel stof deden opwaaien, werden de akkers ook nog eens veelvuldig beregend. Het ganzen'beheer', meestal met lokganzen, was intensiever dan ooit en duurde tot ver in mei. Het beheer in het SBB-reservaat was 'business as usual'. Helaas werd de kortstondige vorstperiode niet benut om het vervuilde rietland weer eens te maaien.

Water- en moerasvogels

De aantallen watervogels schommelden weer behoorlijk. Er konden nieuw maxima worden genoteerd voor Grauwe Gans (20, was 19 in 2018 en 2019) en Tafeleend (5, was 3 in 2005). Het aantal paren van de Grauwe Gans hebben we gebaseerd op het aantal paren met kleine pullen in het vroege voorjaar. Anders dan voorheen vonden we in het helofytenfilter namelijk slechts twee nesten. Bij de Tafeleend was het hoge aantal te wijten aan een groepje druk baltsende vogels dat van eind april tot half mei luidruchtig aanwezig was. Daarbij werden voor ons onbekende geluiden geproduceerd. De Slobeend ging daarentegen diep in het rood (van 7 naar 3).

De moerasvogels deden het in 2020 prima. De Roerdomp had voor het derde jaar op rij een territorium, nu in het helofytenfilter. De Bruine Kiekendief handhaafde zich met twee paren, hoewel er lange tijd onduidelijk bleef of het eigenlijk niet om één man met twee vrouwtjes ging. De Blauwborst zat weer op het niveau van de laatste jaren (van 3 naar 8) en de Cetti's Zanger maakte een grote sprong voorwaarts (van 5 naar 9), hoewel enige overschatting bij deze lastige soort niet valt uit te sluiten. Mooie aantallen waren er verder van Rietzanger (57, een na hoogste aantal ooit na maximaal 78 in 2011), Bosrietzanger (herstel van 7 naar 12) en Kleine Karekiet (opnieuw 63). De Blauwe Reigerkolonie in het Otterbos, in 2018 halverwege het broedseizoen verlaten, bleef onbezet. Even gloorde er wat hoop toen er op 10 april toch weer wat reigers in het bos verschenen, maar daar bleef het dan ook bij. Wel was er even verderop langs het Kleine Gat, in de erfbeplanting van de boerderij langs de Oranjeweg, een kleine nieuwe vestiging met vier of vijf nesten.

Bos- en struweelvogels

De meeste soorten bosvogels zaten min of meer op hun gebruikelijke niveau, maar bij de struweelvogels was het beeld wisselend.

In het Otterbos broedde weer onze vaste Buizerd. Waarschijnlijk heeft er in de directe

omgeving nog een tweede paar gezeten, mogelijk langs de Dromweg, want er waren regelmatig vier exemplaren aanwezig. Op 5 mei zat er een verdacht vrouwtje Sperwer in het Otterbos, dat verder geen vervolg kreeg. Merel (4) en Groenling (2) lijken toch een tikje van het usutuvirus en het geel gehad te hebben, maar bij de Pimpelmees (van 3 naar 5 en alle succesvol) was van suttonella niets te merken.

Een echte uitbijter was de Fitis met een 'all time low' van slechts één territorium (max. 12 in 2005). De landelijke en regionale trend van deze soort is weliswaar ook negatief maar dit was wel extreem weinig. Geen idee wat er met deze soort aan de hand is, 'willows' genoeg zou je zeggen, maar 'warbling' ho maar. Ook de Grasmus deed het matig (van 4 naar 2). De Roodborsttapuit was daarentegen voor het eerst met drie paar aanwezig, en die hadden alle drie vliegvlugge jongen.

Weide- en akkervogels

De graslanden in het Groote Gat bleven in 2020 helemaal leeg. Alles, althans wat daar nog van over is, zat op de akkers, vooral aan de noordkant. De Scholekster bleef opnieuw steken op twee, hoewel er net buiten het plot nog een derde territorium was. De vestiging Kieviten was na het dieptepunt in 2019 best nog wel aardig (van 6 naar 11), maar door de droogte en de voortdurende onrust in april (beregenen, andere landbouwwerkzaamheden en intensief ganzen'beheer') was het broedsucces waarschijnlijk nihil. Halverwege april verschenen alweer de eerste groepjes en eind april was alles weg. Ook voor Veldleeuwerik (van 4 naar 3) en Graspieper (2). Alleen de Gele Kwik wist zich nog enigszins te handhaven, maar heeft ook weleens betere jaren gekend (van 5 naar 6).

Vogels van bebouwing

De Huiszwaluwkolonie op Zwartsluisje 4 verdubbelde van 6 naar 12 nesten. Deze nesten zijn eind augustus in verband met schilderwerk echter verwijderd, dus ze zullen dit jaar weer opnieuw moeten beginnen. Door een misverstand werd de Boerenzwaluwkolonie in de paardenstallen op hetzelfde adres in 2020

47. Informatiepaneel van het Groote Gat. Zuid-Beijerland, februari 2021, Rob ter Horst.

niet geteld. Op basis van het aantal rondvliegende exemplaren begin juni werd besloten om voorlopig maar het aantal nesten van 2019 aan te houden. Wellicht zat er ook nog een nest onder de brug in de Kraagweg. De Huismussen op Zwartsluisje 6 deden het goed (weer ten minste 6) en voor Ringmus (van 5 naar 6) en Spreeuw (van 3 naar 5) konden zelfs nieuwe maxima worden vastgesteld. Vier van de vijf Spreeuwen zaten in boomholten, waarvan twee in het Otterbos; de vijfde zat onder de pannen.

Overige waarnemingen

Leuke waarnemingen waren een paartje Zomertaling op 12 april, een vrouwelijk Nonnetje op 15 maart, een vrouwelijke Havik op 4 maart en mannetjes op 29 april en 5 mei, roepende Waterrallen op 15 maart en 12 april, een Houtsnip op 21 maart, Regenwulpen ter plaatse op 12 april (4) en over op 17 april (2), Paapjes op 14 mei (1) en 16 mei (1) en een zingende Snor op 9 april. Onze eerste Halsbandparkiet voor het Groote Gat was kort aanwezig op 4 maart.

Vooruitblik 2021

We zijn inmiddels begonnen met ons jubileumjaar, waarvan we jullie in een blog verslag zullen doen. Winterkoning en Cetti's Zanger lijken van die korte vorstperiode toch wel een knauw gehad te hebben en ook van de IJsvogel natuurlijk nog geen spoor. Er hingen de afgelopen week wel weer wat Blauwe Reigers rond het bos, dus wie weet. We gaan het zien!

❖ **Bijlage 7: Aantal broedparen/territoria in het BMP-plot GROOTE GAT e.o. (plotnr. 0148) in het tijdvak 1982-2020.**

••

Bijlage 1 - Uitkomsten roofvogeltelling Hoeksche Waard in januari 2021

Atlasblok	Telgroep	Opp km2	Ruigpoot	Buizerd	Torenavalk	Sperwer	Havik	Slechtvalk	Bruine kiek	Blauwe kiek	Smelleken	Zeearend	Valk spec	Totaal
37-55	West	3		6	1	2		2						
37-56	West	11		2	1	1								
37-57	Noord	12		21	2									
37-58	Noord	7		9										
43-14	West	19		16	7	2	1		1	3		2		
43-15	West	25		63	15	2		1			1			
43-16	West	25		60	4					1				
43-17	Noord	25		28	11	3		2						
43-18	Oost	25		42	10	3	1	3	1	1		1		
43-24	West	2		1										
43-25	West	10		9	4									
43-26	Zuid	23		15	5	1								
43-27	Oost	25		36	2	1		2						
43-28	Oost	25		44	15	2	1	1	1			3		
43-37	Oost	7		41	1									
43-38	Oost	9		17	6	1	2	1				1		
44-11	Oost	10		11	4									
44-21	Oost	12		18	3		1							
Hoeksche Waard		275		439	91	18	6	12	3	5	1	7		582
Tiengemetten	West	12		20	7	2	2	1	5	1		1		39
Totaal		287		459	98	20	8	12	8	6		8		621

Bijlage 2 - Uitkomsten roofvogeltellingen Hoeksche Waard in de winters 1983-2021

Wintertellingen roofvogels Hoekschewaard

	83	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Rode wouw		2																2				1															
Zeearend									1			2	1		1		1	2	2			2				1	1	2	2	2	3	3	3	2	4	5	7
Bruine kiekendief	1	2	1	2	3	4	6	3	4	2	2	3	3	1	2	2	1	1	2		2	1	2	2	1		2	1	1		4	2	4	1	6	1	3
Blauwe kiekendief	10	7	15	10	7	12	8	15	6	5	3	11	16	8	10	15	7	11	10	7	10	7	2	5	9	11	8	7	7	4	3	4	3	2	7	3	5
Havik							1	1		1	1	2	3	1	4	1	4	5	5	7	7	6	4	5	12	9	9	8	5	8	11	11	9	5	9	5	6
Sperwer	16	5	4	4	6	5	16	14	12	10	11	13	14	13	15	13	16	13	22	21	22	19	21	15	16	12	14	14	15	11	14	12	11	11	18	11	18
Buizerd	39	35	60	59	53	36	59	97	69	98	169	142	180	236	209	234	218	270	331	281	280	311	207	285	362	258	349	388	331	302	298	321	326	371	272	313	439
Ruigpootbuizerd		1	1	2	1		1	1	2				1								1						1	1			2						
Torenvalk	32	23	17	47	113	68	85	70	61	67	39	123	43	76	95	82	115	63	112	74	140	77	78	96	74	43	50	92	42	31	80	76	46	120	46	127	91
Smelleken	2	4	2	1			3	3	5		1	1	2	4		2	1	1	4	6	4	1	1		2	1	1	2	6	1		1	1	1	2		1
Slechtvalk		1	1	1	2	1	2	2	3	2	3	2	2	3	2	4	1	3	5	8	7	11	4	4	6	4	11	8	8	7	9	8	11	8	9	9	12
Grote valk spec.																												1									
Totaal	100	80	101	126	185	126	181	206	163	185	229	299	265	342	338	353	364	371	493	404	473	436	319	412	482	339	446	524	417	366	424	438	414	521	373	473	582

Wintertellingen roofvogels Tiengemeten

	83	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Rode wouw																			1																		
Zeearend																				1						1					1	2	2	2	1	2	1
Bruine kiekendief							2		2			1				2	1	7	5	1	3	5	1	2	2		2	3	2	4	1	7	2	4	5	9	5
Blauwe kiekendief							7		5			4		5			2			3	1	2			5	1	2		2	4		2	1	3	2	2	1
Havik																									1		1	1	2	2		1		1	3	1	2
Sperwer							1					2																		1		2	1	2	2		2
Buizerd							5		10			9		9	5	13	7	7	10	11	11	10	7	5	5	10	16	8	14	12	7	7	10	9	15	13	20
Ruigpootbuizerd																											1	1									
Torenvalk							5		15			2		3	2	3	5	2	2	5	1	7	14	3	3		5	6	8	4	2	3	8	5	3	7	7
Smelleken									1												1														2	1	
Slechtvalk									1								1					1		1	1	2	2	1	3	1					1		1
Totaal							20		34			18		17	7	18	16	16	18	21	17	25	22	11	17	14	29	20	31	28	11	24	24	26	34	35	39

Bijlage 3 – Samenvatting inventarisatie Bruine Kiekendieven broedseizoen 2010

Hoeksche Waard Buitendijks

Naam locatie	aantal paren	aantal jongen vliegvlug	rapporteur
Korendijksche Slikken	4	totaal tenminste 4 à 5	Paul Groeneweg Rob Burgmans Gert Huijzers
Tiengemeten	12	+	Rob Burgmans Gerard Ouweneel
Westerse Laagjes	2-3	op 08-08 1 jong gezien	Martin Benard Bas de Bruin Gerard Ouweneel
Oosterse Laagjes	1	op 15-08 2 jongen	Martin Benard Kees van Leenen Gerard Ouweneel
Hoogezandsche Gorzen	2	één nest 2 jongen tweede nest onbekend	Menno Korbijn Gerard Ouweneel Hans Westerlaken
Zeehondenplaat	1-2	onbekend	Peter de Barse
Strijensas Haven	1	2	Ron Baggerman Janus Verkerk

Naam locatie	aantal paren	aantal jongen vliegvlug	rapporteur
Groot Koninkrijk	1	minimaal 3	Arie van der Linden Leen van der Linden Rob Strucker
Geertruida Agatha	1	onbekend	Rob Strucker
Zomerlanden Gorzenbosch	1	onbekend	Dick van Houwelingen
Gors Spui bij Piershil	1	4	Bas Pols

Hoeksche Waard Binnendijks

Naam locatie	aantal paren	aantal jongen vliegvlug	rapporteur
Plan Argus			
Nieuw-Bonaventura	4	8	Arie van der Linden Leen van der Linden Janus Verkerk
Mookhoekpolder	1	2	Arie van der Linden Leen van der Linden
Oude Land van Strijen	6	9 jongen uit 4 nesten 2 nesten resultaat onbekend	Dick van Houwelingen Martin Mollet Gerard Ouweneel
Buijensweg/Groeneweg	1	2	Frank van Gessele Gert Huijzers Ruud Polderman Martin Prins

Naam locatie	aantal paren	aantal jongen vliegvlug	rapporteur
Oud-Beijerlandse Kreek	1	tenminste 1	Ruud Polderman
Dromkreek	1	3 jongen geringd	Martin Mollet
Piershilsche Gat	1	nest 5 eieren	Kees van Leenen
Groote Gat	2-3	3 jongen uit 1 nest 2 andere nesten ws. succesvol	Rob ter Horst Lodewijk Ouwens
Het Sandee	1	onbekend	Gert Huijzers

Meetnet Agrarische Soorten in Zuid-Holland 2017 – 2020

In 2017 is het Meetnet Agrarische Soorten gestart in Zuid-Holland, onder regie van Grauwe Kiekendief – Kenniscentrum Akkervogels. Dit meetnet berust zich op telpunten, verspreid gelegen op de eilanden Voorne-Putten, IJsselmonde, Hoeksche Waard en in de Alblasserwaard. Het doel is om de aantalsontwikkelingen van boerenlandvogels nauwgezet te kunnen volgen. De tellingen worden uitgevoerd door vrijwillige burgers, natuurliefhebbers, vogelwerkgroepen en andere betrokkenen bij de vogels in het agrarisch landschap. Het aantal telpunten is sinds 2017 gestegen van 58 naar 97 in 2020. In 2020 is ca. 2700 hectare agrarisch landschap geïnventariseerd. Met inmiddels vier jaar telgegevens, kunnen trends en ontwikkelingen van de vogels van het platteland beter in beeld worden gebracht. In dit tussentijdse overzicht worden de resultaten gepresenteerd en worden de vier deelgebieden voor enkele soorten met elkaar vergeleken. De eenheid die wordt gebruikt is het aantal territoria per 100 ha (100ha=1km²).

De top-drie van de talrijkste broedvogels bestaat uit de wilde eend (7,0/100ha), kievit (6,5) en meerkoet (5,9), gevolgd door gele kwikstaart (5,4) en fazant (4,1) (Tabel 1). Deze soorten zijn de voornaamste broedvogels in het agrarisch landschap van Zuid-Holland, aangezien zij tevens de hoogste presentie bezitten.

De wilde eend was met 85% de soort die op de meeste telpunten werd waargenomen. Het jaar 2020 bleek in vergelijking met de gehele MAS-periode (2017-2020) een relatief goed jaar voor wilde eend, zowel qua dichtheid als qua bezetting. Kievit deed het daarentegen juist minder en was in vergelijking met voorgaande jaren dan ook niet langer de meest talrijke broedvogel. Fazant werd nu op meer telpunten waargenomen dan kievit. Gele kwikstaart is redelijk stabiel over de afgelopen vier jaar en was in 2020 zelfs op 80% van de telpunten aanwezig.

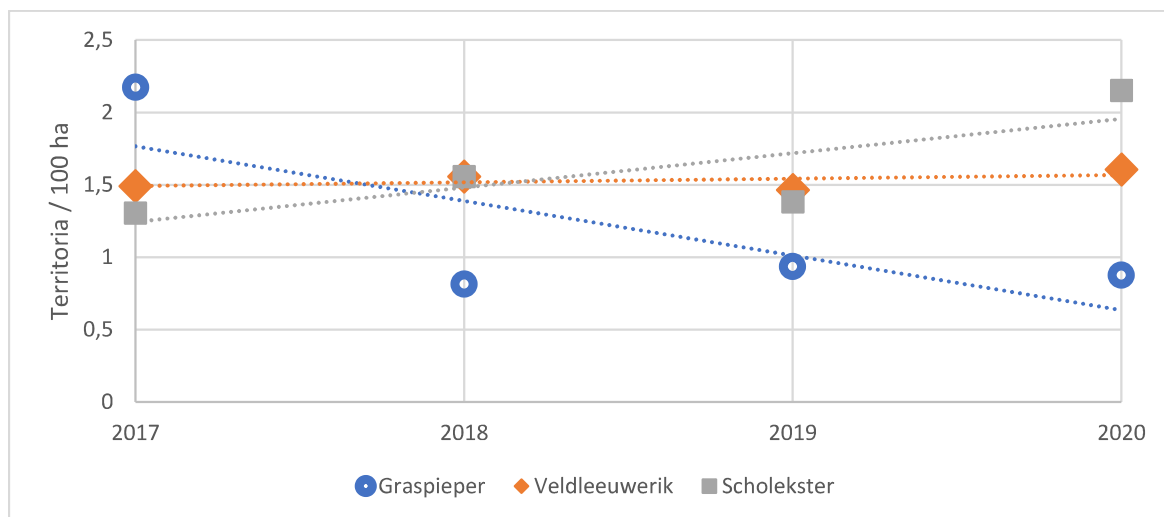
Tabel 1. Dichtheid en presentie van de vijf meest voorkomende broedvogels in 2020 en gemiddeld in de afgelopen vier jaar.

dichtheid (broedparen per 100ha)			presentie (aanwezigheid)		
	2020	2017-2020		2020	2017-2020
Wilde eend	7,0	5,5	Wilde eend	85%	79%
Kievit	6,5	7,3	Gele kwikstaart	80%	72%
Meerkoet	5,9	4,7	Meerkoet	73%	66%
Gele kwikstaart	5,4	5,2	Fazant	67%	54%
Fazant	4,1	3,1	Kievit	61%	65%

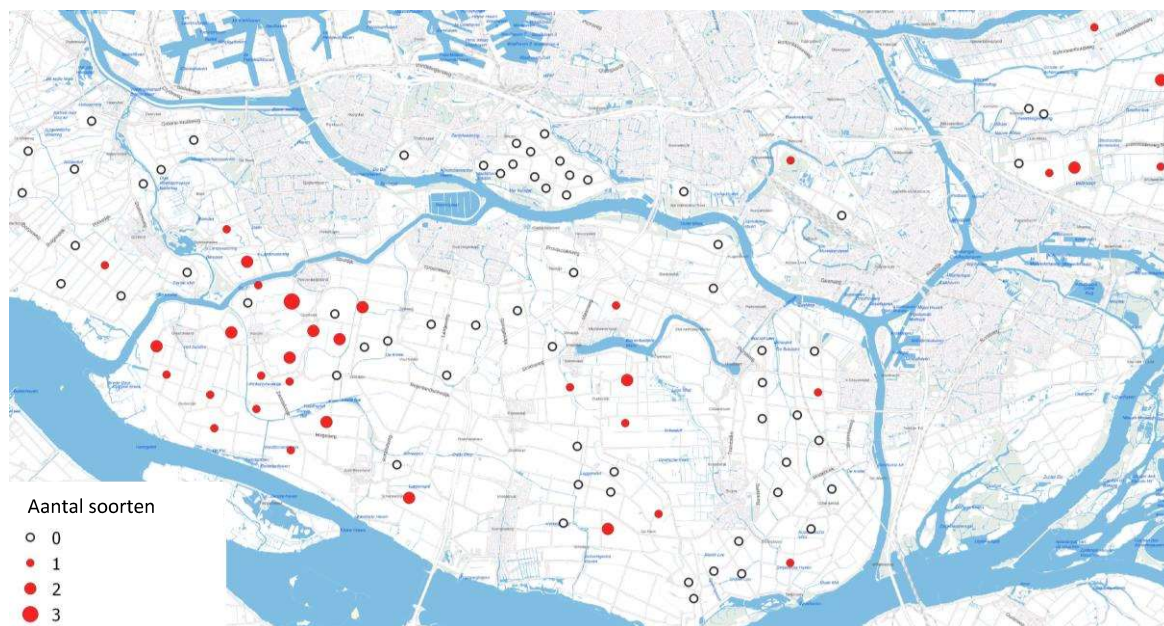
Ontwikkelingen en trends

Vorig jaar bleek de graspieper de soort met de duidelijkste afname. Belangrijk om daarom ook nu weer de trend van deze kwetsbare zangvogel tegen het licht te houden. Ook in 2020 was de dichtheid erg laag, maar in de laatste drie jaren lijkt dat stabiel (Figuur 1). De veldleeuwerik, een soort die landelijk ook in slecht weer verkeert, schommelt stabiel rond de 1,5 broedpaar per 100 ha. Scholekster vertoont in 2020 zelfs een voorzichtige toename sinds het begin van de tellingen.

Figuur 1. Ontwikkeling van de dichtheden (territoria / 100 ha) graspieper, veldleeuwerik en scholekster in het agrarisch gebied van Zuid-Holland van 2017 – 2020.

Graspiepers en veldleeuweriken worden nog het meest op telpunten in het westen van de Hoeksche Waard waargenomen (Figuur 2). Deze regio bezit voor deze soorten duidelijk nog het zwaartepunt van de verspreiding van de vier regio's. Opvallend genoeg geldt dit ook voor patrijzen, rond Piershil is momenteel nog de enige plek in het werkgebied waar zij gezien worden.

Figuur 2. Aanwezigheid van enkele kritische akkervogels (patrijs, veldleeuwerik, graspieper) in 2020 (PDOK).

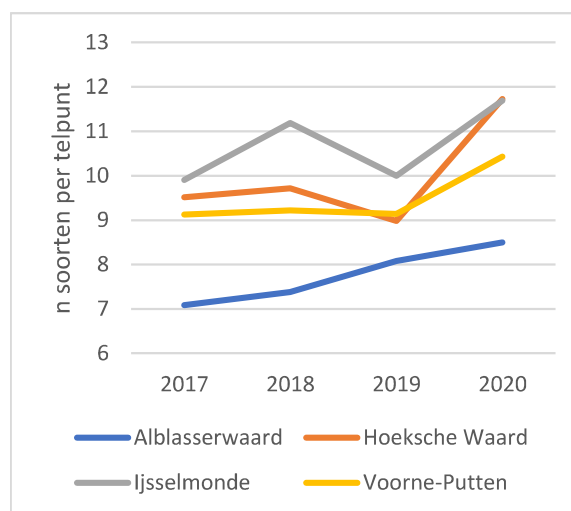
Verschillen tussen regio's

Afgelopen jaar zijn gemiddeld 64 vogelbroedparen geteld per 100 hectare agrarisch gebied in Zuid-Holland (Tabel 2). Dit was aanzienlijk hoger dan in de jaren 2017-2019 toen gemiddeld 51,3 broedparen per 100 hectare werden vastgesteld. Het grootste verschil zat in de Alblasserwaard, waar in de voorgaande jaren gemiddeld 25 broedparen minder per 100 hectare werden geteld. Met name meerkoet, scholekster, kievit en wilde eend werden in hogere dichtheden geteld dan de voorgaande jaren. Door de toegenomen dichtheid in de Alblasserwaard, was het verschil tussen de vier regio's binnen de provincie dit jaar dan ook beperkt. Net als voorgaande jaren werden de hoogste dichtheden geteld op IJsselmonde en de laagste in de Alblasserwaard.

Het aantal soorten per 100 ha schommelt in de akkerbouwgebieden rond de 10, terwijl in de Alblasserwaard (veenweidegebied) 7-8 soorten werd geteld (Figuur 3). De diversiteit blijkt in de akkerbouwgebieden dus iets groter, maar verschillen in trends zijn tussen de verschillende regio's niet te zien. 2020 blijkt wat het aantal soorten betreft een relatief goed jaar te zijn geweest.

Tabel 2. Totale broedvogeldichtheid (territoria / 100 ha) in 2020 in het agrarisch gebied per regio.

regio	vogeldichtheid
Alblasserwaard	60,4
Hoeksche Waard	62,6
IJsselmonde	69,1
Voorne-Putten	65,0
<i>totaal</i>	<i>63,9</i>

Figuur 3. Ontwikkeling van het gemiddeld aantal soorten broedvogels per telpunt weergegeven per regio en per jaar.

Verspreiding van soorten

Gezien de landschappelijke verschillen tussen het akkerland (IJsselmonde, Hoeksche Waard en Voorne-Putten) en het veenweidegebied (Alblasserwaard) zijn er verschillen te verwachten in de verspreiding van soorten. Typische hedendaagse akkervogels zoals fazant en gele kwikstaart ontbreken bijvoorbeeld nagenoeg in de Alblasserwaard, terwijl die op de eilanden talrijk zijn en beiden in de top-5 staan. De kievit is wijdverbreid en overal talrijk, hoewel er dus wel sprake lijkt van een afname. Op vrijwel alle punten is nog minstens één van deze drie typische akkervogels aanwezig (Figuur 4).

Figuur 4. Aanwezigheid van enkele algemene akkervogels (fazant, gele kwikstaart, kievit) per telpunt in 2020 (PDOK).

Ook watervogels zoals wilde eend en kraakeend zijn over het hele telgebied verspreid algemeen aanwezig. Opvallend is dat meerkoet op telpunten in het westelijke deel van de Hoeksche Waard grotendeels ontbreekt. Het is onduidelijk welke oorzaak hieraan ten grondslag ligt, mogelijk hangt het samen met een lagere dichtheid aan sloten. Echter, ondanks dat de slotendichtheid in veenweidegebieden doorgaans hoger is, lijken de aantallen watervogels over het algemeen weinig te verschillen.

Slot

Na vier jaar MAS-tellingen in Zuid-Holland worden de eerste trends in het agrarisch gebied Zuid-Holland duidelijker. Met sommige soorten blijkt het in het onderzochte gebied nog relatief goed te gaan, terwijl andere soorten in overeenstemming met de landelijke trends achteruitgaan. Op lokale schaal blijken de trends te kunnen verschillen, wat de meerwaarde van het verfijnde meetnet onderstreept. Dankzij uw inzet is het mogelijk geweest om deze gegevens inzichtelijk te maken. Om de kwaliteit van de gegevens en analyses te verbeteren blijven wij ons inzetten om het huidige meetnet te handhaven en waar mogelijk verder uit te breiden. Meer telpunten en een grotere verspreiding, alsmede langjarige reeksen, zal een nog beter beeld geven van het verloop van de vogelpopulaties in het agrarisch gebied.

Het tellen van een punt neemt viermaal tien minuten in beslag in de periode van april tot en met juli. Wilt u meer punten voor uw rekening nemen, kent u mensen die zich willen aansluiten of heeft u andere vragen? Neem dan contact op met Niels Godijn via niels.godijn@grauwekiekendief.nl.

Veel plezier met de tellingen in 2021!

Cornelis Fokker en Niels Godijn, Hendrik-Ido-Ambacht, 5 maart 2021

Overzicht van de 40 talrijkste soorten van het agrarisch gebied in Zuid-Holland, op basis van uitgevoerde MAS-tellingen in 2017 - 2020. Per regio zijn de dichtheden (territoria/100 ha) weergegeven.

	Alblasserwaard		Hoeksche Waard		IJsselmonde		Voorne-Putten	
aantal telpunten	11,3	8	46,8	59	14,3	16	13,5	14
soorten	2017-2020	2020	2017-2020	2020	2017-2020	2020	2017-2020	2020
Kievit	4,2	6,6	5,1	4,6	13,3	11,7	10,9	8,6
Wilde eend	4,9	6,6	5,5	6,5	5,1	6,9	6,8	9,4
Gele kwikstaart	0,0	0,0	5,6	6,4	5,9	4,6	7,1	5,3
Meerkoet	5,2	11,5	3,9	4,5	5,0	6,6	6,8	7,8
Fazant	0,3	0,4	3,1	4,4	5,5	6,2	2,7	2,5
Kleine karekiet	0,1	0,0	2,5	3,5	0,4	0,2	2,0	2,3
Krakeend	1,7	2,7	1,3	1,6	2,4	2,7	2,3	3,8
Scholekster	2,9	8,4	1,0	1,1	0,6	1,1	3,7	4,0
Zwarte kraai	1,7	1,3	1,6	1,7	1,5	1,5	1,6	2,3
Veldleeuwrik	1,4	2,7	2,0	1,9	0,4	0,2	1,4	1,5
Witte Kwikstaart	1,9	1,3	1,4	1,7	0,6	0,9	1,2	2,3
Graspieper	1,4	1,3	1,2	1,1	0,0	0,0	1,4	0,8
Vink	0,2	0,4	1,2	1,6	1,2	1,3	0,9	1,3
Huismus	0,1	0,0	1,0	1,0	1,7	0,4	0,0	0,0
Knobbelzwaan	2,8	4,0	0,3	0,4	0,5	0,9	0,9	1,5
Grutto	2,7	3,1	0,0	0,0	0,1	0,0	1,5	0,5
Holenduif	0,1	0,4	0,9	1,4	0,4	0,4	0,5	0,3
Houtduif	0,3	0,0	0,7	0,9	0,7	0,4	0,3	0,5
Merel	0,1	0,0	0,8	0,8	0,6	0,9	0,1	0,0
Boerenzwaluw	0,0	0,0	1,0	0,8	0,1	0,0	0,0	0,0
Grasmus	0,0	0,0	0,4	0,5	1,9	2,0	0,0	0,0
Tureluur	1,9	3,1	0,1	0,0	0,7	0,7	0,8	0,0
Winterkoning	0,2	0,4	0,7	0,9	0,4	0,4	0,3	0,3
Rietzanger	0,0	0,0	0,7	1,2	0,3	0,7	0,6	1,5
Buizerd	0,4	0,0	0,5	0,5	0,7	0,2	0,3	0,8
Koolmees	0,4	0,9	0,6	0,7	0,6	0,7	0,0	0,0
Rietgors	0,1	0,0	0,5	0,7	0,8	1,3	0,3	0,5
Waterhoen	0,5	0,4	0,4	0,7	0,9	1,3	0,1	0,0
Nijlgans	0,6	0,4	0,1	0,2	0,8	1,1	0,9	0,8
Blauwborst	0,0	0,0	0,5	0,8	0,7	1,3	0,1	0,0
Spreeuw	0,1	0,0	0,5	0,5	0,6	0,7	0,3	0,5
Ekster	0,3	0,0	0,5	0,7	0,2	0,2	0,2	0,3
Torenvalk	0,2	0,9	0,5	0,5	0,3	0,2	0,3	0,3
Tijftjaf	0,2	0,0	0,6	0,7	0,4	0,4	0,1	0,0
Kuifeend	0,0	0,0	0,3	0,5	0,7	0,7	0,4	1,0
Kneu	0,2	0,0	0,3	0,0	1,1	0,4	0,1	0,0
Putter	0,2	0,0	0,4	0,4	0,6	0,2	0,3	0,0
Fuut	0,5	0,9	0,4	0,4	0,1	0,0	0,2	0,0
Ringmus	0,0	0,0	0,6	0,5	0,2	0,4	0,1	0,3
Slobeend	0,2	0,4	0,1	0,1	1,2	1,1	0,3	0,5
...								
Roodborsttapuit	0,1	0,0	0,1	0,2	0,4	0,9	0,1	0,3
Patrijs	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0

Bijlage 5 - Overzicht van het aantal bewoonde nesten in huiszwaluwkolonies in de Hoeksche Waard in het tijdvak 1987-2020

kolonienr.	Kolonienaam	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
6721	HW-Nieuw-Beijerland	10	13	13	18	26	28	33	29	22	19	30	23	25	32	23	16	13	10	7	14	17	11	3	6	9	7	6	4	3	5	4	4	4	8
6724	HW-Oud-Beijerland west	32	34	30	42	30	17	23	11	2	3	5	4	9	8	18	6	7	7	10	13	15	17	15	12	19	24	20	23	28	26	31	15	20	20
6726	HW-Goldschalxoord	17	43	46	69	65	48	56	53	35	43	39	31	12	9	10	9	5	2	2	7	12	16	8	12	5	5	3	8	7	16	40	43	39	39
6727	HW-Blaaksedijk	7	6	19	15	16	15	24	28	20	24	17	16	12	17	13	12	16	13	27	31	27	32	27	24	29	23	36	49	47	64	35	42	48	45
7047	HW-Goudswaard	17	21	15	12	45	26	32	25	16	22	17	51	40	42	24	20	49	54	35	34	47	57	53	56	66	63	58	61	72	58	54	56	88	89
7049	HW-Oude Korendijk	12	27	28	29	34	37	23	18	20	17	13	18	15	21	21	15	25	34	23	21	54	61	74	74	73	68	81	74	70	44	46	46	60	55
7051	HW-Polder Nieuw Piershil				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	12	15	18	19	19	18	20	22	24	30	26	40	49	42	64
7050	HW-Piershil	16	19	17	19	8	8	20	11	3	7	5	16	24	6	9	4	6	14	15	10	13	17	18	20	21	22	19	17	16	10	10	16	14	12
7052	HW-Zwartsluisje	33	147	141	171	154	178	137	122	92	79	100	53	59	66	63	45	56	54	68	76	59	60	55	66	70	69	60	56	44	38	40	36	39	65
7053	HW-Zuidzijdje	34	35	54	51	35	36	37	37	31	31	13	10	16	16	21	24	37	53	55	55	40	31	45	45	32	46	41	35	30	26	16	38	32	
7054	HW-Zinkweg	21	18	14	27	44	43	53	29	12	13	16	17	22	39	38	33	43	45	43	37	21	24	15	22	28	16	9	3	2	2	2	0	0	0
7057	HW-Klaaswaal	38	21	66	56	69	82	76	75	55	43	55	66	64	57	50	49	50	37	35	26	23	25	23	38	28	28	24	27	36	30	57	62	72	78
7056	HW-Klein Zuid-Beijerland	19	16	11	17	0	21	13	13	5	0	3	5	6	16	21	16	10	15	16	19	17	10	8	7	8	7	9	8	18	17		6	11	6
7059	HW-Mijnsheerenland	28	20	26	53	38	33	31	30	15	15	17	10	11	8	7	2	5	7	11	6	8	8	10	19	14	11	11	5	8	9	5	7	16	25
7060	HW-Westmaas	19	17	34	28	25	27	25	16	6	0	7	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	2	0	0
7061	HW-Oude land v. Strijen NW	20	26	38	51	48	43	35	27	13	11	7	6	6	17	35	31	25	22	39	46	40	44	24	22	16	24	20	17	0	0	32	31	32	39
7063	HW-Puttershoek	10	14	14	15	18	26	21	14	12	9	9	11	10	23	15	19	18	20	16	20	15	24	31	34	21	18	15	7	7	14	14	15	15	
7065	HW-Maasdam zuidoost	5	6	9	9	9	7	11	10	5	5	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	16	14	13	14	verv.	verv.	verv.
7066	HW-Cillaarshoek en Maasdam	14	19	20	15	11	3	3	3	1	2	9	16	20	25	36	25	19	24	29	25	27	27	49	61	67	61	46	53	29	32	36	52	57	47
7071	HW-Zuid-Beijerland	56	65	57	89	95	129	116	111	97	102	68	75	98	128	122	113	102	140	137	103	72	101	99	108	133	109	89	81	67	47	62	50	61	62
7073	HW-Groot Cromstrijen west	36	35	47	49	52	46	35	27	26	25	23	21	19	29	25	15	17	21	19	19	18	12	0	17	23	24	16	13	14	6	9	12	11	14
7072	HW-Groot Zuid-Beijerland	1	14	3	9	7	7	4	5	4	2	2	0	0	0	5	5	4	4	2	0	4	6	7	7	7	6	4	2	3	3	0	0	0	0
7074	HW-Numanspolder west									16	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7075	HW-Numansdorp	140	170	170	248	182	241	169	142	117	118	111	113	101	128	114	91	94	141	135	102	91	86	85	100	86	99	101	95	79	64	100	113	164	137
7076	HW-Groot Cromstrijen oost	0	10	16	15	6	4	11	3	3	5	4	5	3	2	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7077	HW-Schuring west	72	57	64	33	47	70	67	52	69	58	67	51	68	64	48	36	25	34	42	41	28	29	43	43	46	77	67	82	89	76	74	60	59	35
7078	HW-Schuring oost	86	103	102	96	88	104	81	62	74	64	32	38	35	41	42	48	49	103	131	78	71	99	99	102	104	48	100	67	75	100	93	90	79	76
7079	HW-Strijen noordwest	12	12	11	8	3	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	8	12	15	25	19	26	32	37	57	38	52	43
7080	HW-Strijen noordoost	6	24	13	15	15	31	34	24	9	9	7	18	7	5	5	3	0	1	2	2	3	0	1	0	0	0	0	0	2	2	2	10	9	6
7082	HW-Strijen zuidoost	29	30	32	33	32	37	32	24	7	15	15	3	12	0	0	4	4	9	8	3	7	4	13	18	13	14	13	16	12	15	18	31	32	46
7081	HW-Strijen zuidwest	9	16	31	23	41	52	42	42	43	26	25	11	13	17	20	20	31	28	45	45	42	49	57	64	71	66	73	43	41	46	45	57	51	38
7098	HW-Hoogezandse Haven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	19	51	59	62	46	68	84	61	30	34	49	57	90	105	97	95	86	106
7100	HW-Esscheplaat	22	37	22	19	23	33	32	34	26	22	19	7	12	8	4	4	2	5	4	29	47	68	99	88	40	44	41	35	26	41	52	39	46	37
7101	HW-Strijensas	0	9	13	26	13	30	39	42	40	57	61	45	30	39	36	41	38	50	71	93	124	122	107	110	131	97	109	109	105	136	124	117	117	121
7178	HW-'s-Gravendeel	18	13	20	23	31	25	22	25	23	22	29	34	30	31	28	23	18	27	24	20	19	25	23	18	12	20	35	20	14	14	12	15	9	5
7204	HW-Mookhoek	21	23	36	37	40	39	37	41	41	31	28	28	21	34	32	30	21	19	24	29	28	23	21	20	20	24	39	50	33	32	52	58	49	52
7206	HW-Mariapolder	100	99	87	98	73	89	99	76	40	42	24	26	18	15	10	11	13	29	30	24	34	36	24	39	44	32	37	58	59	46	39	56	84	73
	Totaal aantal bewoonde nesten	960	1219	1319	1518	1423	1617	1475	1261	984	957	885	834	815	931	903	768	810	1056	1172	1098	1104	1210	1226	1341	1325	1220	1292	1255	1208	1197	1323	1338	1504	1490

Bijlage 6 - Overzicht van het aantal bewoonde nesten in oeverwaluwkolonies in de Hoeksche Waard in het tijdvak 2000-2020

Kolonienaam	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kuipersveer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	25	0
Hoeksche Waard - Suikerfabriek Puttershoek	2	30	5	0	0	0	77	12	26	13	121	53	5	2	2	0		118	54	42	0
Hoekse Weg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13
Kijkwand Oudeland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
Oosterse Bekade Gorzen												282	142	11	46	121	0	206	16	10	0
Buttervlietpolder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20
Hoeksche Waard - Oeverlanden Esscheplaat	0	0	0	0	0	0	0	378	623	0	575	759	248	219	96	5	183	66	118	122	262
Totale	2	30	5	0	0	0	77	390	649	13	696	1094	395	232	144	126	183	390	208	199	302

Bijlage 7 - Aantal broedparen / territoria in het BMP-plot GROOTE GAT e.o. (plotnr. 0148) in het tijdvak 1982-2020																																												
	▼																																							▼				
SOORT	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	trend	bc			
Dodaars	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc		
Fuut	1	2	2	2	3	2	3	2	4	3	3	2	3	3	4	4	4	5	4	5	5	4	5	5	4	5	4	5	4	5	4	5	3	4	5	5	6	6	5	1	1	5	+/=	13
Roerdomp (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	n/inc	4			
Blauwe reiger	2	7	5	5	4	3	2	3	7	7	10	14	18	26	22	25	24	29	31	37	40	33	41	40	36	31	29	25	26	24	23	11	17	15	16	14	10	-	-	++/-				
Knobbelzwaan	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	onr			
Kolgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Grauwe Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	5	4	2	5	9	8	13	12	12	15	17	19	19	20	n/++	15			
Canadese Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	1	1	-	1	-	1	-	-	n/onr				
Nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	3	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	1	1	-	-	n				
Bergeend	2	4	4	5	4	5	4	4	4	3	3	2	2	3	2	3	2	2	3	1	1	1	1	2	3	4	3	3	6	4	7	4	5	3	3	3	3	2	4	=/=	7			
Krakeend	-	-	-	-	-	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	3	3	3	4	7	7	7	5	3	5	4	7	7	5	4	7	8	6	8	8	5	++/+	12			
(Muskuseend)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-				
Wintertaling (KW)	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Wilde Eend	55	50	45	67	59	54	52	61	74	68	63	62	81	80	71	57	66	85	72	89	70	74	71	66	58	42	43	44	35	43	35	41	32	30	34	40	44	54	45	-=	15			
(Soepeend)	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	3	2	1	2	1	-	2	1	4	2	2	6	3	1	2	2	3	3	4	2	3	-	3		3	
Slobeend (KW)	4	6	6	6	6	6	4	8	9	9	8	8	8	10	12	11	11	9	7	8	8	11	9	13	8	7	5	5	3	5	8	6	5	4	5	10	7	7	3	3	+/=	3		
Tafeleend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	3	2	1	1	-	1	1	-	1	1	1	1	1	2	2	5	n/?	5			
Kuifeend	2	7	3	2	1	2	3	4	3	4	3	3	8	5	6	9	6	8	7	11	6	12	6	13	6	6	3	6	6	5	8	8	5	6	7	10	9	10	8	+/=	5			
Bruine Kiekendief	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	9			
Havik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	n/onr					
Sperwer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc				
Buizerd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	n	13			
Torenvalk (KW)	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	onr/v				
Boomvalk (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Patrijs (KW)	1	-	1	1	1	1	1	2	1	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	(1)	(1)	(1)	-	-	-	-	-	-	-	onr/v			
Kwartel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	inc			
Fazant	3	3	3	4	4	4	4	7	7	6	7	8	10	9	7	6	7	6	6	4	4	5	5	7	6	3	6	3	5	5	5	6	3	3	5	3	4	3	4	++/-	12			
Waterral	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	onr/v				
Waterhoen	3	4	6	6	4	1	7	9	12	7	7	10	10	8	8	7	6	7	7	8	6	6	5	4	5	2	7	4	5	2	3	4	3	2	3	4	3	5	7	-/+	12			
Meerkoet	8	8	9	12	17	9	12	14	18	17	18	11	14	12	14	11	14	13	14	15	16	16	19	22	22	20	17	20	19	13	12	15	13	16	17	15	18	18	19	+/=	16			
Scholekster	2	4	2	3	4	3	4	4	4	4	3	2	3	3	4	4	3	3	3	2	3	2	4	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2	2	2	2	7			
Kluut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc				
Kleine Plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	inc				
Kievit	17	10	14	15	14	12	14	11	13	13	11	11	10	8	13	13	10	9	12	12	12	10	13	14	14	14	22	20	18	18	20	18	14	12	15	12	10	6	11	-=	13			
Grutto (GE)	1	2	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	onr/v				
Tureluur (GE)	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	onr/v				
Holenduif	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	1	1	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	4	n	6				
Houtduif	22	27	25	26	32	19	19	22	25	27	23	18	17	15	21	15	13	11	15	14	13	12	7	10	8	10	8	9	7	8	6	7	8	7	6	10	11	8	11	-=	15			
Turkse Tortel	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	1	1	1	1	(1)	1	(2)	(2)	(2)	(3)	(3)	(3)	1	(2)	1	1	(2)	1	1	1	1	1	5			
Zomertortel (KW)	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	-	1	1	1	1	-	1																									

[illegible]

[illegible]